Grey Scale #13
R G B WH GR BL C M Y K
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ
WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ
Nr. I-9
Wpłynęło 19. 01. 2001
Zał. — Ark. 115

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OP

JAWNE

ZASTRZEŻONE

BIBLIOTEKA NIEJAWNA
Akademii Obrony Narodowej
I-8/s

Egz. Nr 1

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
I-606/s

Płk prof. dr hab. inż. Stefan ANTCZAK
Płk dr Andrzej BOBKOWSKI

NARODOWY SYSTEM DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP W ŚWIETLE DOŚWIADCZEŃ FRANCJI

(Studium operacyjne)

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid.
Akademii Obrony Narodowej
ZASTRZEŻONE
60184

WARSZAWA **2001**

Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres
DANES-PICTA.COM

Zastrzeżone

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

JAWNE

Przekl. na jawne.
Podst. Pismo z KYAOW
Nr. 437/w z dn. 10052005
HOGOS Kolchanowski

Zastrzeżone
Egz. 1

BIBLIOTEKA NIEJAWNA
Akademii Obrony Narodowej
I-8/S

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Akademii Obrony Narodowej
Z-606/S

NARODOWY SYSTEM DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP W ŚWIETLE DOŚWIADCZEŃ FRANCJI

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 60184
II

(Studium operacyjne)

WARSZAWA **2001**

Z-1/HC/01

Zastrzeżone

SPIS TREŚCI

WSTĘP 3
1. Francja a NATO 15
2. Miejsce i rola wojsk lotniczych w siłach zbrojnych Francji 26
2.1. Kierunki polityki obronnej Francji..... 26
2.2. Koncepcja użycia wojsk lotniczych..... 28
2.3. Funkcje operacyjne wojsk lotniczych 29
2.4. Ogólna charakterystyka wojsk lotniczych..... 31
2.5. Przyszłość wojsk lotniczych 33
3. System dowodzenia wojskami lotniczymi Francji 36
3.1. Wprowadzenie 36
3.2. Centralny szczebel dowodzenia..... 42
3.3. Główne dowództwa wojsk lotniczych..... 46
3.4 Baza lotnicza w systemie dowodzenia wojskami lotniczymi 54
3.5. Kierowanie logistyką wojsk lotniczych 57
4. System dowodzenia siłami powietrznymi RP 61
4.1. Koncepcja funkcjonowania elementów systemu dowodzenia sojuszniczego w obronie RP.. 61
4.2. Stanowiska dowodzenia oraz ich kompetencje..... 67
4.3 System dowodzenia WLOP w strukturach NATO..... 84
4.3.1. Podstawowe zasady dowodzenia WLOP w systemie narodowym i koalicyjnym 88
4.3.2. Zasady współdziałania wojskami lądowymi i marynarką wojenną 91
4.3.3. Siły i środki zabezpieczenia stanowisk dowodzenia.....94
4.4. Kierowanie w systemie reagowania kryzysowego WLOP.....95
4.4.1. Cele i zadania elementów systemu reagowania kryzysowego 95
5. Wnioski..... 100
ZAKOŃCZENIE..... 103
BIBLIOGRAFIA 106
ZAŁĄCZNIKI 107

AUTORZY

Płk prof. dr hab. inż. Stefan ANTCZAK- kierowanie, rozdział 4, redakcja całości.

Płk dr Andrzej BOBKOWSKI- wstęp, rozdziały 1,2,3, wnioski i zakończenie oraz załączniki.

RECENZENT

Płk prof. dr hab. Roman MAŃKOWSKI

Zastrzeżone

WSTĘP

Siły zbroje Polski znajdują się w okresie istotnych reform. Dotyczy ona w również sił powietrznych. Bolączki z tym związane są powszechnie znane. Warto więc zapoznać się, jak są reformowane i jak mają wyglądać w przyszłości wojska lotnicze Francji - jedna z najnowocześniejszych armii lotniczych. Doświadczenia można wykorzystać w trakcie tworzenia nowoczesnych polskich sił powietrznych (SP) ściśle współdziałających z SP NATO przy zachowaniu ich narodowego charakteru.

O konieczności zachowania narodowego charakteru naszych sił zbrojnych wypowiada się wielu czołowych polityków. Szczególnie cenna jest przy tym próba określania przez nich prognoz nowych układów geopolitycznych.
Przełom XX i XXI wieku przyniósł załamanie dotychczasowego układu sił, opartego, na wzajemnej równowadze supermocarstw. Zaczęto odchodzić od preferowania czynnika militarnego utożsamianego z bezpieczeństwem państwa, a więc utrzymania w gotowości wielkich, regularnych armii, nakręcania spirali zbrojeń.

Przyszły porządek świata stanowi przedmiot zainteresowań badawczych przedstawicieli różnych gałęzi nauk. Jak dotychczas, ani politologom ani ekonomistom nie udało się stworzyć uniwersalnego klucza interpretacyjnego do odczytania postkomunistycznego ładu. Zdaniem jednych[1], oparty na demokracji i wolnym rynku, rozszerzy się stopniowo na cały świat a po pewnym czasie nie będzie z kim walczyć - będzie to koniec historii. Natomiast inni[2] uważają, że trwałe wyeliminowanie z polityki militarnej równowagi sił stało się faktem, który pozwala patrzeć optymistycznie w przyszłość. Jednakże, ludzkość ma dopiero przed sobą konflikty na wielką skalę, a państwa narodowe ze względu na sprzeczne interesy polityczne będą walczyć ze sobą. W XXI wieku wzrośnie znaczenie nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa narodowego, takich jak konflikty o podłożu etnicznym, coraz częstrze przypadki łamania praw człowieka, proliferacja broni masowego rażenia, różne formy terroryzmu, zorganizowana przestępczość, dewastacja środowiska naturalnego itd. Konfrontacja z takimi zagrożeniami będzie wymagała przygotowania odpowiednich mechanizmów współpracy i koordynacji działań instytucji bezpieczeństwa międzynarodowego i przeciwdziałania kryzysom[3]. Zmusza to do głębokiego zastanowienia się nad zagadnieniem przyszłego bezpieczeństwa europejskiego, w tym Polski - członka NATO.

W tej sytuacji, że pojawia się nowy wymiar obrony militarnej Polski w aspekcie integracji z NATO, co jest jednym z głównych elementów budowy skutecznego układu bezpieczeństwa Polski. Jednakże bezpośredni system obrony państwa powinien być oparty nie tylko na przesłankach zewnętrznych,

---

[1] Francis Fukuyama- *Koniec historii*
[2] Samuel Huntington - *Zderzenie cywilizacji*
[3] Janusz Onyszkiewicz – Polityka bezpieczeństwa RP, MW 4/99.

Zastrzeżone

czyli na sojuszach międzynarodowych, ale i wewnętrznych, czyli narodowym systemie obronnym. Przeciwstawianie sobie tych elementów w koncepcji budowy systemu obronnego państwa polskiego jest nieporozumieniem, ponieważ w kwestii bezpieczeństwa państwa oba elementy muszą stanowić integralną całość.

N a r o d o w y s y s t e m o b r o n y[4] obejmowałby przystosowanie zarówno terytorium kraju do obrony w ramach terytorialnych rejonów obronnych, jak i wszystkich rodzajów sił zbrojnych, obrony cywilnej, gospodarki pokojowej na rzecz obronności i gospodarki wojennej, planowania zapasów i systemu dostaw, strategii działań oraz funkcjonowania struktur rządowych i samorządowych w systemie kierowania obroną państwa i narodu. Narodowy system obronny to także obrona powszechna, działająca nawet w sytuacji zniszczenia sił zbrojnych.

Uzasadnione jest też dążenie do maksymalnej profesjonalizacji wojska i do tego, by wojska operacyjne, a w ich składzie siły natychmiastowego i szybkiego reagowania, były w większym stopniu niż obecnie uzawodowione. Jednocześnie należy tworzyć mechanizmy, które i w przyszłości zapewnią systemowi ogólno terytorialnemu możność oparcia się na powszechności obowiązku wojskowego i obronnego. Im bardziej profesjonalna i zawodowa będzie ta część armii, która jest wojskiem operacyjnym, tym większa musi być skala permanentnego szkolenia obronnego obywateli w ramach systemu obrony terytorialnej.

Wojska operacyjne oraz obrona terytorialna - zgodnie ze zobowiązaniami sojuszniczymi - powinny zapewnić obronę własnego terytorium oraz stworzyć warunki do działania na tym terytorium sił sojuszniczych. Dysponując nawet skromnymi środkami finansowymi można wiele zrobić dla systemu obronnego.

Potrzeba budowy narodowego systemu obrony w spójności ze zobowiązaniami sojuszniczymi uwidacznia się szczególnie w kontekście ogólnej strategii obronnej. W ramach tej strategii możemy mieć do spełnienia rolę państwa-gospodarza, polegającą na zapewnieniu wszechstronnej cywilnej i wojskowej pomocy siłom sojuszniczym, zwłaszcza w czasie kryzysu czy wojny. Możliwość i umiejętność wywiązywania się z roli państwa - gospodarza, to jeden z głównych czynników wpływających na ocenę wiarygodności sojuszniczej, wkład we wspólną obronę. Wiąże się to z kwestią odpowiedniego przygotowania potencjału gospodarczo-obronnego państwa, zapewnienia sprawnej realizacji zobowiązań, wzajemnego powiązania strategii narodowej i sojuszniczej.

Natomiast Romuald Szeremietiew[5] z jednej strony ostrzega przed bezkrytyczną wiarą, że NATO nas obroni, uzasadniając te wątpliwości historycznym sojuszem Polski z Anglią i Francją, który nie zapobiegł klęsce

---

[4] Bronisław Komorowskl, Polska w sojuszu północnoatlantyckim. Problemy i wyzwania. M.W 4/99.

[5] Romuald Szeremietiew, Narodowe podstawy wiarygodności członkostwa Polski w NATO. MW 4/99.

Wojska Polskiego we wrześniu 1939 roku. Pamiętając o tym wrześniu i o Jałcie, na pewno warto zadbać o dobrą kondycję Wojska Polskiego. Z drugiej strony podkreśla, że NATO jest innym sojuszem niż alianse Polski w czasie poprzedzającym drugą wojnę światową. Jest zwartym blokiem polityczno-militarnym, sprawnym i dobrze zorganizowanym, który dowiódł swej skuteczności. NATO ma opracowane plany obrony, ma wspólne dowództwa, potężne siły zbrojne oraz szczelny system wczesnego ostrzegania i obrony przestrzeni powietrznej. Z tego powodu każdy potencjalny wróg Polski musi liczyć nie tylko polskie czołgi, samoloty i okręty, lecz liczyć się z siłą całego NATO, co ma podstawowe znaczenie przy odstraszaniu agresora. Takich walorów nie dawały polskie umowy sojusznicze z Anglią i Francją. NATO różni się też w sposób zasadniczy od Układu Warszawskiego – bloku działającego pod dyktando ZSRR, jest sojuszem suwerennych i demokratycznych państw.

Polska dzięki członkostwu w NATO jest bezpieczna, ale nie powinna też lekceważyć własnych przygotowań obronnych. Jan Nowak-Jeziorański, wnikliwy obserwator międzynarodowej sceny politycznej i zarazem wytrwały orędownik wstąpienia Polski do NATO, stwierdza: Polska może liczyć na pomoc sojuszników tylko wtedy, gdy będzie chciała i mogła bronić się sama, jeżeli zdobędzie własne możliwości odstraszania[6]. Były dyrektor Radia „Wolna Europa" potwierdza tym samym klasyczną tezę generała Carla von Clausewitza, który w pracy „O wojnie", po analizie dziejów Polski stwierdził: obrońca w ogólności więcej może liczyć na pomoc z zewnątrz niż nacierający. Będzie on mógł tym pewniej na to liczyć, im ważniejsze jest jego istnienie dla wszystkich innych, to znaczy im zdrowszy i silniejszy jest jego stan polityczny i wojskowy. Dlatego podstawowym obowiązkiem każdego członka NATO jest dbałość o własne siły, co przyczynia się do wzmacniania siły całego Sojuszu, bowiem: każde państwo nadal odpowiada za własne potrzeby obronne. Poprzez zbiorowe działanie Sojusz umożliwia państwom członkowskim wzmocnienie swoich zdolności realizacji koniecznych celów narodowych[7].

Wbrew pozorom, największą szansą wzmocnienia zdolności obronnych dzięki NATO nie jest ewentualna pomoc wojsk sojuszniczych w sytuacji zagrożenia, lecz nadanie priorytetowej roli działaniu władz państwowych i społeczeństwa na rzecz stworzenia Narodowego Systemu Obronnego Państwa[8]. W procesie budowy państwowości polskiej musimy raz na zawsze wyeliminować samobójcze lekceważenie przygotowań obronnych. Z naszego doświadczenia historycznego wiemy, że w środku Europy nie ma miejsca dla bezbronnej Polski. Z natury polityki międzynarodowej wynika to, co zwięźle ujął marszałek Józef Piłsudski: historia jest ciągłą walką sił, i że kto siły nie ma, ten się w historii nie liczy.

---

6 „Wprost" z 19.07.1998 r.

7 W. Bartoszewski: NATO Vademecum, Warszawa 1995, s. 107.

8 Romuald Szeremietiew, op. cit..

Zastrzeżone

W tworzeniu bezpieczeństwa narodowego główną rolę odgrywają siły zbrojne, reprezentujące - jak to określił J. Piłsudski - siłę państwa. W państwach NATO odrzuca się naiwny i w konsekwencji niebezpieczny pogląd, iż po zakończeniu „zimnej wojny" siła wojskowa nie ma wielkiego znaczenia. Za dowódcą Bundeswehry, generałem Klausem Naumannem, zgodnie uznaje się, że w dzisiejszym świecie siła wojskowa odgrywa inną rolę, ale nie mniej ważną, gdyż to właśnie środki militarne stanowią ultima ratio (ostateczny, decydujący środek) w zapobieganiu konfliktom. Wyrazem rangi sił zbrojnych w państwie może być deklaracja prezydenta USA Billa Clintona na Konwencji Partii Demokratycznej (28. 08.1996 r.): chcę budować most w XXI wiek i opierać się przy tym na najsilniejszej armii na świecie oraz polityce zagranicznej, która promuje wartości naszej amerykańskiej wspólnoty i wspólnoty narodów.

To sprawność i siła organizacji wojskowej współczesnych państw jest istotnym, a nawet dominującym składnikiem ogólnego wizerunku danego państwa w środowisku międzynarodowym. Wizerunku decydującego o randze, wiarygodności i znaczeniu danego państwa nie tylko w sferze militarnej, lecz także w gospodarce i kulturze, w stosunkach z sąsiadami itp.

Tak, więc pozycja Polski w środowisku międzynarodowym, w tym we wspólnocie państw NATO, będzie w znacznej mierze zależała od sprawności i siły naszej organizacji wojskowej, a szerzej - od stanu polskiej obrony narodowej. Stan obronności nie może być wyłączną troską wojskowych. Potwierdził to prezydent Czech Vaclav Havel w następujących słowach: byłoby fatalną pomyłką wierzyć, że skoro wydajemy pieniądze na siły zbrojne, to obrona narodowa jest sprawą wyłącznie wojskową, którą reszta społeczeństwa nie powinna się interesować. Przygotowanie skutecznej obrony państwa jest nie do pomyślenia bez większego lub mniejszego udziału wszystkich instytucji państwowych. Te zaś angażują się w wysiłek obronny na tyle, na ile społeczeństwo stawia obronę na pierwszym planie.

Do istotnych szans, jakie daje Polsce przystąpienie do NATO, należy zaliczyć możliwość wykorzystania nowoczesnej technologii militarnej do modernizacji własnej produkcji zbrojeniowej oraz wyposażenia wojska, a także modernizację i inwestycje w sferze infrastruktury obronnej.

Nieocenione są także korzyści, jakie wyniesiemy z integracji naszego systemu obrony powietrznej z natowskim wraz, z możliwością korzystania z najnowocześniejszych systemów rozpoznania kosmicznego i powietrznego, jakimi dysponuje Sojusz Północnoatlantycki.

W sytuacjach zagrożenia interesów i bezpieczeństwa Polski możemy liczyć na wzmocnienie własnych narodowych wysiłków potencjałem politycznym, gospodarczym i wojskowym innych państw NATO.[9]

Czym jest członkostwo w NATO? Z treści Traktatu Północnoatlantyckiego, zasad działania Sojuszu i jego strategii oraz

---

[9] Romuald Szeremietiew, op. cit.

Zastrzeżone

doświadczeń z funkcjonowania wszelkiego rodzaju sojuszów, przymierzy itd. wynika, że błędne i niebezpieczne są tezy jakoby samo członkostwo i ewentualne wzmocnienie w sytuacji zagrożenia zapewniały bezpieczeństwo. Jak twierdzi J. Nowak-Jeziorański, powinniśmy wystrzegać się tego, by pod wpływem rozpostarcia nad Polską nuklearnego parasola Paktu Północnoatlantyckiego nie powstało fałszywe poczucie błogiego bezpieczeństwa, które nas psychicznie rozbroi ... Strzeżmy się zatem, by wiara w sojusz wojskowy nie rozbroiła nas wewnętrznie.

Do sfery szkodliwych złudzeń należy również zaliczyć wygłaszane bezkrytycznie opinie, że dla obrony Polski wystarczy pomoc z zewnątrz. Pojawiają się też poglądy, że Polska powinna zmniejszyć swoje wojsko do rozmiarów małego zawodowego korpusu zdolnego do interwencji w misjach pokojowych poza granicami kraju. Przed tego rodzaju „koncepcją" ostrzega cytowany już J. Nowak-Jeziorański. Toteż przerażają R. Szeremietiewa wypowiedzi osobistości z kół wojskowych mówiących, że Polska jako członek NATO będzie mogła liczyć na natychmiastowe wsparcie sojuszników. Czy nie ma więc obawy, by polskie terytorium albo jego część znalazła się pod okupacją, bo NATO ma doktrynę obrony za granicą?

Kalkulacje strategiczne opiera się na zmienności sytuacji i niemożności przewidywania oraz regule zaskoczenia[10]. W sytuacji zagrożenia dla bezpieczeństwa Polski pomoc będzie mogła nastąpić (w różnej formie, nie wyłączając użycia sił zbrojnych) po czasie niezbędnym do zadziałania procedur decyzyjnych oraz po uznaniu, że nasz kraj spełnia warunki, by wzmocnienie obrony Polski było celowe i realne. Pomoc tę może uniemożliwić np. szybka klęska wojsk polskich. Wzmocnienie wojskami państw sojuszniczych polskiej obrony będzie możliwe tylko wtedy, gdy Polska wcześniej własnymi siłami zapewni skuteczną strategiczną osłonę i obronę własnych granic oraz obiektów, rejonów i dróg manewru na całym swym terytorium. A więc oczekując na wsparcie Polska musi zgodnie z zasadami strategii Sojuszu powstrzymać ofensywę agresora na możliwie najbardziej wysuniętych pozycjach. Obowiązuje znana reguła, że nie manewruje się przeciwko nieprzyjacielowi dysponującemu swobodą działania: trzeba go przed tym schwycić za kołnierz[11].

Z możliwością wzmocnienia polskiej obrony siłami lądowymi NATO wiąże się kwestia czasu wejścia tych wojsk do działań na obszarze Polski. Nie stanie się to w ciągu kilku godzin. Operacyjne możliwości np. lądowych sił szybkiego reagowania NATO to - kilka dni (siły gotowe do drogi), kilka tygodni, miesiąc (wstępne rozmieszczenie i pełna zdolność do działań wojennych). Należy jednak zaznaczyć, że będzie możliwa natychmiastowa reakcja sił powietrznych i rakietowych NATO. Także czasy uruchomienia wojsk lądowych mogą odpowiadać naszym potrzebom obronnym, bowiem dzięki systemom wczesnego ostrzegania będziemy wiedzieli o planowanej agresji. Nie

---

[10] A. Beaufre, op. dt., s. 230.
[11] F. Skibiński: Rozważania o sztuce wojennej. Warszawa 1972. s. 338.

Zastrzeżone

osłabia to jednak zasadniczej roli polskich sił zbrojnych w obronie granic i terytorium Polski.

Innym, niesłusznie marginalizowanym, zagrożeniem dla bezpieczeństwa Polski może być przyjmowanie obecnej sytuacji polityczno-wojskowej w Europie i w organizacji NATO za coś stałego i niezmiennego. Zapomina się o konieczności uwzględniania nieuchronnych zmian w otoczeniu NATO i w samym NATO. Zwracają na to uwagę autorzy „Raportu z projektu badawczego MON RP - RAND - IABG" stwierdzając: planiści w Polsce powinni pamiętać o tym, że w trakcie zmniejszania i restrukturyzacji sił, sytuacja w otoczeniu pod względem bezpieczeństwa może się zmieniać, a także akcenty strategiczne i priorytety w samym NATO mogą ulec przesunięciu[12].

Ostrzeżenia przed błędnym pojmowaniem członkostwa w NATO wypowiada wielu znanych i doświadczonych polityków polskich[13]. Także doświadczenia z przeszłości skłaniają do przyjęcia i upowszechnienia tych zasad NATO, które jednoznacznie akcentują istotę wspólnej obrony jako wzmocnienia zdolności narodowych oraz utrzymywania i rozwijania swoich indywidualnych i zbiorowych zdolności do odparcia zbrojnej napaści. Tak więc można stwierdzić, że skuteczność i wiarygodność Polski w NATO ma narodowe podstawy.

Pełne wykorzystanie historycznej szansy, jak to określił W. Bartoszewski osiągnięcia jak najwyższego poziomu bezpieczeństwa, będzie możliwe tylko wówczas, gdy potrafimy w pełni przygotować cywilną i wojskową organizację Polski do indywidualnej i zbiorowej zdolności do odparcia zbrojnej napaści. A ponadto dostosowanie Wojska Polskiego do wymogów NATO nie może być ślepym naśladowaniem operacyjnych struktur wojskowych państw znacznie od nas silniejszych. Nie zapominajmy, że np. Stany Zjednoczone są supermocarstwem a Francja mocarstwem prowadzącym politykę globalną i posiadającym stosowny do tego system wojskowy.

Pierwszym krokiem do wykorzystania szansy członkostwa w Sojuszu jest, np. zdaniem R. Szeremietiewa, osiągnięcie interoperacyjności naszych struktur kierowania państwem, obroną narodową i siłami zbrojnymi oraz wydzielonych związków taktycznych, a także systemów obrony powietrznej. Będą to „wspólne narzędzia" i „wspólny język" dla wspólnej obrony. Nie oznacza to jednak prostego naśladownictwa. Wiele zadań trzeba będzie wykonać w dziedzinie infrastruktury obronnej oraz regulacji legislacyjnych.

---

[12] Raport końcowy z badań prowadzonych w ramach trójstronnego projektu badawczego MON RP - RAND - IABG nt.: Polska polityka obronna oraz struktury sil zbrojnych RP w warunkach rozszerzenia NATO, 15.X.1997r.

[13] J. Nowak-Jeziorański: być przygotowanym do mało dziś prawdopodobnego, ale zawsze możliwego najgorszego scenariusza i zachować gotowość do bronienia się własnymi sitami, jeśli chcemy, by skutecznie bronili nas inni („Wprost" z 19.07.1998 r.). J. Giedroyć: jeśli idzie o obronę interesów państwa, to powinniśmy sami przede wszystkim starać się stworzyć polską doktrynę wojskową i zastanowić się, jakie mamy możliwości działania i obrony. Nie tylko liczyć na NATO („Trybuna" z 20.01.1999 r.).

Osiąganie interoperacyjności struktur kierowania państwem jest zadaniem polityków. Natomiast warto skorzystać z doświadczeń innych państw w uzyskiwaniu interoperacyjności naszych struktur kierowania obroną narodową i siłami zbrojnymi oraz wydzielonych związków taktycznych, a także systemów obrony powietrznej. Szczególnie ostatni z wymienionych elementów wymaga bardziej szczegółowego rozpatrzenia.

Czym są siły powietrzne w NATO?

SP NATO, jako całość, stanowią poważny, właściwie nieporównywalny w świecie potencjał militarny. Jest on sumą potencjałów poszczególnych państw członkowskich – bardzo zróżnicowanych. Nie jest to prosta suma samolotów, rakiet i innych środków walki, ale także nowoczesnych systemów rozpoznania (satelitarnych, powietrznych), dowodzenia i logistyki. Tylko niektóre dysponują pełną gamą i znaczącym potencjałem tych środków i systemów. Idea wspólnej obrony wskazuje na możliwość wykorzystania całości tego potencjału w interesie sojuszu, a także każdego z państw członkowskich. Jest to oczywiście interpretacja po części teoretyczna, ponieważ zawsze można dostosować siły i środki do stopnia zagrożenia i zadań.

Generalnie można stwierdzić, że tak rozumiany potencjał sił powietrznych NATO jest wystarczający do zapewniania bezpieczeństwa w przestrzeni powietrznej sojuszu i każdego z państw członkowskich z osobna. Należy jednak podkreślić, że pełne wykorzystanie tego potencjału w określonych warunkach, które najogólniej można nazwać warunkami organizacyjnymi i technicznymi.

Najogólniej można przyjąć, że rola sił powietrznych koalicji sprowadza się do wypełniania przez nie trzech podstawowych funkcji i zadań, takich jak: funkcja transportowa; zdobycie przewagi (panowania) w powietrzu; osłabienie potencjału bojowego przeciwnika[14].

We wszystkich państwach NATO, pod pojęciem SP rozumie się rodzaj sił zbrojnych, który– z punktu widzenia przeznaczenia i zakresu zadań- charakteryzuje się specyficznymi cechami, jak:

- zdolność do prowadzenia w przestrzeni powietrznej samodzielnych walk, bitew i operacji;
- integracja działań zaczepnych i obronnych;
- rozwinięta w czasie pokoju, zintegrowana systemów rozpoznania, dowodzenia i logistyki.

W aspekcie celów SP NATO przeznaczone są głównie do: odpierania agresji przeciwnika, osłabienia jego potencjału bojowego oraz tworzenia warunków do prowadzenia operacji obronnej przez własne WL i MW.

W aspekcie zadań SP przeznaczone są do:

- zwalczania potencjału powietrznego przeciwnika;

[14] E. Zabłocki, Siły powietrzne w koalicyjnym systemie obronnym. Przegląd WLOP 3/99.

- obezwładnienia kluczowych (newralgicznych) elementów systemu obronnego przeciwnika;
- wsparcia wojsk lądowych (WL) i marynarki wojennej (MW).

Szczególne miejsce w problematyce użycia SP zajmuje Zintegrowany System Obrony Powietrznej NATO – NATINADS, który cechuje wysoka zdolność do wykrywania, rozpoznawania, identyfikacji, śledzenia i niszczenia aparatów powietrznych, uznanych za zagrażające bezpieczeństwu zbiorowemu państw NATO.

OP oparta jest na fundamentalnych zasadach, które tworzą podstawę bezpieczeństwa zbiorowego. Są to:

- solidarność polityczna;
- promowanie współpracy i silnych więzi w osiąganiu wspólnych i indywidualnych celów;
- dzielenie ról i odpowiedzialności oraz uznawanie wzajemnych zobowiązań;
- utrzymywanie wydzielonych sił i środków w odpowiednich stopniach gotowości bojowej.

Głównymi cechami zintegrowanej struktury są[15]:

- kolektywne planowanie sił zbrojnych;
- stacjonowanie wojsk poza ojczystym terytorium, w koniecznych przypadkach – na zasadzie wzajemności;
- jednolite postępowanie i procedury konsultacyjne w sytuacjach kryzysowych;
- wspólne standardy uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- wspólne szkolenia i ćwiczenia oraz logistyka.

Polityka bezpieczeństwa NATO wywiera znaczący wpływ na funkcjonowanie i strukturę OP państw członkowskich. OP, mająca z założenia charakter defensywny, spełnia przede wszystkim rolę odstraszającą, przyczyniając się do zniechęcenia każdego agresora do podjęcia akcji zbrojnej.

Z zadań SZ NATO wynika, że OP musi być zdolna do działania we wszystkich okresach: pokoju, kryzysu i wojny.

Do głównych zadań OP w czasie pokoju należy: kontrolowanie obszaru powietrznego, ostrzeganie i alarmowanie o zagrożeniu z powietrza oraz utrzymywanie podległych sił w odpowiednich stopniach gotowości bojowej.

W sytuacjach kryzysowych podstawowym zadaniem OP jest udział w międzynarodowych przedsięwzięciach, zmierzających do osłabienia napięć i zapobieżenia wojnie.

W czasie wojny OP przeznaczona jest do osłaniania sojuszniczego potencjału, zarówno cywilnego jak i wojskowego, przed rozpoznaniem

---

[15] Z. Salata, Miejsce i rola WLOP w systemie OP NATO- PWLOP VI/99

i uderzeniami środków napadu powietrznego oraz udziału w wywalczeniu niezbędnej dominacji w powietrzu.

Zasygnalizowane cele i uwarunkowania skuteczności bojowej współczesnych SP są podstawą tworzenia ich struktur organizacyjnych. W siłach powietrznych NATO można wyróżnić trzy główne elementy strukturalne –system dowodzenia (wraz z elementami rozpoznania), system logistyczny i system rażenia (jednostki bojowe). Każdy z tych elementów ma względną niezależność organizacyjną, ale są one silnie powiązane ze sobą pod względem funkcjonalnym[16].

Fundamentalną rolę w tej strukturze odgrywa **system dowodzenia**. Oto tylko kilka jego charakterystycznych cech;

- jest to system w pełni rozwinięty i funkcjonujący już w okresie pokoju;
- w skład systemu, od szczebla operacyjnego (AIRCENT) do taktycznego (CAOC) wchodzą etatowe stanowiska dowodzenia i sztaby o składzie międzynarodowym;
- stanowiska dowodzenia szczebla taktycznego (CAOC, CRC) są rozmieszczone na całym obszarze państw NATO;
- jest to system w pełni zautomatyzowany.

Najogólniej można stwierdzić, że system ten jest – pod względem terytorialnym, proceduralnym i technicznym- przygotowany do dowodzenia całością SP NATO, a także dowolnymi zgrupowaniami bojowymi o składzie międzynarodowym. Warto podkreślić, że nie ma innego alternatywnego systemu dowodzenia. Nie ma także systemu niezautomatyzowanego.

W odniesieniu do **systemu logistycznego** w NATO przyjęto nieco inną zasadę. Każde z państw odpowiada za tworzenie infrastruktury logistycznej na własnym terytorium. Można więc przyjąć, że jest to logistyka narodowa. W praktyce niewiele to jednak zmienia. Podstawowym wymaganiem, wobec narodowego systemu logistycznego, jest jego kompatybilność z pozostałymi elementami struktury sił powietrznych NATO. Oznacza to zdolność tego systemu do zabezpieczenia działań jednostek bojowych o składzie międzynarodowym, wyposażonych w różne rodzaje uzbrojenia.

Jednostki bojowe tworzą - tradycyjnie rozumiany - potencjał sił powietrznych (samoloty, rakiety), składający się z potencjałów bojowych państw członkowskich. Jednostki te stacjonują zwykle na własnym terytorium, ale także na terytoriach innych państw NATO.

Można określić wiele obszarów, w których SP RP osiągnąć muszą interoperacyjność z SP NATO. Do najistotniejszych można zaliczyć obszary przemian w sferze[17]:

- rozwiązań strukturalno- organizacyjnych;
- rozwiązań doktrynalnych;

---

[16] E. Zabłocki, op. cit.

[17] S. Zajas, Osiąganie interoperacyjności w zakresie dowodzenia SP RP i NATO. PWLiOP 11/99.

- kompatybilności sprzętu;
- systemu i procedur dowodzenia.

Istota zmian strukturalno- organizacyjnych we WLOP jest zbieżna z rozwiązaniami stosowanymi w innych państwach NATO, bowiem jednostki lotnictwa i naziemnych sił obrony powietrznej (WRt, WR) są zintegrowane w strukturze organizacyjnej na poziomie Dowództwa Korpusów Obrony Powietrznej. Trzeba podkreślić, że wymienione struktury organizacyjne są strukturami czasu pokoju. W czasie kryzysu i wojny wydziela się, według ustalonych wcześniej planów, określone jednostki sił powietrznych i podporządkowuje się międzynarodowemu dowództwu sił powietrznych.

Istota zmian w doktrynie użycia SP RP sprowadzać się będzie do przyjęcia zadań i zasad użycia, ustalonych w dokumentach normatywnych NATO. Do najważniejszych można zaliczyć dokument „NATO Tactical Air Doctrine" (Taktyczna doktryna powietrzna NATO). Są w nim ustalone, jednakowe dla wszystkich państw członkowskich NATO, zadania i zasady użycia sił powietrznych. Dotychczasowe zadania i ogólne zasady użycia WLOP są w dużym stopniu zbieżne z ustalonymi w tym dokumencie. Niezbędne jest jednak przyswojenie systematyki i terminologii pojęć z tej dziedziny w języku angielskim, zgodnie z ustaleniami stosowanymi w NATO.

Osiąganie kompatybilności uzbrojenia sił powietrznych RP będzie polegało na modernizowaniu obecnie eksploatowanego sprzętu do takich standardów, aby mógł być użyty w tym samym środowisku (przestrzeni powietrznej), nie przeszkadzając w wykorzystaniu podobnego sprzętu sojuszniczych państw NATO. Modernizacja ta polega, między innymi, na instalowaniu, np. na samolotach, urządzeń nawigacyjnych do współpracy z naziemnymi systemami identyfikacji „swój-obcy" (IFF) oraz przystosowaniu urządzeń łączności do wykorzystania z systemami łączności NATO. Konieczne jest też (w późniejszym czasie) wprowadzenie do uzbrojenia SP RP nowego sprzętu, w pierwszej kolejności – samolotów wielozadaniowych. Oczywiście, sprzęt ten musi spełniać wymagania i standardy obowiązujące w NATO.

Do najistotniejszych obszarów osiągania interoperacyjności można zaliczyć *systemy i procedury dowodzenia*. W odniesieniu do funkcjonowania SP wyróżniamy okres pokoju, kryzysu i wojny. W poszczególnych państwach NATO - w okresie pokoju - funkcjonują dowództwa i podległe im sztaby sił powietrznych, różnych szczebli. Do ich głównych funkcji należy zarządzanie, administrowanie SP, które odbywa się poprzez:

- zarządzanie zasobami ludzkimi, czyli prowadzenie polityki kadrowej;
- szkolenie wojsk;
- przedsięwzięcia mobilizacyjne;
- narodowe zabezpieczenie logistyczne.

Do realizacji tych zadań w sztabach, na poszczególnych szczeblach SP, zorganizowane są odpowiednie komórki.

System dowodzenia SP RP (WLOP) różni się znacznie od systemu SP NATO. Jest ona spadkiem po Układzie Warszawskim i obejmuje system stanowisk dowodzenia przypisany do struktur organizacyjnych. Są to: Centralne SD WLOP, SD korpusów OP, SD brygad, eskadr dywizjonów batalionów, a także elementy wykonawcze systemu dowodzenia – ODN (obecnie jeszcze PłSD) oraz posterunki wykrywania i naprowadzania.

Według dotychczas obowiązujących ustaleń, dowódca WLOP wypracowywał decyzje o użyciu podległych mu sił w operacjach. Zadania były stawiane dowódcom korpusów obrony powietrznej – rozkazem operacyjnym WLOP. Na wszystkich kolejnych szczeblach – KOP, BLT (dawniej dywizja, pułk) – wypracowywane były decyzje i zadania które stawiane były kolejno niższym szczeblom, za pomocą odpowiednich dokumentów bojowych. Znamienne było kolejne zatwierdzanie i akceptowanie decyzji niższego szczebla dowodzenia– przez szczebel wyższy.

Na wszystkich tych poziomach realizowany był, zatem proces decyzyjny, co przy szczupłości sił, przeznaczonych do bezpośredniego wykonania zadań, powodowało:

- nakładanie się odpowiedzialności, a przez to ich rozmycie;
- wydłużenie się czasu potrzebnego na postawienie zadań wykonawcom, a przez to – skrócenie czasu, tym ostatnim, na przygotowanie walki;
- częste przekłamania, w wyniku decydowania „o tym samym”.[18]

Należy podkreślić, że na wszystkich tych szczeblach funkcjonowały i funkcjonują sztaby, które zajmują się zarówno zarządzaniem (administrowaniem) w czasie pokoju, jak i dowodzeniem w czasie kryzysu i wojny. Fakt istnienia tak wielu szczebli oraz stanowisk dowodzenia uzasadnia, że jest to system nieekonomiczny (niezbędna duża obsada etatowa, odpowiednia rozbudowa inżynieryjna oraz wiele wyspecjalizowanych pojazdów, także urządzeń i systemów łączących poszczególne elementy).

Jest oczywiste, że zbudowanie systemu sił powietrznych, spełniającego wszystkie wymagania współczesności, przez pojedyncze państwo średniej wielkości jest praktycznie niemożliwe. Dlatego też wymaganiom tym może sprostać system koalicyjny, który tworzą elementy narodowe i ponadnarodowe. Rodzi się zatem wiele istotnych pytań: czy utrzymywać (utrwalać) dotychczasowy system dowodzenia SP RP (WLOP), przypisany do istniejących struktur organizacyjnych, czy też zmierzać do rozwiązań stosowanych w innych państwach NATO ? Jakie i w jaki sposób tworzyć polskie komponenty SP NATO, aby mogły one realizować cele koalicyjnego systemu obronnego – w interesie państwa i koalicji ? W jaki sposób zapewnić naszym siłom powietrznym wysoką rangę w SP NATO ?

Można spróbować odpowiedzieć na te i inne pytania zapoznając się z doświadczeniami przodujących armii świata do których niewątpliwie należą

---

[18] St. Zajas, op.cit.

siły zbrojne Francji. Ze względu na znaczenie gospodarcze i polityczne, a także położenie geograficzne i historyczne doświadczenia, istotna jest znajomość funkcjonowania sił zbrojnych takiego państwa jak Francja, aktywnie uczestniczącego w działaniach na rzecz bezpieczeństwa i podejmującego wiele inicjatyw na arenie międzynarodowej, w obliczu zagrożeń i wyzwań współczesności.

Dzięki rozpoczętej przed kilkoma laty reformie, francuska obrona uzyskała charakter globalny i ogólnonarodowy. Siły zbrojne i cały naród tworzą podstawy bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa. Obrona Francji przechodzi nowe przewartościowania. Znikły dotychczasowe, precyzyjnie określone zagrożenia, a obrona dotyczy nie tylko interesów Francji, ale także posiadania możliwości do wsparcia sojuszników, udzielania pomocy humanitarnej i posiadania możliwości reagowania w każdym zakątku świata. Siły zbrojne tego państwa ściśle współdziałają z NATO uczestnicząc przy tym aktywnie we wszystkich działaniach organizowanych przez sojusz. Jednocześnie zwracają szczególną uwagę na zachowanie narodowego charakteru armii i zapewnienie możliwości samodzielnego działania wszędzie tam, gdzie zagrożone są interesy Francji.

W tym kontekście szczególne znaczenie mają francuskie siły powietrzne. Francuscy specjaliści oceniają, że nie można już planować żadnej akcji militarnej bez udziału lotnictwa. Z tego względu przed francuskimi wojskami lotniczymi stawia się wysokie wymagania, ale i odpowiednio dba się o nie pod każdym względem.

Celem badań było opracowanie studium operacyjnego dotyczącego problematyki narodowego charakteru systemu dowodzenia siłami powietrznymi w oparciu o doświadczeń Francji, która zwraca szczególną uwagę na zachowanie narodowego charakteru armii. Francuskie doświadczenia z NATO, oznaczają jak być jednym z najwierniejszych sojuszników, zachowując jednocześnie swą narodową specyfikę.

Zasadniczym problemem i kierunkiem badań było poszukiwanie czynników wpływających na zachowanie narodowego charakteru i specyfiki polskich sił powietrznych w narodowym i koalicyjnym systemie obronnym.
W ujęciu bardziej szczegółowym problem ten można sformułować w postaci pytania: **W jaki sposób tworzyć system dowodzenia polskimi siłami powietrznymi, aby mogły one realizować cele narodowego i koalicyjnego systemu obronnego (w ramach NATO) - w interesie państwa i koalicji?**

Na tle tak sformułowanego problemu głównego, można sformułować problemy bardziej szczegółowe, będące jednocześnie podstawowymi kierunkami badań.

1. W jaki sposób Francja zapewnia realną możliwość i skuteczność użycia sił powietrznych w obronie swojego kraju i w ramach NATO? Inaczej mówiąc, jest to pytanie zarówno o potrzebny potencjał sił powietrznych, jak i warunki

Zastrzeżone

determinujące skuteczność jego użycia, które w głównej mierze odnoszą się do infrastruktury sił powietrznych.
2. W jaki sposób zapewnić realną możliwość i skuteczność użycia polskich sił powietrznych w koalicyjnym systemie obronnym, w interesie swojego kraju i innych państw NATO?
3. W jaki sposób zapewnić polskim siłom powietrznym wysoką rangę w siłach powietrznych NATO?

Na podstawie dotychczasowych badań można sformułować hipotezę, że najtrudniejsze będzie sformułowanie uniwersalnych cech narodowego systemu obrony, a w tym poszczególnych komponentów (podsystemów) sił powietrznych. W zależności od sformułowanych wyżej problemów (pytań) priorytety te mogą być zróżnicowane, a nawet częściowo sprzeczne. Na przykład, hipotetycznie można założyć, że dla skuteczności użycia sił powietrznych NATO w obronie Polski priorytetem będzie rozwijanie elementów infrastruktury (podsystemów rozpoznania, dowodzenia i logistyki). Natomiast wysoka ranga w NATO, a także możliwość działań poza obszarem Sojuszu i w obronie innych państw zależy w decydującym stopniu od posiadanego potencjału bojowego (środków walki). Przykład Francji wskazuje jak być jednym z najwierniejszych sojuszników, zachowując jednocześnie swą narodową specyfikę i pełną swobodę wyboru.

Dla zrealizowania tak sformułowanych problemów wykorzystano dostępną literaturę, w tym opracowania francuskojęzyczne, opracowania wewnętrzne AON, wykłady pracowników Atachatu Francji w Polsce, artykuły i opracowania Dowództwa WLOP.

Niniejsze opracowanie stanowi studium operacyjne, w którym przedstawiono wyniki badań dotyczących głównie potrzeb i możliwości zachowania narodowego charakteru systemu dowodzenia siłami powietrznymi RP w oparciu o doświadczenia francuskich wojsk lotniczych.

W rozdziale pierwszym poświęcono uwagę udziałowi Francji, a szczególnie jej sił powietrznych w NATO.

Rozdział drugi przedstawia miejsce, rolę i zadania wojsk lotniczych Francji. Jednak jego treść obejmuje również problematykę dotyczącą organizacji międzynarodowej współpracy i zmian planowanych w najbliższej przyszłości.

System dowodzenia wojskami lotniczymi we Francji omówiono w rozdziale trzecim. Przedstawiono zarówno strukturę systemu jak również miejsce i zadania organów dowodzenia na poszczególnych szczeblach. Zasygnalizowano również zasadnicze problemy kierowana logistyką.

Czwarty rozdział przedstawia koncepcję systemu dowodzenia siłami powietrznymi RP. Treść rozdziału stanowi materiał porównawczy do analiz podobieństw i różnic występujących w istniejącym realnie i funkcjonującym systemie dowodzenia sił powietrznych Francji i przewidywanym systemie dowodzenia RP.

Wnioski z badań stanowią zasadniczą treść rozdziału piątego.

Zastrzeżone

W załącznikach przedstawiono ogólną charakterystykę sił powietrznych Niemiec jako przykład innych niż omówione szczegółowo w opracowaniu systemów dowodzenia siłami powietrznymi. Obejmują one również ilustracje dotyczące systemu dowodzenia wojsk lotniczych Francji.

Zastrzeżone

1. FRANCJA A NATO

Francuskie doświadczenia z NATO, oznaczają jak być jednym z najwierniejszych sojuszników, zachowując jednocześnie swą narodową specyfikę i pełną swobodę wyboru.

Francja należy bez zastrzeżeń do Sojuszu Atlantyckiego. Jest nawet jednym z członków założycieli tej organizacji, lecz pozostaje poza zintegrowaną strukturą dowodzenia NATO, co oznacza po prostu, że jej siły zbrojne podporządkowane są dowództwu narodowemu. Chodzi o szczególną sytuację, której przyczyny leżą w sferze historycznej.

Zacząć jednakże należy od francuskiej polityki obronnej i od przemian, jakim uległa ona w latach 90, bo to od niej zależy postawa Francji wobec NATO. Różne stanowiska przyjmowane przez Francję w tej dziedzinie są często uznawane w Europie lub na świecie za bardzo specyficzne, czy wręcz oryginalne. Aby lepiej je zrozumieć, należy zdawać sobie sprawę na czym opiera się ta osobliwość Francji i dlaczego ten kraj będzie postępować zawsze w sposób niezależny i nie zgodzi się nigdy na utratę możliwości samodecydowania o sobie.

Przede wszystkim należy uwzględnić wpływ w skali światowej, jaki Francja wywiera zarówno poprzez sieć swych placówek dyplomatycznych (150 ambasad, 290 misji dyplomatycznych i konsulatów) jak i poprzez obecność militarną zauważalną również niemal na całym globie. To rezultat dziedzictwa historycznego. Jej oddziały stacjonują we francuskich terytoriach i departamentach zamorskich, ale także i w licznych krajach, dawnych koloniach, które zawarły z nimi umowy o obronności. Niemal wszędzie jej wojska mogą zatem interweniować w dość krótkim czasie, jak np. miało to miejsce w Timorze.

Ponadto, Francja jest stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ, a jednocześnie mocarstwem jądrowym, co w naturalny sposób nakłada na nią odpowiedzialność za losy świata.

Szczególna pozycja, jaką zajmuje Francja w Sojuszu atlantyckim, pozwala jej zachować narodowe dowodzenie własnymi siłami zbrojnymi i ułatwia jej sprawowanie kontroli nad planowaniem i celami działań NATO, o czym można było się przekonać podczas ataków lotniczych na Kosowo.

Francja jest również krajem-liderem frankofonii. W skali światowej, francuski jest drugim językiem oficjalnym. W 39 krajach posługuje się nim w codziennej pracy instytucji międzynarodowych, a 110 milionów ludzi codziennie rozmawia po francusku w gronie rodzinnym.

I wreszcie, polityka Francji charakteryzuje się uniwersalizmem. Francja z troską obserwuje wydarzenia na świecie i stara się bronić praw najsłabszych. Cieszy się autorytetem w krajach trzeciego świata. Wiele organizacji niosących pomoc humanitarną narodziło się właśnie tam np. "*Lekarze świata*", tegoroczny

laureat pokojowej nagrody Nobla. W rzeczywistości, w swej polityce Francja rzadko kieruje się doraźnym interesem i handlową korzyścią.

W związku z powyższym łatwiej jest zrozumieć politykę obronną Francji. Przedstawiono ją szerzej w dalszej części opracowania.

Wypada przypomnieć w tym miejscu, że Francja nie tylko jest pełnoprawnym członkiem Sojuszu atlantyckiego, ale również członkiem założycielskim tej organizacji, której siedziba znajdowała się zresztą początkowo na terytorium Francji.

Szczególna pozycja, jaką Francja zajmuje w NATO, datuje się od 1966r., kiedy to francuski prezydent, generał de Gaulle, sprawił, że armia francuska opuściła zintegrowaną strukturę wojskową Sojuszu. Generał de Gaulle zrobił to, gdyż uznał, że nadszedł czas, aby Francja odzyskała pełną suwerenność po nieszczęsnym epizodzie w swej historii. Mógł to uczynić, ponieważ wyposażył Francję w całkowicie niezależny szeroki zestaw broni jądrowej: w głowice jądrowe i wyrzutnie krajowej produkcji (czym na przykład nie mogła się do końca pochwalić Wielka Brytania).

Wyjście ze zintegrowanej struktury nie przeszkodziło temu krajowi pozostać jednym z najwierniejszych sojuszników NATO, o czym świadczą:

- pozytywne stanowisko prezydenta Mitterranda w kwestii zainstalowania w Europie amerykańskich rakiet typu *Pershing* w odpowiedzi na radzieckie *SS 20*;
- udział Francji w wojnie w Zatoce Perskiej u boku Amerykanów i Brytyjczyków;
- duży udział Francji w operacjach powietrznych w Kosowie, gdzie do akcji weszło ponad sto jej samolotów, czyniąc z niej głównego europejskiego uczestnika.

Fakt, że francuskie siły zbrojne nie należały do zintegrowanego dowództwa, nie przeszkodził im jednakże trwać w gotowości do interwencji w porozumieniu z NATO. Planowano także (zwłaszcza przed rokiem 90-tym) wykorzystanie sił francuskich w połączonych operacjach NATO. Dotychczas istnieją misje łącznikowe przy wszystkich wyższych dowództwach NATO, co pozwala działać w pełnej harmonii z sojusznikami. Zresztą system ten bardzo dobrze funkcjonował podczas ataków lotniczych na Kosowo, a udział Francji w tych operacjach był drugim co do wielkości po Stanach Zjednoczonych.

Z obserwacji francuskich wynika, że wejście danego kraju do NATO ma wpływ na jego struktury państwowe. NATO nie narzuca niczego swym członkom. Wydaje jedynie zalecenia dotyczące pożądanego poziomu składek poszczególnych członków i ich nakładów finansowych na rzecz obronności, a także dotyczące modernizacji, jaką należy przeprowadzić. NATO proponuje również stanowiska do objęcia w swoich sztabach. Na tym szczeblu nie ma bezpośredniego wpływu na państwa członkowskie, jako że każde z nich swobodnie decyduje o formie swej obronności i organizacji swych sił zbrojnych.

Istnieje natomiast w NATO szereg komitetów zajmujących się np. polityką użycia sił, standaryzacją, planowaniem militarnym, logistyką, uzbrojeniem, obroną powietrzną itp.. Dla kraju członkowskiego kuszące jest zatem zdać się całkowicie na wyniki badań tych komitetów, a zatem przestać utrzymywać krajowe struktury analizujące te kwestie. Pojawia się duża pokusa oszczędzania na obronności, kiedy korzysta się z ochrony, jaką zapewnia przynależność do NATO. Przynależność do zintegrowanego dowództwa ma również bezpośrednie konsekwencje dla organizacji narodowych sztabów i dla kompetencji operacyjnych. Na przykład szczególna pozycja Francji w NATO z pewnością pociąga za sobą koszty większe niż te ponoszone przez inne europejskie państwa członkowskie (za prawdziwą niezależność się płaci!), ale przynosi też wiele korzyści w zakresie umiejętności i kompetencji operacyjnych. I tak Francja zachowała i rozwinęła:

- możliwości w zakresie autonomicznej informacji wojskowej,
- możliwości w zakresie dowodzenia dzięki posiadaniu bardziej rozwiniętego sztabu sił zbrojnych, dysponującego ogólnowojskowym centrum operacyjnym i mającego większy zakres odpowiedzialności niż sztaby w innych państwach NATO (z wyjątkiem USA),
- stałą gotowość operacyjną dzięki systemowi alarmowania i użycia broni jądrowej.

W połowie lat dziewięćdziesiątych, pozycja Francji wobec NATO zmieniła się jednakże za sprawą prezydenta Chiraca. Francuzi znów są obecni w komitecie wojskowym Sojuszu, w jego międzynarodowym sztabie i w jego szkołach. Pozostali jednakże poza zintegrowanym dowództwem NATO, ponieważ uważali, że podział odpowiedzialności między Europejczyków i Amerykanów nie jest wystarczająco wyważony, zwłaszcza na szczeblu dużych dowództw.

Obecne rozwiązanie jest dla Francji satysfakcjonujące, ponieważ sprawdziło się w Kosowie, a powrót do komitetu wojskowego i do międzynarodowego sztabu pozwala wywierać wpływ na planowanie działań NATO.

Jednocześnie okazuje się, że zintegrowane dowództwo wojskowe NATO (SACEUR) nabrało z biegiem lat wymiaru politycznego, (dało się to zaobserwować zwłaszcza przy okazji lotniczych ataków na Kosowo), podczas gdy z założenia miało jedynie wykonywać decyzje polityczne Rady Północnoatlantyckiej (NAC) i militarne decyzje Komitetu Wojskowego. Wojskowe zintegrowane dowództwo NATO stało się w rzeczywistości ponadnarodowym narzędziem politycznym. Poszczególne kraje wchodzące w jego skład utraciły swobodę działania. Zauważalne to było podczas konfliktu w Kosowie, gdzie kraje te, nie będąc wcześniej konsultowane, bez wspólnych uzgodnień, przystąpiły do bombardowania celów wyznaczonych przez SACEUR. Tylko Francja, pozostająca poza zintegrowaną strukturą, mogła

Zastrzeżone

założyć weto przeciw niektórym atakom. Fakt, że weto Francji dotyczące celów w Kosowie zostało ujawnione przed amerykańskim kongresem przez generała Shorta, dowódcę sił powietrznych NATO-południe, jest zresztą dla Francuzów najlepszym dowodem zachowania ich wpływów.

Wpływ na zdolność do integracji z NATO ma udział w działaniach w składzie jednostek wielonarodowych. Pracując u boku Niemców i Duńczyków w korpusie Północ-Wschód, polscy żołnierze nabierają cennego i przydatnego doświadczenia. Będą dzięki niemu zdolni do uczestniczenia w operacjach tego korpusu w ramach NATO, ale również będą mogli służyć później w sztabach NATO, a po powrocie do sztabów w kraju przyczynić się do zaszczepiania polskiej kadrze stylu pracy sojuszników. Tak samo jest w przypadku armii francuskiej. Nie ma ona doświadczenia w zakresie zintegrowanego dowództwa, ale jej udział w operacjach dowodzonych przez NATO nie stanowi problemu, jako że korzysta ona z doświadczeń kilku jednostek lub sztabów wielonarodowych: brygady francusko-niemieckiej od końca lat osiemdziesiątych i korpusu europejskiego. Fakt, że kadra doskonali znajomość języków, odgrywa bardzo ważną rolę dla integracji. Na przykład w sztabach brygady francusko-niemieckiej, wszyscy oficerowie mówią zarówno po francusku, jak i po niemiecku (są to języki robocze), ale także i po angielsku (to język operacyjny dla operacji poza granicami kraju), którym może posługiwać się cała kadra francuska. Jest to ważny czynnik integracji podczas operacji wielonarodowych. Poza ułatwieniem ewentualnej integracji z NATO lub udziału w operacji Sojuszu, jednostki wielonarodowe mają spełnić jeszcze inne zadania. Odgrywają one przecież także rolę polityczną będąc symbolem pojednania lub współpracy między narodami. Zbliżenie jest dużo silniejsze, kiedy niezależnie od angielskiego, języka roboczego jednostki dwunarodowej, każdy stara się też poznać język partnera. Tak właśnie się dzieje w brygadzie francusko-niemieckiej i w korpusie europejskim. Jeśli chodzi o inne doświadczenia jednostek wielonarodowych, to na ogół nie ma problemów z przygotowaniem lub operacyjnym zaangażowaniem sił, bo w tej dziedzinie nie istnieje zbyt wiele różnych procedur postępowania. Natomiast sprawy są nieco bardziej skomplikowane w płaszczyźnie administracyjnej. Nawet jeśli istnieją umowy o stacjonowaniu wojsk lub standaryzacji, okazuje się, że każdy kraj interpretuje je po swojemu. W tej dziedzinie najbardziej należy obawiać się nie wojskowych (bo wojskowym z różnych krajów, a tym bardziej z krajów sojuszniczych, zawsze udaje się w końcu porozumieć), lecz cywilów, zwłaszcza prawników i administratorów.

Ciekawe są doświadczenia z wojny w Zatoce Perskiej w ramach wielonarodowych sił zbrojnych w aspekcie współdziałania.[19]

---

[19]"Cztery filary współdziałania w ramach wielonarodowych SZ" W.J. Mullen, G.A HIGGNS. Milit. Rev. 1992, vol.72, nr 1, s.46-53.

Zastrzeżone

Dotyczą one amerykańskich i niemieckich sił lądowych na europejskim teatrze działań wojennych. Jednakże, jak to wynikło podczas sojuszniczych działań bojowych w trakcie operacji "Pustynna Burza", takie współdziałanie może być stosowane także poza obszarem odpowiedzialności NATO. Ich zdaniem udane współdziałanie musi opierać się na czterech "zasadniczych filarach"- zasadach:

Zasada pierwsza - jeżeli jednostki chcą współdziałać w walce, muszą też razem się szkolić. Jest to inna forma jednej z zasad szkolenia wojsk: "należy się szkolić tak, jak się będzie walczyć". Autorzy podkreślają, że udane współdziałanie w walce było możliwe gdyż wcześniej było realizowane wspólne szkolenie.

Zasada druga mówi o tym, że jednostki które chcą walczyć obok siebie, muszą poznać "doktryny" swoich partnerów, przy czym nie mogą się one zbytnio od siebie różnić

Według *trzeciej zasady* – jednostki, które chcą wspólnie prowadzać walkę, muszą być zdolne do komunikowania się ze sobą, dotyczy to zarówno sprzętu jak i języka.

Wreszcie *zasada czwarta* mówi, że jednostki które chcą wspólnie prowadzić działania bojowe, powinny mieć zgodne struktury. Nie oznacza to, że struktury te muszą być identyczne lub tylko podobne, muszą być kompatybilne. Im bardziej kompatybilne będą jednostki, tym łatwiej będzie wszystko wychodzić. Istotą kompatybilności były wg autorów: struktury organizacyjne służb bojowego zabezpieczenia i możliwości dowodzenia podległymi jednostkami.

W podsumowaniu w aspekcie wspólnych działań sił międzynarodowych podkreślano, że przygotowując się do takiego współdziałania należy:

- tworzyć odpowiednie struktury organizacyjne, co może być dobrym sposobem na rozwiązania problemu współdziałania na długie lata;
- szkolić jednostki wielonarodowe, gdyż organizowanie takich jednostek jest najprostszą drogą do zapewnienia największej efektywności szkolenia;
- dysponować wystarczającą liczbą osób mówiących biegle językami (angielskim !).

Francja od pewnego czasu angażowała się aktywnie w europejską inicjatywę bezpieczeństwa i obronności. W ostatnim czasie idea ta zyskała nowy wymiar dzięki impulsowi nadanemu jej przez Francję i Wielką Brytanię. Starania Francji opierają się na dwóch podstawach:

- pozycji, jaka zajmuje ona obecnie w NATO,
- konieczności utworzenia tzw. "Europejskiej obronności".

Francja uważa, że pierwsza światowa potęga gospodarcza, jaką jest kontynent europejski, nie może utrzymywać obecnej sytuacji, kiedy to nie jest w stanie zapewnić sobie bezpieczeństwa. W rzeczywistości Europa jest niezdolna odpowiedzieć militarnie na kryzysy pojawiające się na jej terytorium, w jej bezpośredniej strefie interesów i odpowiedzialności, gdy tymczasem ma wystarczająco dużo środków, by reagować na płaszczyźnie politycznej,

ekonomicznej i humanitarnej. Uczynić Europę militarnie autonomiczną to sprawa zdrowego rozsądku. Chodzi o osiągnięcie pewnej spójności, skoro nasz kontynent stanowi potęgę we wszystkich innych dziedzinach.

Jak oświadczył ostatnio prezydent Chirac, Europa musi okazać się godna swej historii (która nie ogranicza się do epizodu II wojny światowej i zimnej wojny), a jej siła leży w tworzących ją narodach. Najpiękniejsze i najsilniejsze tradycje wojskowe znaleźć można przecież w Europie, a ściślej we Francji, w Wielkiej Brytanii, w Niemczech i w Polsce. Europa powinna udźwignąć spoczywającą na niej odpowiedzialność i działać na rzecz świata pełnego równowagi, wielobiegunowego, szanującego prawo. Działanie takie powinno być prowadzone razem z amerykańskimi sojusznikami (w ramach NATO) tylko wtedy gdy , gdy Europa będzie sobie tego życzyć. Ale jeśli nie zechcą oni interweniować dla zażegnania jakiegoś kryzysu, Europa musi dysponować określonymi siłami umożliwiającymi alternatywne rozwiązanie.

Europejska inicjatywa bezpieczeństwa i obronności nabrała ostatnio znacznej dynamiki, zwłaszcza od kiedy Brytyjczycy, a szczególnie Tony Blair, postanowili nadać jej nowy impuls w St. Malo, na szczycie francusko-brytyjskim. Inicjatywa ta została następnie zatwierdzona w ogólnym zarysie podczas spotkań na szczycie w Waszyngtonie (NATO) i w Kolonii (Unia Europejska).Na tej podstawie wypracowany został plan działania, z którego wynika, że Unia Europejska powinna mieć:

- zdolność do zdobywania odpowiedniej wiedzy, co wymaga strategicznych środków wywiadu;
- zdolność do dokonywania wyboru między kilkoma opcjami interwencji: polityczną, cywilno-wojskową lub wojskową, a to wymaga stałych instancji politycznych i wojskowych;
- zdolność do prowadzenia działań, co wymaga europejskiego sztabu i sił.

Tak jak każda międzynarodowa organizacja mająca za zadanie zapobiegać kryzysom, Europa musi dysponować stałym komitetem politycznym zdolnym określić w danych okolicznościach stanowisko, jakie należy zająć wobec aktualnych wydarzeń. W komitecie tym poszczególne kraje byłyby reprezentowane przez swych ambasadorów.

Unia Europejska powinna móc działać samodzielnie, bądź przy użyciu swych własnych środków, bądź wykorzystując środki, jakie udostępni jej NATO. Powinna zatem dysponować komitetem wojskowym mogącym zbierać się za każdym razem, gdy to konieczne i angażującym bezpośrednio ministrów obrony, w celu ustalenia opcji interwencji. Opcje te byłyby następnie wdrażane przez europejski sztab na odpowiednim szczeblu liczący około 90 oficerów, który mógłby ewentualnie przyjąć wzmocnienie narodowe lub wielonarodowe. W razie kryzysu, Europa powinna móc rozwinąć na zewnętrznym teatrze korpus europejski. Europa dysponuje już zorganizowaną siłą, która może zostać przekształcona w europejski korpus szybkiego reagowania. Trzeba także, aby

Europa wyposażyła się w środki wywiadu i transportu, które umożliwiłyby szybki przerzut sił w optymalnych warunkach.

W tym zakresie inicjatywa Francji jest odmienna od inicjatyw jej partnerów. Większość z nich uważa, że wystarczy wzmocnić środki obrony w ramach zdolności obronnych (DCI), zaproponowanej przez Stany Zjednoczone podczas szczytu w Waszyngtonie, a dotyczącej interoperacyjności i zaawansowanych technologii w dziedzinie łączności, logistyki i precyzyjnego uzbrojenia (o dużej celności).

Pojawiły się też wątpliwości i obawy co do samej zasady autonomicznej zdolności obronnej Europy. Na szczycie w Waszyngtonie, Stany Zjednoczone okazały dobrą wolę wobec inicjatywy europejskiej (ponieważ należało wówczas, podczas kryzysu w Kosowie zamanifestować solidarność wszystkich członków NATO), ale później przyjęły postawę pełną rezerwy wysuwając argumenty natury technicznej: dlaczego wyposażać Europę w środki, które NATO już posiada? Jeśli Europejczycy posiadać będą stałą instancję polityczną, istnieje ryzyko, że podejmą decyzję zanim Amerykanie zdążą ustosunkować się w NATO co do swego ewentualnego udziału w rozwiązywaniu kryzysu. Ponadto, zdaniem Francuzów, niekiedy kryje się za tym szantaż: jeśli Europejczycy będą mieć swój własny system obrony, siły amerykańskie w Europie staną się zbędne. To ewentualność wycofania się Amerykanów niepokoi najbardziej niektórych sojuszników; w tym zresztą celu rzuca się tę groźbę.

Wśród państw zdecydowanie przeciwnych europejskiej inicjatywie obronności należy wymienić te kraje, które wolą raczej mieć mały budżet wojskowy i pozostać całkowicie pod przewodnictwem Stanów Zjednoczonych, niż wydawać więcej pieniędzy na autonomiczną obronność europejską i mieć wówczas wrażenie, że pozostają pod zwierzchnictwem francuskim lub brytyjskim, co jest dla nich perspektywą nie do zniesienia. A przecież tak właśnie dzieje się teraz w europejskiej unii gospodarczej przy ewidentnym francusko-niemieckim przewodnictwie, które zresztą przejawia się bardziej w formie propozycji wysuwanych z silnej pozycji niż narzuconych rozwiązań, mechanizm ten funkcjonuje bardzo dobrze.

Jednakże obok tych oporów, raczej formalnych i nieuzasadnionych, występuje również głębokie i rzeczywiste zaniepokojenie. Kraje, które w ostatnim półwieczu przeżyły tragiczne doświadczenia z powodu europejskich waśni, cenią sobie bardzo silną wiarygodność historyczną Stanów Zjednoczonych i boją się osłabienia więzi transatlantyckich w związku z wyłonieniem się Europy obronności. Tak jest - jak sądzi się we Francji - w przypadku Polski, tym bardziej, ze znajduje się ona na obrzeżach NATO, w pierwszej linii na granicy ze wschodem.

Jedyna odpowiedź na te słuszne obawy, to chyba wytłumaczenie tym, którzy je odczuwają, że europejska inicjatywa nie jest skierowana przeciw NATO (Brytyjczycy zresztą nigdy by tego nie zaakceptowali), i że sekretarz

Zastrzeżone

generalny NATO, George Robertson oznajmił, że obrona europejska jest absolutną koniecznością lecz wewnątrz (w ramach) Sojuszu Atlantyckiego. Dla Francji historyczna misja NATO to kolektywna obrona krajów członkowskich Sojuszu; zadanie to musi być utrzymane ponieważ istotnie tylko NATO jest w stanie aktualnie je wypełnić. Natomiast inicjatywa europejska ma na celu udostępnienie Europie środków, które będzie mogła wykorzystać w razie kryzysu. Przeciwstawić sobie Sojusz Atlantycki i europejski system bezpieczeństwa byłoby historycznym bezsensem. W fundamentalnym interesie NATO leży, by Europa była silna, a więc zjednoczona. Gdyby pewnego dnia Europa stała się zdolna do obrony w sposób tak autonomiczny i tak potężny jak Stany Zjednoczone, problem postawiony zostałby inaczej, ponieważ oznaczałoby to, że nasz kontynent będzie zjednoczony, odpowiedzialny i zdolny samodzielnie zapewnić sobie obronę.

Z drugiej strony, niektóre kraje, nie należące lub jeszcze nie należące do Unii Europejskiej, zdają sobie sprawę, mimo swego zaniepokojenia, że proces ten, już uruchomiony, jest nieodwracalny, podobnie jak ten, który doprowadził do wprowadzenia europejskiego systemu monetarnego tj. euro. Utworzenie europejskiej obronności nie dokona się jednakże bez udziału tych krajów, gdyż jest to proces, który potrwa około dziesięciu lat, a do tej pory zdążą one wejść do Unii Europejskiej (np. Polska). W oczekiwaniu na integrację chciałyby one włączyć się do procesu decyzyjnego, gdyż ich status członka stowarzyszonego Unii Zachodnioeuropejskiej pozwala im chwilowo wypowiadać się tylko na temat warunków, na jakich nastąpiłoby włączenie środków UZE do przyszłych instytucji obronności europejskiej. Francja jest tego świadoma, dlatego też proponuje rozwiązania zmierzające do tego, by włączyć do wyżej wymienionego procesu kraje nie należące jeszcze do Unii Europejskiej.

Trudności występują również w łonie samej Unii Europejskiej. Nawet jeśli stwierdzono, że neutralność, jaką afiszowały się niektóre państwa Unii, nie była w rzeczywistości zapisana w konstytucji, należy unikać mówienia o podporządkowaniu się przez nie polityce Sojuszu w czasie pokoju, ponieważ to temat tabu. Natomiast jest całkiem możliwe (i tak właśnie dzieje się obecnie), by zainteresować te państwa koncepcją solidarności nie narzucającą im żadnego automatycznego zaangażowania się, aż do czasu, gdy w dalszej perspektywie zaakceptują politykę europejskiej obronności.

Perspektywa ta spowodowałaby zatem zwiększenie wspólnych wysiłków Europejczyków w łonie NATO, podczas gdy obecnie niektóre kraje zadowalają się gromadzeniem „dywidend pokoju" pod amerykańskim parasolem. Jak twierdzi prezydent Aleksander Kwaśniewski Polska nie będzie jedynie konsumentem bezpieczeństwa, ale w aktywny sposób będzie go budować[20]. Taką postawę od dłuższego czasu przyjmują Francuzi uważając, że dla każdego

---

[20] W ramach realizacji Europejskiego Celu Obronnego (EHD) Polska zaproponowała brygadę ramową, lotniczą grupę poszukiwawczo-ratowniczą, samolot transportowy, dwa trałowce, okręt ratowniczy i sekcję żandarmerii- Polska Zbrojna nr.51/00

kraju najlepszy sposób tworzenia bezpieczeństwa w Europie to wnoszenie własnego wkładu w obronność, wkładu odpowiadającego potencjałowi gospodarczemu danego państwa w budowaniu europejskiej obronności.

Zastrzeżone

2. MIEJSCE I ROLA WOJSK LOTNICZYCH W SIŁACH ZBROJNYCH FRANCJI

2.1. Kierunki polityki obronnej Francji

W przypadku Francji, polityka obronna uwarunkowana jest historią tego kraju. Współcześnie Francja, chcąc zachować zdolność do obrony w każdych okolicznościach rozpoczęła głęboką przebudowę swego militarnego oręża. Główne kierunki polityki obronnej Francji zostały wytyczone w « Białej Księdze » opublikowanej w 1994 roku..

Zasadniczym celem polityki obronnej jest obrona żywotnych interesów Francji, w pierwszym rzędzie nienaruszalności terytorium państwa, co dotyczy zarówno metropolii jak i departamentów zamorskich. Żywotne interesy o charakterze strategicznym wymagają ochrony jej przestrzeni ekonomicznej i utrzymania pokoju w Europie i w strefie śródziemnomorskiej. I wreszcie, Francja ma również żywotne interesy mocarstwowe. Chodzi o poszanowanie umów o obronności zawartych z innymi krajami (głównie afrykańskimi).

Drugim celem francuskiej polityki obronnej jest udział w działaniach na rzecz pokoju i poszanowania prawa miedzynarodowego. Wynika on z pozycji Francji jako stałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ, ale także i z teorii chaosu, która mówi, że wydarzenie *a priori* mało znaczące może wywołać reakcję łańcuchową stanowiącą zagrożenie dla bezpieczeństwa światowego. Dlatego też zawsze lepiej interweniować w stadium utrzymania pokoju.

Trzeci cel francuskiej polityki obronnej nabiera obecnie dużego znaczenia. Chodzi o to, by rozszerzyć obszar bezpieczeństwa w Europie poprzez wzmocnienie europejskiego filara sojuszu atlantyckiego i rozwój europejskiej inicjatywy bezpieczeństwa i obronności.

Zadaniem armii francuskiej jest:

Po pierwsze, chronienie żywotnych interesów Francji, a także czuwanie nad bezpieczeństwem terytorium i ludności.

Po drugie, zapewnienie realizacji międzynarodowych zobowiązań Francji wobec jej partnerów, z którymi podpisano umowy dotyczące obronności lub z którymi zawarto sojusze.

Po trzecie, obrona praw człowieka i uczestniczenie w misjach humanitarnych.

Aby móc realizować cele swej polityki obronnej i zadania stojące przed armią, Francja wypracowała sześć scenariuszy użycia sił:

- konflikt regionalny o małym natężeniu;
- konflikt regionalny o średnim i dużym natężeniu zagrażający żywotnym interesom;
- reakcja na zamach na zamorskie terytorium państwa;
- realizacja dwustronnych umów w sprawie obronności;
- działanie na rzecz pokoju i prawa międzynarodowego;

- reakcja na poważne zagrożenie dla Europy zachodniej.

Główne założenia tych sześciu scenariuszy to przede wszystkim komplementarność odstraszania jądrowego i działań sił konwencjonalnych, zdolność do szybkiej interwencji w oddalonych rejonach działań, a także znacznie większe uzawodowienie armii.

Jest oczywiste, że scenariusze te zostały zainspirowane niedawną historią, to znaczy kryzysami i konfliktami, jakie miały lub mają aktualnie miejsce, a w tym: na Bałkanach w byłej Jugosławii, na Bliskim Wschodzie w czasie wojny w Zatoce Perskiej i w Afryce.

Pierwszy scenariusz « konfliktu regionalnego nie zagrażającego interesom Francji... » przywodzi rzecz jasna na myśl wojnę w Zatoce, zarówno ze względu na jego definicję, jak i na typ zagrożenia i rodzaj działań. Scenariusz ten wyklucza użycie broni jądrowej.

Drugi scenariusz « konfliktu regionalnego stanowiącego zagrożenie dla żywotnych interesów Francji » ma całkiem inny wymiar ze względu na możliwość skrajnej eskalacji działań. Może on uchodzić za eskalację tego, co mogło wydarzyć się podczas wojny w Zatoce przy dodatkowym zagrożeniu nuklearnym.Otarto się o ten scenariusz podczas ww. konfliktu, ponieważ istniała niepewność co do tego, czy Irak posunie się do użycia broni biologicznej i chemicznej, a także ze względu na ryzyko odwetu spowodowane atakami rakiet na Izrael. Zachodzi zresztą duże prawdopodobieństwo powtórzenia się tego drugiego scenariusza, co wynika z logiki kryzysu. W regionie tym, znajdującym się ciągle w stanie kryzysu, wciąż istnieją wszystkie czynniki, zwiększające prawdopodobieństwo zaistnienia konfliktu w przyszłości.

Trzeci scenariusz mówi o « zamachu na nienaruszalność terytorium państwowego poza metropolią ». Chodzi tutaj o tzw. DOM-TOM (departamenty i terytoria zamorskie): głównie o Antyle, Gujanę francuską, Nową Kaledonię, wyspę Réunion i Polinezję francuską. Nawet jeśli prawdopodobieństwo realizacji tego scenariusza jest niewielkie, Francja nie może go całkiem wyeliminować. Oznacza to, że Francja wydziela niezbędne minimum potencjału militarnego na rzecz bezpieczeństwa i obrony departamentów oraz terytoriów zamorskich. Posiada zatem oddziały stale tam stacjonujące i zmuszona jest w związku z tym dysponować znacznymi siłami zdolnymi do interwencji poza krajem, tak aby w razie zaistnienia takiej potrzeby móc wzmocnić jednostki zamorskie.

Czwarty scenariusz to « realizacja dwustronnych umów w dziedzinie obronności ». Dotyczy on działań o słabym nasileniu, które Francja może przeprowadzić własnymi siłami. Scenariusz ten realizowany był podczas licznych pomniejszych interwencji w Afryce, w jakich żołnierze francuscy brali udział w czasie ostatnich 30 lat np. w Mauretanii lub w Czadzie. Po 40 latach dekolonizacji w Afryce, nie zerwano wszystkich więzi z dawnymi koloniami. Wraz ze zniknięciem administracji kolonialnej, w Afryce wyłoniły się różnego

rodzaju siły doprowadzające swe kraje do całkowitej anarchii. Francja stara się podnieść tam poziom bezpieczeństwa udzielając pomocy armiom tych państw afrykańskich, z którymi zawarto umowy dotyczące współpracy i obronności. Przedmiotem działań jest również ochrona obywateli francuskich w tych krajach.

Piaty scenariusz dotyczy « operacji na rzecz utrzymania pokoju i poszanowania prawa międzynarodowego » i jest jeszcze ściślej związany z aktualnymi wydarzeniami. W dziedzinie tej zdobyto już bogate doświadczenie, dzięki operacjom przeprowadzonym np. w Bośni, Somalii, Ruandzie, Albanii. Są one najczęściej prowadzone w ramach sił wielonarodowych pod egidą ONZ lub NATO.

Szósty scenariusz opiera się na « odrodzeniu się poważnego zagrożenia dla Europy Zachodniej ». Scenariusz ten wydaje się dzisiaj najmniej prawdopodobny, brany jest jednak pod uwagę ze względu na śmiertelne ryzyko, jakie ze sobą niesie. Jego realizacja wymaga pewnego czasu i określenia terminów osiągania podwyższonej gotowości bojowej oraz zmiany sposobu obrony już w czasie pokoju. Francuska polityka obronności realizowana jest w ramach NATO lub w systemie bezpieczeństwa europejskiego.

Z analizy powyższych scenariuszy wynika istotny wniosek, że aktualnie model armii francuskiej budowany jest zgodnie z polityką obronną wokół pięciu pierwszych scenariuszy, natomiast szósty scenariusz będzie uwzględniany jedynie w odległej perspektywie czasowej, w zależności od rozwoju sytuacji ekonomicznej i polityczno-militarnej.

2.2. Koncepcja użycia wojsk lotniczych[21]

Francuscy specjaliści wojskowi uważają, że użycie wojsk lotniczych w działaniach bojowych ma znaczenie strategiczne. W przeciągu jednego stulecia nastąpił ogromny rozwój środków walki. Wyciągnięte zostały wnioski ze wszystkich konfliktów, w których wojska lotnicze Francji brały udział, a w ostatnich latach postęp technologiczny sprawił, że sprzęt i taktyka walki uległy zasadniczym zmianom. Obecnie nie planuje się żadnej akcji militarnej bez udziału lotnictwa. Z tego względu, francuskie wojska lotnicze cechują się: szybką reakcją, zdolnością do użycia potencjału militarnego na dużą odległość, zdolnością do przerzutu sił i środków, elastycznością użycia sił powietrznych i wielozadaniowością sprzętu lotniczego, dużą siłą ognia i celnością oraz zaawansowaną technologią.

Szybkie reagowanie stanowi determinujący czynnik w przypadku każdego kryzysu lub wojny. Aby móc jak najlepiej wykorzystać zdolności sił powietrznych w tym zakresie, jednostki operacyjne lotnictwa pełnią w czasie pokoju całodobowe dyżury. Są one zatem w stanie zaangażować do akcji swoje

[21] L'Armee de l'air – Wojska Lotnicze. Siły Powietrzne.

siły w bardzo krótkim czasie, np. 24 godziny po otrzymaniu rozkazu, dyżurująca jednostka bojowa może rozwinąć się i osiągnąć zdolność operacyjną o tysiące kilometrów od miejsca stałego bazowania.

Zdolność do użycia potencjału militarnego na dużej odległości zwiększyła się dzięki zaopatrywaniu w paliwo w locie. Mogą one atakować cele rozmieszczone kilka tysięcy kilometrów od bazy.

Zdolność do przerzutu sił i środków zapewniona jest dzięki flocie wojskowego transportu logistycznego i taktycznego. Flota ta stanowi jedyny w swoim rodzaju środek pozwalający szybko przetransportować oddziały żołnierzy wraz ze sprzętem, a także uzbrojenie lub pomoc humanitarną na tereny trudno dostępne lub do stref położonych w nieprzyjaznym środowisku. Daje to możliwość autonomicznego i natychmiastowego przerzutu sił i środków w dowolny rejon działań lub interwencji.

Elastyczność użycia i wielozadaniowość sprzętu lotniczego umożliwia realizację całego spektrum działań ofensywnych i defensywnych. Mogą być one używane do najróżniejszych zadań np. ataku, osłony lub ratownictwa. Środki te są używane we wszystkich rodzajach działań, zarówno w Europie, jak i w pozostałych częściach świata.

Siła ognia i celność zapewniona jest dzięki wyposażeniu samolotów w nowoczesne środki rażenia zapewniające dużą siłę ognia oraz precyzję rażenia. O tych dwóch zaletach francuskiego lotnictwa można było się przekonać podczas operacji lotniczych prowadzonych przeciw Irakowi w czasie wojny w Zatoce i ataków lotniczych w byłej Jugosławii.

Zaawansowana technologia lotnicza zapewniona jest dzięki zastosowaniu najbardziej rozwiniętych technik. Przemysł zbrojeniowy Francji dostarcza sprzęt lotniczy najnowszych generacji.

2.3. Funkcje operacyjne wojsk lotniczych

Wojska lotnicze realizują cztery główne funkcje operacyjne takie jak: ODSTRASZANIE; ZAPOBIEGANIE/PREWENCJA; PRZERZUT SIŁ I POTENCJAŁU; OSŁONA.

Odstraszanie stanowi fundamentalny element strategii obronnej Francji. Jest ono gwarancją przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom wymierzonym w jej żywotne interesy, bez względu na ich pochodzenie i formę. W ramach odstraszania, wojska lotnicze Francji dysponują lotnictwem strategicznym, charakteryzującym się: elastycznością, możliwością demonstracji siły i realizacją zadań w głębi obszaru ugrupowania przeciwnika.

Siły odstraszania składają się z trzech eskadr, z których każda wyposażona jest w 20 MIRAGE 2000N uzbrojonych w rakiety ASMP (rakiety średniego zasięgu powietrze-ziemia) o jednostkowej mocy 300 Kt. i zasięgu około 300 km. Zdolność do penetracji przez samoloty MIRAGE 2000N, które wykorzystują system automatycznego śledzenia terenu na małych wysokościach

i których zasięg zwiększył się znacznie dzięki zaopatrywaniu w paliwo w locie, stanowi zagrożenie dla każdego obiektu na terytorium potencjalnego przeciwnika. Składową tego komponentu jest także 14 samolotów C-135FR, których priorytetowym zadaniem jest udział w odstraszaniu. W ramach odstraszania, wojska lotnicze uczestniczą w ocenie zagrożenia przestrzeni powietrznej kraju i w jego najbliższym otoczeniu, dzięki systemowi wykrywania Obrony Powietrznej (stacje radarowe). Uczestniczą też w uzyskaniu wywiadowczej informacji wojskowej i w badaniu potencjalnych celów naziemnych.

Celem **zapobiegania/prewencji** jest uniknięcie odrodzenia się głównych zagrożeń i zapobieganie występowaniu kryzysów. Opiera się ona na zbieraniu i analizie informacji wojskowej i celowym rozmieszczeniu francuskich sił w wybranych rejonach świata oraz na współpracy z innymi krajami. Wojska lotnicze przyczyniają się znacząco do prewencji biorąc udział w zbieraniu informacji pochodzącej z przestrzeni kosmicznej. Wykorzystują satelitę europejskiego HELIOS 1A (wprowadzonego na orbitę w 1995r.) oraz z HELIOS 1B, (wystrzelonego w 1999r.). Istotnym ogniwem tego systemu jest centrum satelitarne opracowania danych i informacji znajdujące się w bazie CREIL koło Paryża.

Zarówno na terytorium metropolii, jak i na terytoriach zamorskich, wojska lotnicze wykorzystują także klasyczne lotnicze środki walki i transportu. Wojska lotnicze wyposażone są w 4 samoloty typu AWACS, w elektroniczne systemy podsłuchu typu DC-8 SARIGUE, C-160 GABRIEL, a także w samoloty rozpoznania takie jak Mirage IVP przystosowane do rozpoznania strategicznego. Wszystkie te środki używane są w ramach prewencji.

Założono, że **przerzut** francuskiego potencjału militarnego będzie związany przede wszystkim z obroną na terenie Europy, jednak w miarę rozszerzania się granic obszaru europejskiej obronności, będzie sięgał coraz dalej. Francja przyczynia się do przerzutu potencjału militarnego w Europie działając wraz ze swymi sojusznikami w ramach NATO lub UZE. Francja może też przerzucać własny potencjał do wszystkich zakątków świata. Zadanie przerzutu dotyczy wszystkich części składowych i determinuje w dużym stopniu wielkość wojsk lotniczych.

Przerzut sił opiera się głównie na zdolności do transportu taktycznego i logistycznego zabezpieczonego przez następujące samoloty: 2 Airbus A-310; 2 DC-8; 66 C-160 TRANSALL i 14 C-130 HERCULES. Możliwości transportu w tym zakresie pozwalają, w razie niepowodzenia prewencji, na szybkie zaangażowanie środków wojskowych, bez względu na odległość. W przerzucie potencjału militarnego pierwszoplanową rolę odgrywa lotnictwo bojowe ze swymi 20 eskadrami lotnictwa bojowego. Pozwala ono, dzięki tankowaniu w powietrzu, interweniować natychmiast, daleko od terytorium kraju.

Dzięki zdolności do pojedynczych i precyzyjnych uderzeń, lotnictwo bojowe może przechylić szalę zwycięstwa bez angażowania sił lądowych. Na teatrze działań, winno ono także uzyskiwać i utrzymać przewagę w powietrzu, wykonywać uderzenia strategiczne na głębokość ugrupowania przeciwnika, przy jednoczesnej osłonie i wsparciu innych rodzajów sił zbrojnych.

Osłona rozumiana jako obrona powietrzna wymaga posiadania środków umożliwiających opanowanie sytuacji na obszarach lądowych, morskich i w przestrzeni powietrznej w przypadku pojawienia się zagrożeń z powietrza, w tym niekoniecznie ściśle militarnych (terroryzm lub przemyt narkotyków). Zadania wojsk lotniczych w tej dziedzinie mają fundamentalną wagę jako, że polegają na kontroli przestrzeni powietrznej, czuwaniu nad suwerennością państwową i zapewnieniu rządowi swobody działania. Osłonę zapewniają przede wszystkim samoloty myśliwskie MIRAGE: 2000C i F-1. Ponadto wykorzystywane są przeciwlotnicze zestawy rakietowe CROTALE, ASPIC, MISTRAL (w osłonie baz lotniczych) oraz system naziemnego rozpoznania radiolokacyjnego i AWACS.

Wojska lotnicze Francji biorą również udział w wielu zadaniach w służbie publicznej o charakterze lokalnym lub międzynarodowym, które mają na celu:

- w czasie pokoju: poszukiwanie i ratownictwo (S&R); ewakuację medyczną; walkę z pożarami lasów itp.;
- w czasie kryzysu wewnętrznego: zapewnienie funkcjonowania w niezbędnym zakresie niektórych służb publicznych (ruch lotniczy; zastępczy transport lotniczy; służby meteorologiczne itp.).

2.4. Ogólna charakterystyka wojsk lotniczych

W celu realizacji zadań, wojska lotnicze zatrudniają około 83.000 ludzi (w tym około 10% kobiet). Struktura stanu osobowego jest następująca:

- 9% oficerów;
- 51% podoficerów;
- 40% żołnierzy;
- 5000 pracowników cywilnych.

Podział ten zmienia się ze względu na planowane w ciągu najbliższych sześciu lat uzawodowienie Sił Zbrojnych. Stan osobowy przewidziany na 2002 rok to 71.000 ludzi, z tego:

- 17% oficerów;
- 59% podoficerów;
- 24% wojskowych techników lotniczych na kontrakcie;
- 6700 pracowników cywilnych.

We francuskich wojskach lotniczych służy aktualnie 8500 kobiet, co stanowi 14% całego stanu osobowego. Udział kobiet w poszczególnych korpusach, przedstawia się następująco:

- 4,5 % oficerowie;
- 10,5% podoficerowie;
- 26,0% szeregowcy;
- 35,5% personel cywilny.

Park lotniczy liczy około 900 samolotów, a w tym:

- 380 samolotów bojowych;
- 14 samolotów do zaopatrywania w paliwo w locie;
- 4 samoloty typu AWACS;
- 84 samoloty transportowe;
- pozostałe to samoloty szkolne, łącznikowe i śmigłowce.

Każdego roku, SP Francji wykonują ok. 300.000 godzin lotu. Każdy pilot bojowy ma roczny nalot ponad 180 godzin.

Zadania w ramach **odstraszania, prewencji, przerzutu i osłony** realizują następujące samoloty.

- MIRAGE 2000N wyposażone w rakiety ASMP (odstraszanie);
- Boeing C-135FR (zaopatrywanie w paliwo w locie) i Transall ASTARTE (punkt łączności strategicznej z okrętem podwodnym wyposażonym w broń jądrową);
- DC-8 SARIGUE, MIRAGE 4P i MIRAGE F-1CR (różnego rodzaju rozpoznanie);
- MIRAGE 2000D, MIRAGE F-1CT i JAGUAR (zadania ofensywne powietrze-ziemia);
- DC-8, AIRBUS A-310 (transport strategiczny dalekiego zasięgu);
- C-130 HERCULES, C-160 TRANSALL i CASA CN-235 (transport taktyczny);
- AWACS, MIRAGE F-1C, MIRAGE 2000C (obrona powietrzna);
- Śmigłowce PUMA,COUGAR,FENNEC (zadania ratownictwa i łącznikowe).

Wachlarz zadań realizowanych przez wymienione typy samolotów wykazuje zatem jasno, że przerzut sił i przerzut potencjału militarnego to czynniki, które decydują o wielkości SP Francji zarówno w aspekcie ich wyposażenia, jak i zdolności.

W związku z przystosowaniem samolotów MIRAGE 4P do realizacji strategicznych zadań rozpoznawczych, samoloty MIRAGE 2000N używane uprzednio do zadań jądrowych w ramach ostatniego ostrzeżenia, wypełniają odtąd strategiczne zadania jądrowe w pełnym zakresie.

Siły wojsk lotniczych bazują w 38 bazach lotniczych, w tym w 25 bazach lotniczych „głównych" i 13 bazach lotniczych tzw. „radarowych" na terytorium Francji oraz na bazach w departamentach i terytoriach zamorskich.

Budżet sił zbrojnych wynosi 11,38% budżetu Francji (w 1999r.) co stanowi 2,8% produktu narodowego brutto. Wysokość jego to 190 md F. W tym

WL otrzymują 36 md F czyli 19% budżetu sił zbrojnych. Ogólnie budżet dzielony jest na dwie części nazywające się „Titre-3" i „Titre-5".

„Titre-3" to 55% budżetu na wydatki zwykłe (pensje, wyżywienie, zabezpieczenie socjalne, paliwo i eksploatację sprzętu itd.).

„Titre-5" to 45% budżetu na wydatki związane z badaniami i doświadczeniami oraz inwestycjami związanymi z produkcją sprzętu. Ponadto z tej części finansowane są zakupy sprzętu i infrastruktury.

Środki finansowe w grupie zakupów podzielone są na dwie części. Pierwsza przeznaczona jest na przedsięwzięcia realizowane w danym roku, druga na przedsięwzięcia (programy) wieloletnie.

Planowanie budżetu odbywa się w trzech cyklach: długoterminowym, średnioterminowym i krótkoterminowym.

W długoterminowym cyklu planowania bierze się pod uwagę m.in.: doktrynę, prognozy rozwoju sił zbrojnych na 15 lat z uwzględnieniem potrzeb armii i możliwości przemysłu, decyzje Prezydenta lub Ministra Obrony w sprawach kierunków rozwoju. Przewidziany w tym cyklu stan docelowy determinuje planowanie w pozostałych dwóch cyklach.

W średnioterminowym cyklu planowania przewiduje się wydatki, które są zatwierdzane przez parlament. Ponadto prognozuje się rozchody w cyklu sześcioletnim z udziałem ministra finansów.

W krótkoterminowym cyklu planowania rozpatruje się realizację budżetu na rok bieżący. Stwarza to wiele problemów gdyż należy uwzględnić zmianę priorytetów spowodowaną aktualną sytuacją geopolityczną (np. pojawienie się nowych konfliktów). Zmiany w planach bieżących powodują z kolei konieczność korekty planów na rok następny.

2.5. Przyszłość wojsk lotniczych Francji

Obecnie Francja jest na etapie budowania Sił Powietrznych roku 2015. Celem, jaki zamierza się osiągnąć, jest możliwość dysponowania 300 nowoczesnymi samolotami bojowymi, wymiana samolotów floty transportowej i poprawienie wspomagania sił, głównie w zakresie « C3I » (Command, Control, Communications & Intelligence). Restrukturyzcja pociągnie za sobą zamknięcie około 10 baz lotniczych oraz doprowadzi do pełnego uzawodowienia armii.

W 2015 roku park lotniczy ma obejmować:

- Flotę, samolotów bojowych przeznaczonych do obrony powietrznej. Przyjęto jako standard, samoloty MIRAGE 2000-5 wyposażone w radar RDY śledzący jednocześnie wiele celów.
- Flotę samolotów atakujących cele naziemne obejmującą między innymi 3 eskadry MIRAGE 2000D, samoloty szturmowe ostatniej generacji, pozwalającą na użycie potencjału militarnego zarówno w dzień, jak i w nocy.

Flota MIRAGE F1 i JAGUAR zostanie z czasem wycofana. Samoloty te zostaną stopniowo zastąpione przez RAFALE (pierwsza eskadra RAFALE osiągnie gotowość operacyjną w roku 2005).

W zakresie lotnictwa transportowego przewiduje się, że starzejąca się flota samolotów transportu taktycznego zostanie zastąpiona od roku 2005 przez 50 europejskich samolotów typu FLA (Future Large Aircraft). Ponadto flota C-135 jest stopniowo odnawiana i uzupełniana.

Jeśli chodzi o CSAR (Combat, Search & Rescue - poszukiwanie i ratownictwo na polu walki), to na wyposażenie winny wejść wkrótce nowe śmigłowce typu COUGAR MK2.

Przewiduje się duże zmiany w zakresie uzbrojenia, szczególnie typu:
Powietrze-ziemia, gdzie priorytetem będzie możliwość prowadzenia walki niezależnie od warunków pogodowych, zarówno w dzień, jak i w nocy. Ponadto przewidywana jest produkcja amunicji o wysokiej celności, wystrzeliwanej z bezpiecznej odległości od nosiciela. Nadal pozostanie na uzbrojeniu rakieta AS-30 naprowadzana laserowo (produkcji firmy AEROSPATIALE). W najbliższych kilku latach wejdzie też na wyposażenie rakieta APACHE (produkcji AEROSPATIALE/MATRA). Za kilka lat samoloty typu RAFALE otrzymają rakietę ASMP (z głowicą jądrową) nowej generacji: ASMPA
Powietrze-powietrze poprzez wyposażenie samolotów MIRAGE 2000-5 wyposażone w rakietę MICA z naprowadzaniem elektromagnetycznym i na podczerwień (produkcji firmy MATRA).
Ziemia/powietrze (obrona przeciwlotnicza) w system SAMP (ziemia-powietrze, średniego zasięgu, produkcji AEROSPATIALE). Obecnie osłonę przeciwlotniczą baz i obiektów pozostających pod specjalnym nadzorem, zapewniają systemy CROTALE, ASPIC i MISTRAL.

Poza tym, na terytorium Francji rozmieszczany jest natowski system ACCS (Air Command and Control System) ze stanowiskiem dowodzenia w Lyon-Mont Verdun. System ten umożliwia pełną kontrolę przestrzeni powietrznej w strefie działania NATO w Europie.

Równolegle Francja rozwija system SCCOA (System Dowodzenia i Prowadzenia Operacji Lotniczych) dla potrzeb własnych sił powietrznych. Dzięki temu systemowi jedynie dowództwo WL, będzie mogło korzystać z systemu zautomatyzowanego zapewniającego całościowe zarządzanie systemami uzbrojenia lotniczego. System ten pozwala osiągnąć wysoki stopień interoperacyjności zarówno z innymi rodzajami sił zbrojnych Francji, jak i z armiami krajów sojuszniczych.

W tym okresie przewiduje się również redukcję sił zbrojnych. I tak w przypadku personelu w roku 2002 zamierza się osiągnąć 100% profesjonalizacji francuskiej armii. Proces ten spowoduje redukcję personelu o 24%. Liczba oficerów zmniejszy się o 4%, podoficerów o 10%, a stan osobowy WL wyniesie 70.000 ludzi. W tym samym okresie, 33.000 żołnierzy służby zasadniczej zostanie zastąpionych przez 13.000 żołnierzy kontraktowych.

Natomiast w zakresie infrastruktury przewiduje się redukcję baz lotniczych do 33 w roku 2015.

Ogólnie należy zauważyć, że restrukturyzacja (w tym redukcja) Sił Powietrznych Francji ma na celu dostosowanie istniejącego oraz przyszłego potencjału tych sił do czekających ich po 2015 r. Zadań wynikających ze zobowiązań sojuszniczych oraz własnych zadań obronnych.

3. SYSTEM DOWODZENIA WOJSKAMI LOTNICZYMI FRANCJI

3.1. Wprowadzenie

Kierowanie siłami zbrojnymi Francji, w systemie kierowania państwem, nie różni się niczym od kierowania innymi elementami tego układu. Mimo wyjątkowej funkcji społecznej sił zbrojnych, podlegają one tym samym regułom co i pozostałe elementy struktury państwowej. Wyróżnia się dwa poziomy kierowania siłami zbrojnymi: poziom polityczny oraz centralny szczebel dowodzenia wojskowego.

Najważniejszym decydentem w sprawach sił zbrojnych, ich zwierzchnikiem i najwyższym dowódcą jest Prezydent Republiki Francuskiej. Jedynie on może wydać rozkaz o użyciu sił nuklearnych. Jednak każda decyzja Prezydenta jest konsultowana w odpowiednich ciałach kolegialnych, a za jej wdrożenie odpowiedzialni są premier i minister obrony narodowej (Rys.1). Organem wykonawczym premiera, w sprawach obronnych jest, Sekretariat Generalny Obrony Narodowej.

Minister obrony, odpowiedzialny za wykonanie polityki militarnej, w imieniu premiera, wydaje rozkazy i rozporządzenia dotyczące funkcjonowania wszystkich organów, instytucji i jednostek wojskowych, wchodzących w skład resortu obrony. Do tego celu dysponuje administracją centralną, bezpośrednio mu podporządkowaną, którą w jego imieniu kierują: szef sztabu armii; szefowie rodzajów sił zbrojnych (w tym szef sztabu wojsk lotniczych); dyrektor generalny Żandarmerii Narodowej i inspektorzy generalni (m.in. generalny inspektor wojsk lotniczych -IGAA) i szefowie kilku samodzielnych instytucji MO (Rys.2).[22]

Szef sztabu armii (CEMA) jest organem dowodzenia siłami zbrojnymi, stanowiącym swoistą „klamrę" spinającą poziom polityczny i wojskowy. Wykonuje swoje zadania na dwu poziomach: politycznym (jako doradca wojskowy rządu) i wojskowym (jako organ odpowiedzialny za użycie sił). Dysponuje on Sztabem Armii, którego struktura i elementy pozwalają na sprawne przechodzenie do działań kryzysowych lub wojennych, a także na prowadzenie, w tym samym czasie, wielu działań antykryzysowych.

Sztaby rodzajów sił zbrojnych (wojsk lądowych, marynarki wojennej i wojsk lotniczych) są odpowiednikami Sztabu Armii, każdy w stosunku do swego rodzaju sił. Na czele każdego z nich stoi szef sztabu.

---

[22] W. Kitler, Obrona Narodowa Francji, wydawnictwo Adam Marszałek-Toruń.

Zastrzeżone

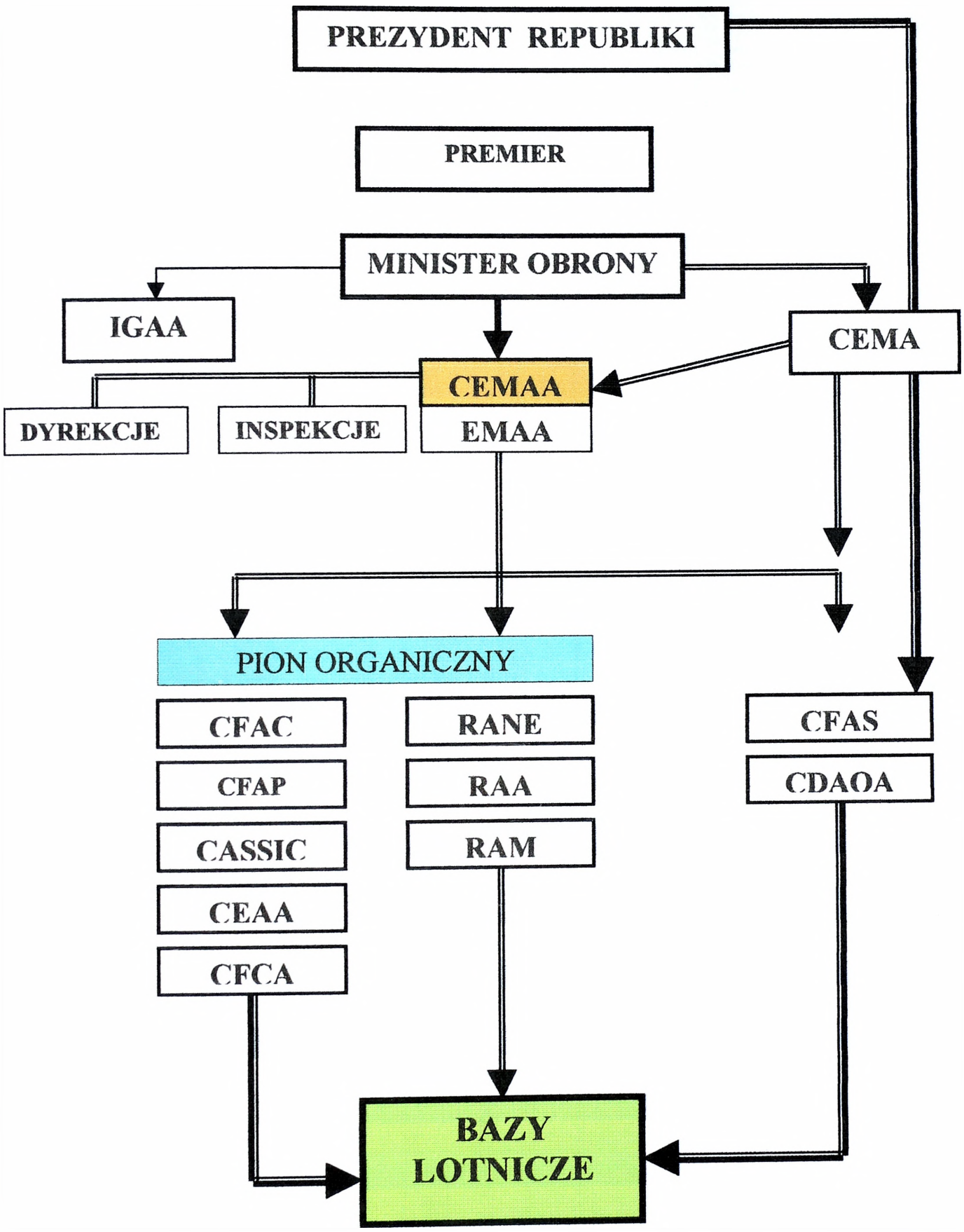

Rys.1. Struktura organizacyjna systemu dowodzenia wojskami lotniczymi

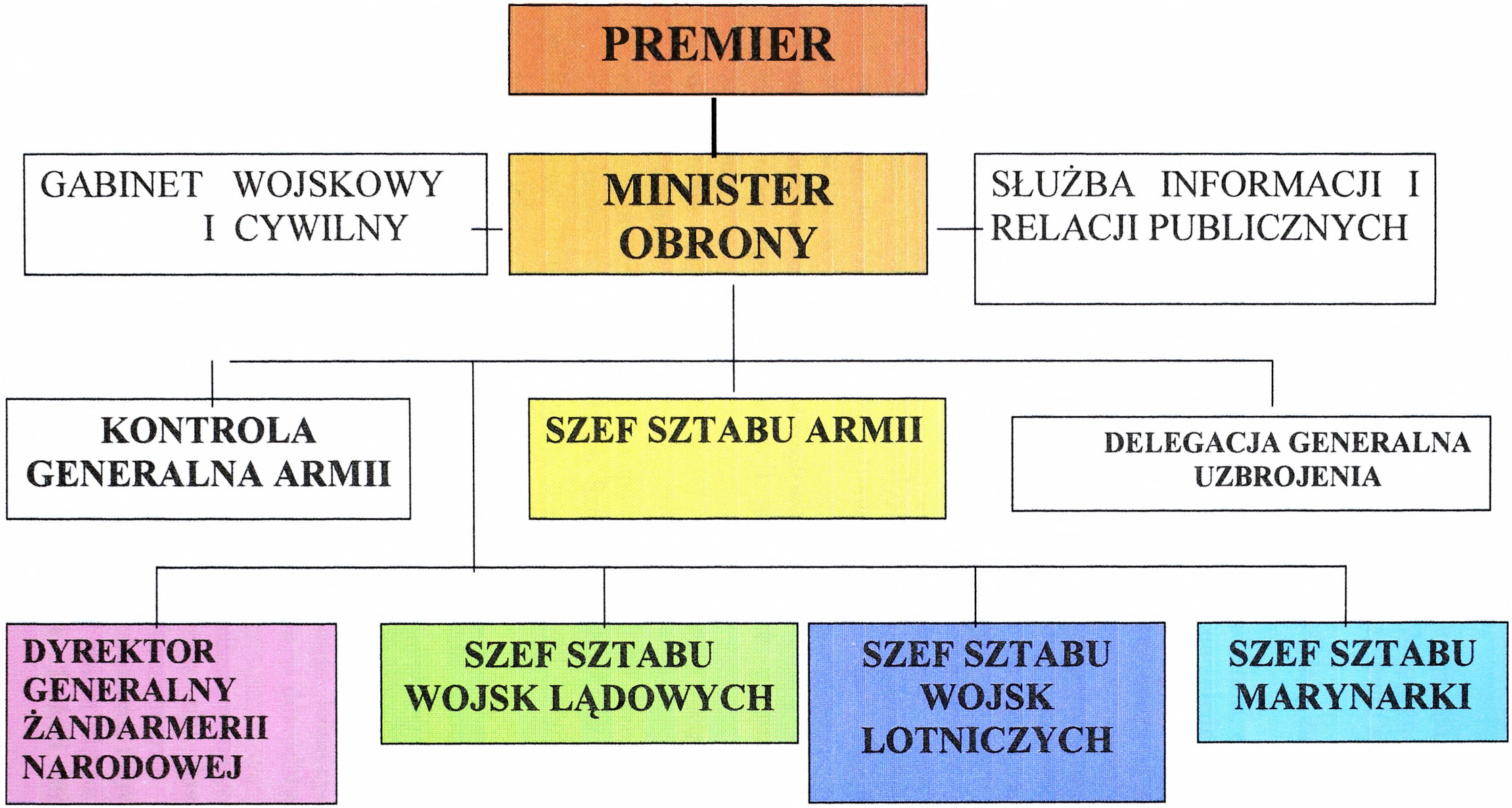

Rys.2. Struktura organizacyjna instytucji centralnych sił zbrojnych Francji

Szefowie sztabów rodzajów sił zbrojnych podlegają ministrowi obrony, a pod względem operacyjnym Szefowi Sztabu Armii W zależności od potrzeb i planów użycia sił opracowanych przez Sztab Armii szefowie sztabów rodzajów sił zbrojnych:

- Określają doktrynę użycia swoich sił, odpowiadają za ich szkolenie i organizację.
- Kierują do ministra, po akceptacji Szefa Sztabu Armii, swoje propozycje w dziedzinie planowania i programowania sił, uwzględniając możliwości techniczne i finansowe.
- Określają plany mobilizacji sił i środków materiałowych na rzecz swoich sił.
- Uczestniczą w opracowywaniu budżetu i odpowiadają za konsekwencje swego działania w tym zakresie.

Ponadto są odpowiedzialni, między innymi za:

- szkolenie, wychowanie i dyscyplinę podległego mu personelu wojskowego;
- współpracę z inspektorem generalnym ds. spraw uzbrojenia w zakresie produkcji, nowych technologii, rozdziału przydzielonych i zakupionych środków i urządzeń;
- określanie potrzeb w sferze infrastruktury wojskowej swoich sił;
- konsultację wszelkich nominacji generalskich w swoim rodzaju sił zbrojnych;
- wydzielenie sił do operacji i zapewnienie ich zaopatrywania logistycznego;
- określenie potrzeb w zakresie wsparcia swoich sił przez służbę zdrowia i służbę paliw, podporządkowane Szefowi Sztabu Armii;
- kierowanie działalnością sztabu, podległych mu bezpośrednio struktur i całego rodzaju sił zbrojnych.

Pracą sztabów kierują tzw. główni generałowie, którzy ponadto zastępują szefów sztabu w razie ich nieobecności. Głównym generałom podlegają zastępcy szefów sztabów. Należy zauważyć, że struktura ta odpowiada w polskiej terminologii pojęciu „dowództwo", bowiem wyraźnie wyodrębniona została część sztabowa i część szczebla centralnego nie zintegrowana ze sztabem głównym. Tak więc, np. szef sztabu wojsk lotniczych to jakby dowódca tych wojsk, a główny generał to szef sztabu w dowództwie. Tak jest we wszystkich sztabach szczebla centralnego.

Kolejnym szczeblem struktury dowodzenia w siłach zbrojnych Francji są tzw. **wysokie dowództwa**, pośród których wyróżnia się: dowództwo sił nuklearnych, stałe dowództwa operacyjne, okolicznościowe dowództwa operacyjne oraz dowództwa organiczne sił lądowych, morskich i powietrznych.

Struktura organizacyjna systemu dowodzenia opiera się na francuskiej zasadzie rozdzielenia funkcji operacyjnej od tzw. funkcji «organicznej»,

obejmującej zabezpieczenie logistyczne i szkolenie sił. Wysokie dowództwa dzielą się na stałe dowództwa organiczne i dowództwa operacyjne. Dowództwa operacyjne dzielą się natomiast na: dowództwa specyficzne, operacyjne dowództwa terytorialne i dowództwa okolicznościowe.

Stałe dowództwa organiczne są odpowiedzialne za przygotowanie i tworzenie warunków funkcjonowania, organizację, kierowani, szkolenie, kształcenie i wsparcie sił. Podlegają szefom sztabów rodzajów sił.

Operacyjne dowództwa terytorialne związane są z określonym terytorium (strefą) i pełnią funkcje różnej natury. Należy do nich m.in.: zapewnienie obrony militarnej terytorium narodowego, morskiego i przestrzeni powietrznej.

Dowództwa specyficzne nie są związane z żadną ze stref obrony, ale stanowią również operacyjny element dowodzenia sił zbrojnych. Z uwagi na ich charakter (siły nuklearne) podlegają bezpośrednio Prezydentowi Republiki, a główne ich zadanie polega na odstraszaniu nuklearnym.

Dowództwa okolicznościowe tworzone są na bazie istniejących dowództw w sytuacji gdy zajdzie doraźnie potrzeba użycia francuskich sił do działań operacyjnych, w czasie kryzysu lub konfliktu. Jeżeli zajdzie potrzeba stworzenia takich doraźnych sił, dowództwo ich podlega bezpośrednio Szefowi Sztabu Armii. Dowództwa okolicznościowe mogą być samodzielne, występując w czysto narodowej postaci, bądź też stanowić część sił koalicyjnych, w ramach których Francja angażuje swoje siły.

Specyfika wojsk lotniczych wymaga elastycznej organizacji umożliwiającej - w zależności od typu kryzysu i pożądanego rodzaju zaangażowania sił - tworzenie doraźnie ugrupowań sił o różnym składzie. Ugrupowania te, składające się z elementów zaczerpniętych z zasobów różnych rodzajów sił zbrojnych są podporządkowane dowództwu operacyjnemu podległemu Szefowi Sztabu Armii i dostosowanemu do okoliczności działań bojowych.

Organizacja wojsk lotniczych, która odpowiada wymogom elastyczności i modułowości związanym z warunkami użycia sił zbrojnych, pozwala również zapewnić spójność koncepcji operacji lotniczych, jedno osobowego dowodzenia w prowadzeniu manewrów lotniczych i racjonalne wykorzystanie środków.

Dlatego też w wojskach lotniczych użycie sił leży w kompetencji dowództw **operacyjnych**, natomiast ich przygotowanie do zadań- w kompetencji tzw. dowództw **organicznych**. Te ostatnie obejmują również okręgi lotnicze odpowiedzialne za zabezpieczenie baz lotniczych i stacjonujących tam jednostek. Wojska lotnicze są obecne na całym terytorium metropolii, a także w departamentach i terytoriach zamorskich oraz za granicą Francji.

SZCZEBEL ORGANA DOWODZENIA		UPRAWNIENIA
STRATEGICZNY	CEMA	OPCOM
OPERACYJNY	DOWÓDCA OPERACJI	OPCON
	DOWÓDCA SIŁ	
	DOWÓDCA KOMPONENTU	TACOM
TAKTYCZNY	DOWÓDCA ELEMENU TAKTY.	TACON

Rys.3. Kompetencje w zakresie dowodzenia

Reasumując, przy uwzględnieniu powyższych ogólnych założeń łatwo zauważyć, że system dowodzenia WL Francji obejmuje trzy szczeble hierarchiczne (Rys.1 i 3):
Pierwszy, najwyższy szczebel **(strategiczny)**, to centralny szczebel dowodzenia obejmujący Szefa Sztabu WL (CEMAA) i wspomagającą go administrację centralną.
Drugi szczebel (**operacyjny**) to główne dowództwa składający się w WL z dwóch pionów dowodzenia, odrębnych lecz uzupełniających się nawzajem: pionu operacyjnego i pionu organicznego.
Trzeci szczebel (**taktyczny**) dowodzenia to dowództwa baz lotniczych.

3.2. Centralny szczebel dowodzenia

Najwyższy szczebel, to wojskach lotniczych szef sztabu WL (CEMAA) i wspomagająca go administracja centralna. Sztab wypracowuje decyzje o znaczeniu strategicznym.

Szefowi sztabu bezpośrednio podlegają: Sztab WL (EMAA) (Rys.4) oraz 4 dyrekcje i 5 inspektoratów. Pracą sztabu kieruje główny generał, któremu podlega czterech zastępców szefa sztabu do spraw: planowania i finansów; programowania i sprzętu; operacyjnych i logistycznych oraz ds. kontaktów międzynarodowych (Rys.5).

I tak w przypadku dyrekcji są to:

- Dyrekcja Personelu Wojskowego Wojsk Lotniczych (DPMAA).
- Centralna Dyrekcja Sprzętu Wojsk Lotniczych (DCMAA).
- Centralna Dyrekcja Kwatermistrzostwa Wojsk Lotniczych (DCCA).
- Centralna Dyrekcja Infrastruktury Lotniczej (DCIA).

DPMAA jest centralną instytucją administracji i zarządzania zasobami ludzkimi wojsk lotniczych i zapewnia:

- realizację polityki personalnej wojsk lotniczych;
- planowanie rekrutacji żołnierzy zawodowych i żołnierzy służby kontraktowej;
- zaspokojenie zapotrzebowania jednostek na personel;
- pomoc w rekonwersji personelu odchodzącego ze służby czynnej.

DCMAA odpowiada za administrowanie służbami technicznymi wojsk lotniczych. Ich działalność ma na celu realizację trzech głównych funkcji logistyki technicznej:

- utrzymanie sprzętu w stanie sprawności technicznej; w tym określenie zasad ogólnych i przepisów bezpieczeństwa, diagnostyka, naprawy oraz szeroko pojęte wytwarzanie i produkcja;

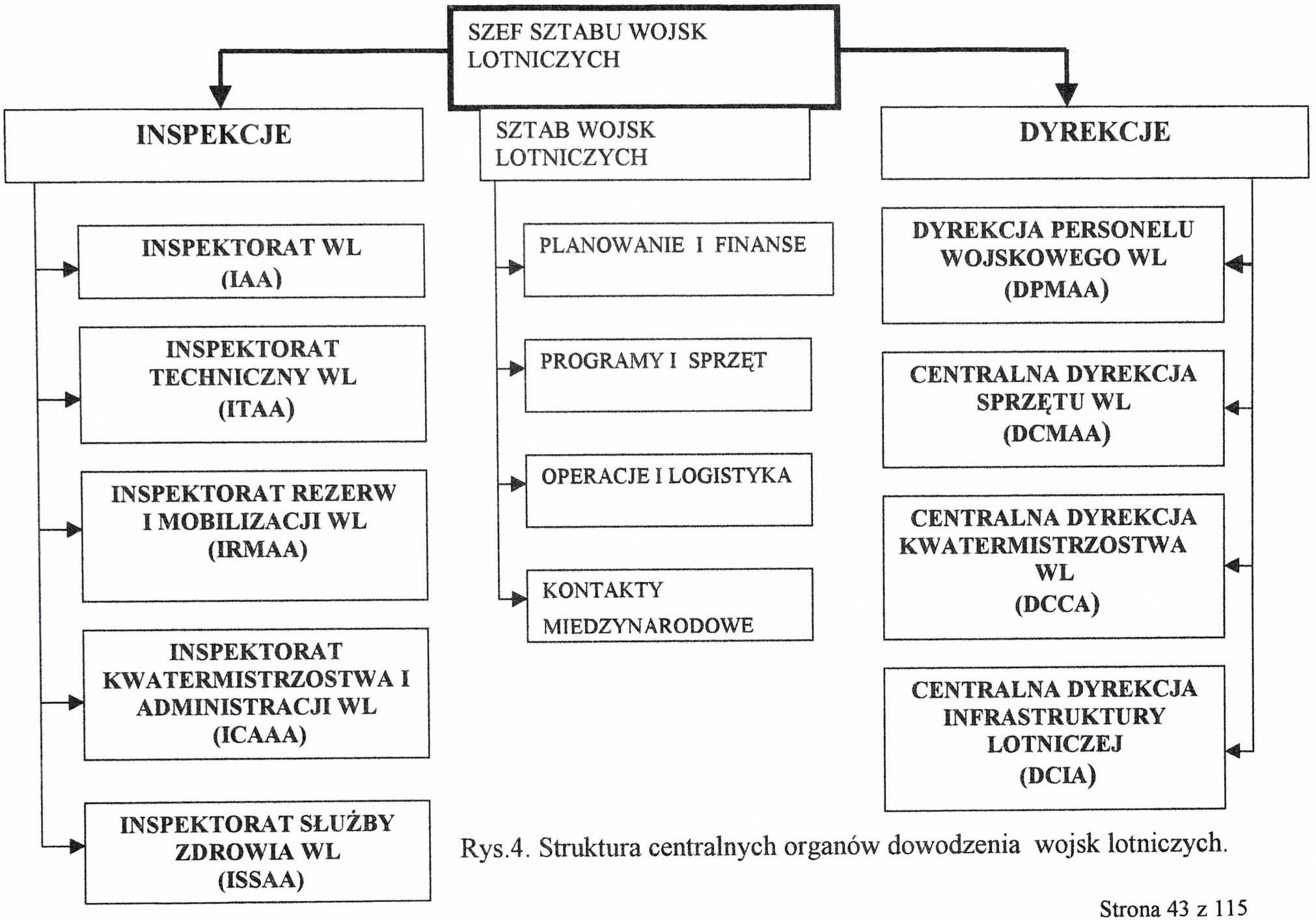

Rys.4. Struktura centralnych organów dowodzenia wojsk lotniczych.

Rys.5. Struktura organizacyjna sztabu wojsk lotniczych.

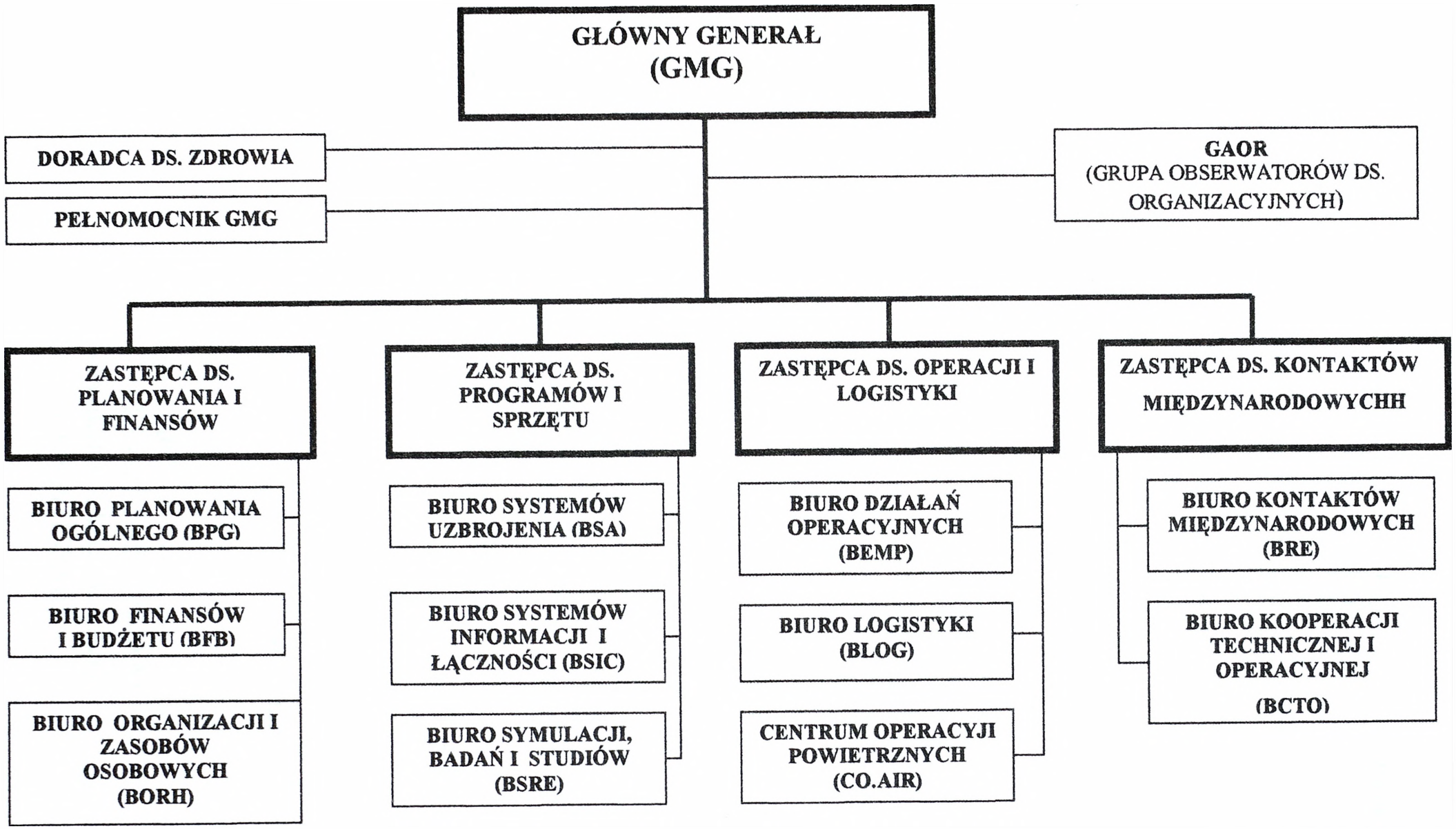

- zaopatrywanie, w tym: ocena potrzeb i ich zaspokajanie, zarządzanie i magazynowanie oraz kierowanie do napraw i dystrybucja w siłach zbrojnych;
- transport: wysyłka sprzętu w warunkach najkorzystniejszych pod względem kosztów i terminów.

DCCA jest odpowiedzialna za administrowanie służbami logistycznymi wojsk lotniczych. Do jej zasadniczych zadań należy:

- zaspokojenie potrzeb jednostek i personelu w dziedzinach administracyjnych i finansowych (budżet na funkcjonowanie, wynagrodzenia, przejazdy, renty, sprawy prawne);
- zapewnienie wyposażenia (umundurowania i umeblowania);
- zapewnienie wyżywienia i zakwaterowania;
- kontrola rachunków i nadzór administracyjny nad jednostkami;
- doradztwo prawne świadczone dla dowództwa zwłaszcza w zakresie wszelkich spraw związanych z prawem lotniczym.

DCIA odpowiedzialna jest za zarządzanie majątkiem nieruchomym wojsk lotniczych. Służba ta dysponuje :

- centralną dyrekcją w Paryżu;
- centralnym zakładem infrastruktury wojsk lotniczych usytuowanym w Bordeaux, zaopatrującym wojska w sprzęt infrastruktury i utrzymującym go w stanie sprawności;
- zdecentralizowaną oryginalną strukturą składającą się z zakładów nie należących do wojsk lotniczych (lokalne służby budowlane) podległych Ministerstwu Wyposażenia, Transportu i Turystyki lub Ministerstwu Obrony (wojska inżynieryjne wojsk lądowych) oraz przedsiębiorstwa robót morskich;

Ponadto zajmuje się zleceniem wykonawstwa robót przedsiębiorstwom cywilnym.

Dyrekcji centralnej podlegają:

- jednostki lotniczych wojsk inżynieryjnych utrzymujące w stanie gotowości operacyjnej bazy lotnicze;
- szczebel centralny Nedex (neutralizacja, wywóz, niszczenie materiałów wybuchowych),obejmujący swoim zasięgiem całość sił zbrojnych.

W przypadku inspektoratów są to:

- Inspektorat Wojsk Lotniczych (IAA).
- Inspektorat Techniczny Wojsk Lotniczych (ITAA).
- Inspektorat Rezerw i Mobilizacji Wojsk Lotniczych (IRMAA).
- Inspektorat Kwatermistrzostwa i Administracji WL (ICAAA).
- Inspektorat Służby Zdrowia Wojsk Lotniczych (ISSAA).

3.3. Główne dowództwa wojsk lotniczych

W skład głównych dowództw w WL wchodzą dowództwa dwóch pionów dowodzenia, odrębnych lecz uzupełniających się nawzajem: pionu operacyjnego i pionu organicznego (Rys.1).

PION OPERACYJNY

W pionie operacyjnym znajdują się dwa dowództwa operacyjne:

- Dowództwo Strategicznych Sił Powietrznych – CFAS;
- Dowództwo Obrony Powietrznej i Operacji Lotniczych – CDAOA.

Wszystkie środki jądrowe wojsk lotniczych podlegają **CFAS** stanowiących jeden z dwóch zasadniczych elementów francuskiego odstraszania jądrowego. Dowództwo te dowodzi lotniczą częścią składową sił odstraszania. Obejmuje ona trzy eskadry samolotów typu Mirage 2000N przenoszących rakiety średniego zasięgu *powietrze-ziemia* (ASMP) i jedną eskadrę samolotów typu C 135 FR przeznaczonych do tankowania w powietrzu. Narodowy system odstraszania dzięki Strategicznym Siłom Powietrznym (FAS), jest elastyczny i różnorodny, co pozwala mu na zachowanie wiarygodności w każdych okolicznościach.

Wielozadaniowość środków lotniczych daje FAS możliwości użycia również środków konwencjonalnych w sytuacji gdy zapewnione jest wykonanie zadań nuklearnych. I tak np.:

- Samoloty Mirage 2000N są zdolne do wykonywania zadań konwencjonalnego szturmu bez względu na warunki pogodowe.
- C 135 FR biorą udział w przerzucie sił i potencjału bojowego zaopatrując ogół samolotów bojowych wojsk lotniczych; dysponują dużymi możliwości w zakresie transportu logistycznego, ewakuacji medycznej i łączności radiowej.
- Rozpoznanie strategiczne za pomocą eskadr Mirage IV P.

CFAS, odpowiedzialne za wykonanie zadań jądrowych wyznaczonych przez CEMA, jest również odpowiedzialne, przed szefem sztabu wojsk lotniczych, za poziom gotowości i wyszkolenia personelu, a także za zdolność jego środków do wykonania zadań konwencjonalnych.

Szczególne miejsce w systemie dowodzenia wojsk lotniczych zajmuje **CDAOA** które jest dowództwem operacyjnym stale odpowiedzialnym, z jednej strony za realizację zadań obrony powietrznej, a z drugiej za planowanie operacji lotniczych i ich prowadzenie wówczas, gdy przebiegają nad terytorium państwa lub są z niego prowadzone.

Główne zadania CDAOA to:

- kontrolowanie przestrzeni powietrznej kraju, określanie i ocenianie zagrożeń;

- ostrzeganie i stałe informowanie władz państwowych i dowództw wojskowych o sytuacji w przestrzeni kosmicznej i powietrznej w celu podjęcia odpowiednich decyzji;
- wymuszanie respektowania suwerenności francuskiej przestrzeni powietrznej;
- przeciwstawianie się naruszaniu przestrzeni powietrznej przez ewentualnego agresora;
- współdziałanie z państwową obroną cywilną w ogłaszaniu alarmu lotniczego dla ludności w wypadku niespodziewanego zagrożenia powietrznego w sytuacjach określonych przez rząd.

Obrona powietrzna Francji obejmuje dwa aspekty.

Pierwszy dotyczy bezpieczeństwa lotniczego, które jest wyrazem suwerenności narodowej we francuskiej przestrzeni powietrznej już w czasie pokoju. Zadanie to jest wykonywane w warunkach określonych przez Premiera, w ścisłym współdziałaniu z zainteresowanymi ministerstwami: Transportu, Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych, DOM-TOM (Departamentów i Terytoriów Zamorskich), Przemysłu, Poczty i Telekomunikacji.

Drugi aspekt to obrona powietrzna w znaczeniu wojskowym polega na przeciwstawieniu się ewentualnym agresorom w państwowej przestrzeni powietrznej. Zadanie to wykonywane jest pod kierownictwem CEMA.

Już w czasie pokoju, CDAOA wypracowuje plany operacji lotniczych („klasycznych") na wszystkich teatrach, określając przy tym odpowiednie struktury sił prowadzących działania.

Dowódca CDAOA jest zobowiązany we wszystkich sytuacjach do stosowania środków zapewniających panowanie w przestrzeni powietrznej. W czasie zagrożenia lub konfliktu ma za zadanie kierować całością operacji powietrznych i to zarówno ofensywnych jak i defensywnych, czy też operacji wsparcia w okresie kiedy działania rozgrywają się na terytorium francuskim, aż do czasu gdy wyjdą one poza terytorium kraju. W tym przypadku zapewnia on dowodzenie i kontrolę operacyjną podporządkowanych jemu sił i środków wojsk lotniczych. Wreszcie w każdej sytuacji sztab tego stanowiska dowodzenia ma za zadanie przygotować plan operacji powietrznej (klasycznej) na każdym możliwym teatrze działań określając strukturę i zakres użycia sił.

Ponadto, w czasie pokoju, CDAOA odpowiedzialne jest za:

- organizowanie i kierowanie wojskowym ruchem lotniczym (CAM) współuczestnicząc w korzystaniu z narodowej przestrzeni powietrznej wspólnie z powszechnym ruchem lotniczym (CAG), który podlega ministrowi transportu. Za zadanie to odpowiedzialna jest dyrekcja wojskowego ruchu lotniczego (DIRCAM). W czasie zagrożenia lub konfliktu jest ona odpowiedzialna za zarządzanie całością przestrzeni powietrznej i kontrolę statków powietrznych zarówno bojowych jak i cywilnych;

- prowadzenie oraz koordynację operacji poszukiwawczych i ratunkowych w razie wypadku statku powietrznego wojskowego lub cywilnego (SAR-Search And Rescue).

Organizacja rozpoznania i kontroli przestrzeni powietrznej nad terytorium francuskim jest podobna do odpowiednika u sojuszników. Obejmuje trzy poziomy:

- centrum prowadzenia operacji powietrznych (CCOA), które w ścisłym kontakcie z rządem, dokonuje analizy sytuacji powietrznej dotyczącej operacji powietrznych i bezpieczeństwa powietrznego. Ma za zadanie prowadzenie w czasie rzeczywistym operacji lotniczych. W czasie pokoju podejmuje odpowiednie przedsięwzięcia zapewniające bezpieczeństwo lotów. Centrum podlega dowódcy operacyjnej grupy dyżurnej odpowiedzialnej za obronę powietrzną. Realizuje on dyrektywy władz rządowych, z którymi pozostaje w bezpośrednim kontakcie;
- dwa ośrodki operacyjne stref (COZ), w których analizuje się sytuację we współdziałaniu z ośrodkami w strefach obrony powietrznej (ZAD);
- centra wykrywania i kontroli (CDC), które organicznie podlegają CASSIC a operacyjnie CDAOA. Wykonują one polecenia COZ lub CCOA i kontrolują wykonywanie zadań przez samoloty będące w dyspozycji CDAOA.

ZAD jest ogniwem zdecentralizowanym. Aktualnie są dwa takie ośrodki. Północny w Cinq-Mars-la-Pile (blisko Tours) oraz południowy w Aix-en-Prowence.

COZ znajdują się w Cinq-Mars-la-Pile i w Lyon.

W razie potrzeby, główne funkcje CDAOA są realizowane na wszystkich teatrach działań dzięki mobilnym środkom wykrywania (naziemnym i przenoszonym na pokładzie samolotu) oraz centrum prowadzenia operacji lotniczych na teatrze (CCOAT), we współdziałaniu ze środkami interwencyjnymi obrony przeciwlotniczej i lotnictwa. Środki te mogą również być użyte na terytorium kraju w celu zwiększenia lub uzupełnienia zdolności systemów stacjonarnych. Zapewnia to mobilność omówionego systemu.

Poza własnymi organicznymi siłami (takimi jak sztab, dyrekcja wojskowego ruchu lotniczego, sztaby lotniczych stref obronnych), CDAOA dysponuje środkami przyznanymi mu w ramach postawionych zadań. Środki te pochodzą z dowództw organicznych wojsk lotniczych, ale również z innych rodzajów sił zbrojnych, a nawet z ministerstw i administracji cywilnej lub od Sojuszników. Środki te są mu przyznane na okres określony przez szefa sztabu armii, szefa sztabu wojsk lotniczych lub zgodnie z postanowieniami zawartymi w odrębnych protokołach.

Zastrzeżone

PION ORGANICZNY

Pion organiczny obejmuje dwa dowództwa terytorialne i pięć dowództw specjalistycznych.

Terytorialny pion organiczny

Okręgi lotnicze stanowią, dla wojsk lotniczych, *terytorialny organiczny pion dowodzenia*, zdecentralizowany w celu utrzymania w wysokiej gotowości baz lotniczych, z których startują samoloty dla wykonywania zadań bojowych. Bazy stanowią ogólną platformę dla stacjonowania i przyjęcia, w zależności od potrzeb, wszelkich jednostek i sprzętu wszystkich RSZ, a także sojuszniczych. Mogą one zabezpieczyć całość zaopatrzenia i funkcjonowanie w czasie pokoju i wojny. Dowódca okręgu jest bezpośrednim przełożonym dowódców baz stacjonujących w danym okręgu.

Okręgi lotnicze biorą udział w organizacji manewrów logistycznych związanych z zabezpieczeniem w specyficzne środki niezbędne do prowadzenia działań różnorodnych jednostek operacyjnych i utrzymaniu w ciągłej gotowości bojowej baz lotniczych.

Do roku 2000 były trzy okręgi lotnicze:

- okręg Północno-Wschodni (RANE)-dowództwo w Villacoublay;
- okręg Atlantycki (RAA)- dowództwo w Bordeaux-Merignac;
- okręg Śródziemnomorski (RAM) – dowództwo w Aix-les-Milles.

Natomiast po roku 2000 są tylko dwa okręgi: północny i południowy.

Dowództwa okręgów odpowiedzialne są za zabezpieczenie wszelkich działań prowadzonych na ich obszarze. Głównie jednak odpowiadają za utrzymanie w gotowości bojowej znajdujących się na ich terenie baz lotniczych

Dowódca okręgu otrzymuje zadania od szefa sztabu WL w zakresie:

- dowodzenia siłami nie podlegającymi innym dowództwom organicznym lub dyrekcjom;
- utrzymania gotowości baz do wykonania zadań przez stacjonujące na niej jednostki;
- utrzymania sprawności „wspólnego" sprzętu i wyposażenia eksploatowanego przez wszystkie jednostki stacjonujące w bazie;
- dowodzenia, w szczególnych sytuacjach, siłami WL biorącymi udział w obronie terytorium kraju;
- organizacji mobilnych baz (rzutu naziemnego) tworzonych dla realizacji zadań wykonywanych okresowo poza metropolią.

Realizacja tych zadań ma wspólne terytorialne i logistyczne uwarunkowania.

W **specjalistycznym pionie organicznym** funkcjonuje pięć dowództw.

Dowództwo bojowych sił powietrznych (CFAC), grupując ogół konwencjonalnych powietrznych środków bojowych wojsk lotniczych ma za zadanie zapewnić gotowość operacyjną swych jednostek. Dowództwo to realizuje trzy główne cele.

I tak w ramach *utrzymania stałej zdolności do działania* w każdej chwili bojowe wojska lotnicze muszą być w stanie dokonać manewru swych sił, a w razie konieczności interweniować.

Muszą także *utrzymywać zdolność do działań różnego typu poza terytorium Francji.*

Zdolność do tankowania w powietrzu jednostek CFAC umożliwia działania prawie w dowolnym rejonie globu ziemskiego. Dyslokacja samolotów bojowych, głównie w Afryce i w departamentach zamorskich znacznie zwiększa zdolność jednostek do działań na teatrach zewnętrznych.

I wreszcie, ze względu na fakt, na możliwość działania w ramach sojuszu bardzo ważnym zadaniem w tym przypadku jest zapewnienie interoperacyjności odpowiednich jednostek i struktur.

Natomiast ze względu na *wysoki poziom przygotowania* bojowe siły powietrzne (FAC), stanowią potężne narzędzie walki ofensywnej i defensywnej, które można w dowolnym rejonie globu ziemskiego użyć we wszystkich zakątkach globu ziemskiego. W związku z powyższym FAC biorą udział w:

- zapewnieniu nienaruszalności przestrzeni powietrznej nad terytorium Francji;
- uruchomieniu łańcucha lotniczej informacji wojskowej dla celów bojowych.

Zapewniają one obecność samolotów bojowych wszędzie tam, gdzie wymaga tego sytuacja polityczna i militarna.

W przypadku sytuacji kryzysowych, konfliktów regionalnych lub ogólnych, siły te biorą udział w walkach powietrznych (w celu uzyskania przewagi w powietrzu), w ofensywnych działaniach lotniczych (nad lądem i nad morzem) oraz w wywiadowczych akcjach lotniczych (wywiad elektroniczny i fotograficzny).

Natomiast jeśli zadania wykonywane są w ramach odstraszania mogą być wykonywane zadania przy użyciu konwencjonalnych środków lotniczych.

Dla wypełnienia tych zadań, główny wysiłek CFAC skupiony jest na działaniach zmierzających do:

- z jednej strony zachowania wysokiego stopnia dyspozycyjności środków;
- z drugiej zaś zapewnienia personelowi optymalnego przygotowania się do walki. Przede wszystkim dotyczy to określonego minimum aktywności lotniczej pilotów (180 godzin nalotu rocznie), a jednocześnie na treningu operacyjnym, w którym szczególny nacisk kładzie się na realizm sytuacji,

interoperacyjność i przygotowanie do użycia sprzętu najnowszej generacji.

Dla wypełnienia zadań, FAC dysponuje określonymi siłami, w tym odpowiednio przygotowany personel (około 6700 mężczyzn i kobiet), oraz uzbrojeniem i sprzętem, w tym: 315 bojowymi samolotami operacyjnymi. Znajdują się one w 15 eskadrach myśliwskich i dwóch eskadrach rozpoznania. Ponadto, dla celów rozpoznawczych CFAC dysponuje 54 eskadrą wywiadu lotniczego wyposażoną w dwa samoloty typu Transall C 160 GABRIEL.

CFAC zautomatyzowane centrum dowodzenia w Fort-de-Guise. Centrum to zapewnia nadzór nad szkoleniem oraz stanem środków i osiągania przez jednostki wyższych stopni gotowości bojowej, a także funkcjonowaniem sztabu na zapasowych stanowiskach dowodzenia.

FAC stanowią główną część składową francuskiej obrony szeroko włączoną w operacje wykonywane poza granicami kraju.

Główne zadanie związane z przygotowaniem i utrzymywaniem w określonym stopniu gotowości sił powietrznych do szybkiego przerzutu na duże odległości realizuje **Dowództwo Powietrznych Sił Przerzutu** (CFAP)

W czasie **pokoju** CFAP jest również odpowiedzialne za przygotowanie do walki załóg samolotów i śmigłowców. Prowadzi również szkolenie personelu lotniczego na różnych typach samolotów. Poza tym realizuje:

- zadania w służbie publicznej (ewakuacja sanitarna, SAR, transport specjalny);
- zadania ochrony Masa (aktywne środki bezpieczeństwa lotniczego): śmigłowce Fennec z FAP zapewniają nadzór stref specjalnie chronionych (centrum Kourou w Gujanie) lub ważnych imprez (wizyta głowy Państwa, Igrzyska Olimpijskie) itd.;
- misje humanitarne we Francji oraz poza granicami, w ramach operacji narodowych lub międzysojuszniczych, w służbie ONZ, UZE i innych organizacji międzynarodowych (Czerwony Krzyż).

W czasie **wojny** CFAP realizuje zadania:

- desantowania ludzi i sprzętu koniecznego dla operacji desantowych i szturmowych z powietrza, włącznie z zabezpieczeniem logistycznym zaangażowanych sił (bez względu na rodzaj teatru działań);
- tankowania w powietrzu własnych samolotów typu Transall lub innych samolotów uczestniczących w operacjach powietrznych.
- poszukiwania i ratownictwa w czasie walki w ramach SAR.

Dowództwo FAP, zarządza personelem liczącym ok. 4500 osób, dysponuje parkiem lotniczym liczącym około 300 statków powietrznych. Są to samoloty i śmigłowce stacjonujące w metropolii oraz na terytoriach i w departamentach zamorskich (Dakar, wyspa La Réunion, Antyle, Gujana, Polinezja, Nowa

Kaledonia, Dżibuti). Podstawowe uzbrojenie FAP stanowią samoloty typu: C 160 Transall i C 130 Hercules.

Dowództwo Lotnicze Systemów Nadzoru, Informacji i Łączności (CASSIC) jest organicznym dowództwem odpowiedzialnym za wdrożenie i utrzymanie w gotowości operacyjnej środków wykrywania, nadzoru i kontroli, obrony przeciwlotniczej i wsparcia elektronicznego sił powietrznych.

Do zadań CASSIC należy:

- nadzór nad wykrywaniem i identyfikacja obiektów w przestrzeni powietrznej;
- kontrola wojskowego operacyjnego ruchu lotniczego i koordynacja z cywilnym ruchem lotniczym;
- obrona przeciwlotnicza związana z odpieraniem ataków z powietrza, zapobieganiem naruszeniu przestrzeni powietrznej i agresji lotniczej;
- wsparcie elektroniczne sił powietrznych związane z wykorzystaniem systemów informacji i komunikacji, systemów wykrywania i nadzoru, sieci łączności, systemów nawigacji, a także środków WRE i środków bezpieczeństwa w tych sieciach i systemach;
- pozyskiwanie informacji z przestrzeni kosmicznej (przy użyciu satelitów).

Do realizacji głównych zadań CASSIC dysponuje określonymi siłami i środkami. Są to:

* *Jednostki nadzoru i kontroli* wyposażone w zautomatyzowany system opracowywania, dystrybucji i zobrazowania informacji o sytuacji powietrznej STRIDA

* *Jednostki obrony przeciwlotniczej (ziemia-powietrze)* przeznaczone są one głównie do osłony baz lotniczych (w tym z bronią jądrową). Wyposażone są one w systemy rakiet ziemia-powietrze bliskiego zasięgu *Crotale,* mobilny zestaw rakietowy ASPIC, przenośny system rakiet przeciwlotniczych Mistral (SATCP) oraz w dwulufowe działka 20 mm (76 T2).

* *Jednostki wsparcia elektronicznego sił powietrznych.* Zapewniają one uruchomienie i wykorzystanie środków radionawigacji, a także stałych i ruchomych środków umożliwiających wymianę informacji i transmisję danych dla wszystkich dowództw wojsk lotniczych.

* *Jednostki naziemnych elementów satelitarnych* odpowiedzialne za eksploatację i wykorzystanie systemu *Helios.*

Za przygotowanie i szkolenie personelu wojsk lotniczych odpowiedzialne jest **Dowództwo Szkół Wojsk Lotniczych** (CEAA)

Dowództwo to organizuje rekrutację personelu, który ma być szkolony, przeprowadza jego selekcję i ukierunkowuje go w zależności od potrzeb wojsk lotniczych z uwzględnieniem zdolności i upodobań kandydatów, a także wymagań dla poszczególnych specjalności. Następnie realizuje w określonych

terminach i na zaleconych poziomach wstępne szkolenie w jednym z dwóch centrów (Salon-de-Provence dla oficerów oraz Rochefort i Saintes dla podoficerów i wojskowych techników lotniczych) ponadto stale kontroluje poziom wyszkolenia przyszłych użytkowników sprzętu lotniczego. I wreszcie uczestniczy w określaniu i wyborze sprzętu lotniczego i dydaktycznego dla szkół.

CEAA dysponuje sztabem, który pozwala mu kształcenie w szkołach dla personelu latającego oraz ośrodkach szkolenia specjalistów naziemnych. Prowadzi ponad 2000 różnych kursów podzielonych na 300 staży, które obejmują rocznie blisko 10 000 uczniów i stażystów, w tym prawie 2500 jednocześnie. W poszukiwaniu jak najlepszej relacji koszt-efekt w szkoleniu personelu latającego wojska lotnicze wyposażone są w nowoczesne środki lotnicze, o dobrych osiągach i ekonomiczne w eksploatacji takie jak: Alphajet (samolot francusko-niemiecki), Tucano, Xingu i Epsilon, a także w trenażery i symulatory lotu.

Ponadto CEAA podlegają:

- szkoła lotnicza i wojskowa szkoła lotnicza w Salon-de-Provence (szkolenie oficerów), jak również główne szkoły dla personelu latającego: Cognac (podstawy pilotażu), Tours (pilotaż i szkolenie nawigatorów-oficerów systemów uzbrojenia), Avord (pilotaż, specjalizacja "transport", Cazaux (pilotaż przy przezbrojeniu operacyjnym). Realizują one około jednej czwartej przedsięwzięć w wojskach lotniczych;
- szkoły personelu naziemnego znajdujące się w: Saintes (szkolenie mechaników i wojskowych techników lotniczych), Rochefort (wstępne szkolenie podoficerów, szefów pododdziałów, sekretarzy, szkolenie techniczne), Evreux (szkolenie podoficerów rezerwy), Cazaux (szkolenie techników bezpieczeństwa). Szkoły te przygotowują oficerów i podoficerów dla około trzydziestu specjalności;
- ośrodek studiów i badań naukowych zajmujący się programowaniem kształcenia, a prognozowaniem przygotowania kadr dla wojsk lotniczych.

Do wyspecjalizowanych dowództw organicznych wojsk lotniczych należy także **Dowództwo Strzelców Komandosów Lotniczych** (CFCA).

Dowództwo to stacjonujące w bazie lotniczej w Dijon jest odpowiedzialne za przygotowanie jednostek przewidzianych do realizacji następujących zadań:

- ochrona i obrona ważnych obiektów wojsk lotniczych, podlegających dowódcom okręgów lotniczych;
- zabezpieczenie desantu i przerzutu środków ofensywnych lub posiłków dla oddziałów oraz ważnych obiektów, w ramach akcji narodowych lub międzynarodowych;
- zabezpieczenie zadań realizowanych przez dowództwo operacji specjalnych.

Do realizacji tych zadań, CFCA dysponuje 40 jednostkami ochrony i oddziałami specjalnymi znajdującymi się w metropolii lub poza Francją, 4 jednostkami interwencyjnymi (jedna jest wyznaczona do użycia w operacjach specjalnych), 6 jednostkami szkolenia i kształcenia komandosów lotniczych, spadochroniarzy i strzelców komandosów.

Ponadto, do zadań CFCA należy wypracowywanie zasad użycia sił w działaniach specjalnych, jak również studiowanie i śledzenie rozwoju nowych technik ochrony i obrony oraz ich wykorzystanie do ochrony i obrony ważnych obiektów wojsk lotniczych.

3.4. Baza lotnicza w systemie dowodzenia wojskami lotniczymi

Jest to szczebel, gdzie dokonuje się pewnego rodzaju synteza zadań dowództw organicznych i operacyjnych. Dowódcy bazy podporządkowane są wszystkie jednostki stacjonujące na jego terenie tzw. platformie. Jest on odpowiedzialny za utrzymanie określonym stanie gotowości bojowej tych jednostek oraz za prawidłowe wykonanie zadań bojowych.

Dowódca bazy dowodzi przy pomocy wyspecjalizowanych zastępców o porównywalnej randze. Zastępcy ci sprawują nadzór nad całością jednostek dodatkowych (stacjonujących w bazie) przyczyniających się do realizacji zadań operacyjnych. Dysponuje on budżetem, który zapewnia swobodę wyboru metod, sposobów i środków zarządzana siłami bazy.

Baza stanowi strukturą otwartą (przyjmującą). Polega to na angażowaniu określonego personelu, a także o przyjmowanie jednostek do realizacji określonych zadań bojowych. Stanowi to też o dużej uniwersalności baz lotniczych.

Zakłada się, że przyszłości wojska lotnicze będą dysponowały mniejszą liczbą baz. Przewiduje się, że będą to bazy lotnicze o bardziej złożonej strukturze i większej liczbie personelu. W nowej koncepcji daje się większą swobodę działania dowódcy w zakresie wykonania zadań, zapewnienia funkcjonowania bazy i zarządzania personelem. Zmiany te zmierzają w kierunku zapewnienia dowódcy większej autonomii w sprawnym zarządzaniu bazą.

W nowej strukturze przewidziano stanowisko zastępcy dowódcy bazy zapewniające ciągłość dowodzenia. Pełni on jednocześnie funkcję zastępcy bojowego odpowiedzialnego za koordynowanie działań jednostek operacyjnych znajdujących się na „platformie" (Rys.6).

Te nowe rozwiązanie ma wyeliminować słabe strony w dotychczasowej organizacji. Niektóre służby, takie jak żandarmeria, biuro socjalne i kapelan wojskowy podlegają bezpośrednio dowódcy bazy.

- DOWÓDCA BAZY
  - OFICER DS. PUBLICZNYCH
  - BIURO RELACJI PUBLICZNYCH
  - BIURO INFORMACJI O WL
  - POSTERUNEK ŻANDARMREII
  - BIURO PREWENCJI
  - BIURO SOCJALNE
  - OFICER DS. REZERWISTÓW
  - KAPELAN
  - LOKALNA SŁ. BUDOWLANA
  - SKŁADY PALIWA LOTNICZEGO
  - ZASTĘPCA DOWÓDCY
    - SZEF WSPARCIA PERSONALNEGO KOMISARZ BAZY
      - ZASTĘPCA
        - SEKCJA KADR
        - SEKCJA FINANSOWO -MATERIAŁOWA
        - SEKCJA ŻYWIENIA I ZAKWATEROWANIA
        - SEKCJA PRAWNICZA
        - SEKCJA DS. ZARZĄDZANIA I KONTROLI
    - SZEF WSPARCIA OPERACYJNEGO
      - ZASTĘPCA
        - ŚRODKI TECHNICZNE
        - ŚRODKI BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY
        - PODODDZIAŁ SYST. INFORMATYCZNYCH I ŁĄCZNOŚCI
        - PODODDZIAŁ OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ
        - BIURO TECHNIKI
        - BIURO WERYFIKACJI I DOKUMENTACJI
    - SZEF ZABEZP. TECHNICZNEGO
      - ZASTĘPCA
        - KOMÓRKA ZABEZPIECZENIA TECH-OPERACYJNEGO
        - PODODDZIAŁ ZABEZP. TECH. TECHNIKI LOTNICZEJ
        - PODODD. ZABEZP. TECHNICZ. TECHNIKI NAZIEMNEJ
        - PODODD. ZAOPATRZENIA TECHNICZNEGO
        - PODODD. ZABEZPIECZENIA INFRASTRUKTURY I ENERGII
        - PODODDZIAŁY TECHNICZNE
        - SEKCJA SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO

ESKADRY LOTNICZE

Rys.6. Struktura organizacyjna bazy lotniczej.

Natomiast zastępcy dowódcy bazy podlegają trzej szefowie zabezpieczenia spełniający rolę szefów pionów funkcjonalno- organizacyjnych. Są to: szefa zabezpieczenia operacyjnego, szef zabezpieczenia technicznego oraz szef ds. kadr i intendentury (komisarz bazy).

Zadaniem szefa zabezpieczenia operacyjnego (CSO) zarządzanie użyciem „platformy" lotniczej w działaniach bojowych bazy. Podległe mu środki zapewniają właściwe funkcjonowanie bazy lotniczej. W ich skład wchodzą następujące komponenty:

- kontrola lokalna, sprawująca nadzór nad całym ruchem lotniczym w rejonie bazy (wieża kontroli lotów, urządzenia radarowe i biura informacji lotniczej);
- obrona przeciwlotnicza (wyposażone najczęściej w jeden z zestawów rakietowych typu Crotale 3000, Crotale NG, SATCP- Mistral, ASPIC) lub działka lufowe 20mm 76T2;
- sekcja przekazywania danych, mająca za zadanie zapewnienie funkcjonowania różnych środków łączności radiowej, telefonicznej i telegraficznej;
- sekcja przyjęć, ułatwiająca i wspomagająca przylot samolotów spoza bazy oraz uczestnicząca w ich przygotowaniu do startu;
- służba meteorologiczna, której zadaniem jest opracowanie map synoptycznych i bieżących informacji o warunkach pogodowych dla bazy oraz dla innych pobliskich lotnisk wojskowych i cywilnych;
- sekcja fotograficzna;
- dywizjon ochrony (pododdział komandosów) uzbrojony w bojowe wozy piechoty oraz w specjalnie tresowane psy;
- sekcja bezpieczeństwa nuklearnego (w przypadku przechowywania w bazie środków nuklearnych).

Szef zabezpieczenia technicznego (CST) jest odpowiedzialny za koordynację i kontrolę działań sił technicznych i logistycznych. Podlegają mu warsztaty remontowe i utrzymania sprzętu lotniczego, różnego rodzaju garaże i hangary, magazyny uzbrojenia, materiałów pędnych i smarów, a także służby infrastruktury oraz dywizjon zaopatrzenia technicznego zapewniający dostawę części zamiennych dla całej bazy. W dyspozycji szefa zabezpieczenia technicznego są następujące siły:

- dywizjon zabezpieczenia technicznego techniki lotniczej wykonujący obsługę samolotów i odtwarzanie ich gotowości bojowej;
- dywizjon zabezpieczenia technicznego techniki naziemnej zapewniający utrzymanie w sprawności technicznej pojazdów transportowych i specjalnych, konserwacje i naprawę różnego rodzaju sprzętu techniki naziemnej. Dysponuje on warsztatami naprawczymi dla wszystkich

typów wozów, specjalistycznym warsztatem napraw urządzeń elektrycznych, a także innymi warsztatami;

- dywizjon zaopatrzenia technicznego stanowi rodzaj intendentury technicznej. Precyzuje on potrzeby bazy lotniczej, przyjmuje i przydziela sprzęt oraz części zamienne niezbędne do wykonania zadań operacyjnych i szkoleniowych;
- sekcja infrastruktury specjalnej (szkolenia) dysponuje parkiem samochodowym do przewożenia osób oraz urządzeń technicznych oraz prowadzi szkolenie kierowców i obsług techniki naziemnej;
- dywizjon zabezpieczenia infrastruktury i energii bierze udział w tworzeniu i realizacji programu inwestycyjnego oraz badaniach mających na celu usprawnienie pracy i remontów wszelkiego typu urządzeń. Służba ta dysponuje warsztatem naprawczym urządzeń i sprzętu niezbędnego do utrzymania gotowości bojowej samolotów oraz elektrowni polowych.

Bardzo istotną rolę ma komisarz bazy lotniczej (CSP). Do jego obowiązków należy zarządzanie personelem, kierowanie administracją i finansami oraz nadzorowanie wewnętrznej administracji. Podlega mu sekcja kadr, sekcja finansowo-materiałowa, sekcja restauratorstwa i hotelarstwa oraz biura zarządzania i kontroli. Jest on równocześnie doradcą dowódcy bazy w dziedzinie finansowej i prawnej (radca prawny bazy).

Szef służby medycznej jest doradcą dowódcy bazy w zakresie pomocy doraźnej, leczenia, prewencji i medycyny pracy. Najważniejszym jego zadaniem jest zapewnienie ustalonych warunków higienicznych oraz bezpieczeństwa pracy.

Służbę medyczną bazy stanowi kilkudziesięcioosobowy personel medyczny (zawodowi lekarze wojskowi oraz lekarze kontraktowi) i szpital wyposażony jest w najnowocześniejszy sprzęt medyczny oraz transportowy.

3.5. Kierowanie logistyką wojsk lotniczych

Logistyka jest podstawowym czynnikiem współczesnego pola walki. Dobra logistyka nie jest wystarczającym, ale jest niezbędnym warunkiem zwycięstwa.

W czasie " P " logistyka jest determinowana względami ekonomicznymi i realizacją zadań szkoleniowych. W czasie " kryzysu " logistyka jest całkowicie przygotowaniu do walki jednostek operacyjnych. W czasie " konfliktu " absolutnym priorytetem jest zabezpieczenie potrzeb sił i utrzymanie sprzętu w stanie najwyższej gotowości bojowej.

Koncepcja funkcjonowania logistyki zdeterminowana jest sytuacją geostrategiczną z której wynika, że główny nacisk kładzie się na zdolności do

przerzucenia sił i potencjału militarnego na znaczne odległości związanych z rozwiązaniem konfliktów lub utrzymaniem pokoju międzynarodowego.

Najistotniejszym jej elementem jest logistyka techniczna. Ma ona na celu dostarczać siłom powietrznym w każdym czasie i miejscu ogół niezbędnych środków potrzebnych do szkolenia, walki i utrzymania sprzętu w określonym stopniu gotowości.

Dla osiągnięcia tego celu utrzymuje się w wysokim stopniu gotowości środki sił powietrznych już w czasie " P ", określa metody zarządzania i remontów zapewniających niezawodność sprzętu, przewiduje się określony poziom i tworzy zapasy części zamiennych, paliwa oraz amunicji (w zależności od przyjętego scenariusza zatwierdzonego przez EMA), oraz monitoruje manewr sił powietrznych.

W kierowaniu działaniami logistycznymi uwzględnia się czynniki operacyjne, techniczne, ludzkie (osobowe) i ekonomiczne.

W sztabie wojsk lotniczych zarządzaniem logistyką zajmują się zastępcy do spraw operacyjnych i logistycznych, planowania i finansów, programowania i sprzętu oraz stosunków międzynarodowych. Odpowiedzialni są oni za wypracowywanie koncepcji w zakresie wyboru sprzętu dla SP, jego eksploatacji i zaopatrywania i ustalanie wydatków na uzbrojenie, sprzęt, paliwo i amunicję oraz wielkości na okres pokoju i wojny.

Za realizację zadań logistycznych odpowiedzialne są dyrekcje (służby)centralne. I tak **służba kwatermistrzostwa** (DCMA) jest odpowiedzialna za zabezpieczenie w umundurowania, żywności i sprzętu polowego.

Natomiast **służba infrastruktury** (DCIA) jest odpowiedzialna za tzw. platformy lotnicze (pasy startowe, drogi, hangary itd.) za pomocą jednostek inżynieryjnych.

Służba sprzętu WL (DCMAA) podległa szefowi sztabu WL dysponuje:

- centralną (główną) dyrekcją, która kieruje wykonaniem zadań powierzonych służbie;
- zakładami wojskowymi i służbami specjalnymi rozmieszczonymi na terytorium kraju (składy z zapasami potrzebnymi do funkcjonowania łańcucha zaopatrywania, warsztaty przeglądu, które prowadzą ważne remonty sprzętu technicznego, centrum zarządzania sprzętem technicznym WL (CGMTAA) oraz centrum programowania służby sprzętu WL (CPSMAA).

Bezpośrednio realizacją zadań logistycznych zajmuje się **dywizjon zaopatrzenia technicznego** (ERT), który znajdujące się w każdej bazie lotniczej. Stanowi on końcowy element łańcucha logistycznego.

Zarządzanie logistyką techniczną wymaga uwzględnia ograniczeń technicznych, operacyjnych, personalnych i ekonomicznych.

I tak coraz większa złożoność sprzętu lotniczego wymaga środków kontroli, których użytkowanie jest skomplikowane i odbija się niekorzystnie na mobilność sił lotniczych. Z drugiej zaś strony, szybki rozwój technologii w zestawieniu z czasem użytkowania samolotów sprawia, że w siłach współistnieje sprzęt różnych generacji np. Jaguar i Mirage 2000-5. Również przygotowanie do walki personelu lotniczego wymaga długiego i intensywnego szkolenia. Także przedsięwzięcia lotnicze w czasie " P " są utrzymywane na poziomie tylko nieco niższym niż przewidziany na czas " W ".

W związku z realizacją polityki odstraszania, zaangażowanie sił konwencjonalnych jest przewidywane tylko na czas ograniczony, co wpływa na wielkość tworzonych zapasów. Coraz trudniejsze są do określenia czas trwania interwencji oraz związany z tym przerzut sił i środków. Stąd też nie przewiduje się tworzenie specyficznych zapasów na czas " W ". Zapasy tworzone według obowiązujących reguł, na czas " P " lub dla przerzutów uważa się za wystarczające na czas " W ".

Utrzymanie w określonym stanie gotowości operacyjnej wojsk lotniczych wymaga wysoko wyszkolonego personelu już w okresie pokoju.

Powyższe uwarunkowania oraz fakt, że sprzęt lotniczy i jego uzbrojenie, amunicja oraz pociski rakietowe są bardzo kosztowne systematycznie dba się o oszczędności. Odpowiedzialność ta spada głównie na służy logistyczne. Służby te odpowiedzialne są również za eksploatację parku lotniczego w zależności od jego stanu utrzymania.

Pierwszy stan utrzymania sprzętu w stanie sprawności (NTI-1) to "podstawowa konserwacja". Obejmuje ona uruchamianie sprzętu, codzienną konserwację i drobne naprawy, a odbywa na szczeblu bazy lotniczej w eskadrach.

Drugi stan to "konserwacja na małą skalę"(NTI-2) odpowiadająca okresowej konserwacji, naprawom i remontom. Obejmuje ona przeglądy przeprowadzane w średnio długim cyklu (dwuletnim) nie pociągające za sobą wyłączenia sprzętu z eksploatacji na czas dłuższy niż jeden miesiąc. Dokonuje się jej w eskadrach specjalistycznego zabezpieczenia technicznego (ESTS) w bazach lotniczych.

Trzeci stan lub "konserwacja na dużą skalę" (NTI-3) ma już charakter przemysłowy. Obejmuje remonty kapitalne i poważne naprawy. W zależności od rodzaju, sprzęt może być wyłączony z eksploatacji na 3 do 6 miesięcy. Prace te prowadzi się w zakładach przemysłu lotniczego (AIA), które należą do Generalnej Delegatury Uzbrojenia lub do sektora prywatnego. Jednakże wojska lotnicze samodzielnie prowadzą naprawy na tym poziomie dla pewnego typu sprzętu i dla niektórych urządzeń elektronicznych.

W przypadku **zaopatrywania i**dea przewodnia organizacji zapasów polega na tym, żeby tworzyć wyłącznie zapasy niezbędne. Wszystkie środki

potrzebne w czasie " W " lub w czasie operacji zewnętrznych znajdują się „na pierwszej linii" już w czasie " P ". W tej sytuacji zaopatrywanie charakteryzuje się centralizacją zarządzania, rozproszeniem (rozśrodkowaniem) środków oraz zgromadzeniem zapasów.

W zakresie dyslokacji zapasów obowiązuje zasada, że części zamienne magazynowane mają być jak najbliżej baz. W związku z tym znajdują się one w dywizjonach zaopatrzenia technicznego (szczebel podstawowy) oraz w magazynach i w warsztatach remontowych SP, umożliwiających przeprowadzenie manewrów logistycznych (szczebel administracji centralnej).

Pewnymi zapasami dysponują również lotnicze warsztaty przemysłowe oraz przemysł sektora prywatnego (do prowadzenia remontów NTI 3).

Obowiązujące w siłach powietrznych Francji ogólne zasady zaopatrywania i dystrybucji określone przez EMAA, nakazują żeby w każdej bazie znajdowały się zapasy równe co najmniej " poziomowi bezpieczeństwa operacyjnego " (NSO) tj. na trzy miesiące zużycia w czasie " P ". W wojskach lotniczych nie tworzy się zapasów części zamiennych na czas wojny. NSO musi umożliwić przetrwanie czasu kryzysu. Natomiast dla zabezpieczenia autonomicznego działania sił „PRZERZUTU" przygotowane są pakiety materiałów i sprzętu w bazach (wyłączone z bieżącego użytkowania), które mają zabezpieczyć działania tych sił przez co najmniej miesiąc.

Jeśli chodzi o zapasy amunicji są tworzone na określony czas uwzględniający terminy ich gwarantowanej niezawodności. Poza tym EMAA dba o kompatybilność amunicji francuskiej z amunicją NATO, co oznacza w praktyce kompatybilność z amunicją amerykańską (np. bomby Mk 82 US). Dla zabezpieczenia zadań sił OPL w każdej bazie znajdują się zapasy nienaruszalne tej amunicji.

Dla zaopatrzenia w paliwo wojska lotnicze, tak jak inne rodzaje sił zbrojnych, dysponują służbą MPS do realizacji działalności bieżącej i utrzymywania odpowiednich zapasów. Podobnie jak w przypadku części zamiennych nie przewiduje się zapasów MPS na czas " W ". Tworzy się natomiast zapasy na wypadek kryzysu (trzy miesiące zużycia czasu " P "). Zapasy te rozdzielone są między: bazy, składy MPS i rurociągi.

W zależności od realizowanych zadań w siłach powietrznych wydzielono siły natychmiastowego reagowania, siły szybkiego reagowania, siły główne oraz siły uzupełniające.

Tylko siły zaliczone do dwóch pierwszych kategorii wykorzystywane są w operacjach zewnętrznych.

4. SYSTEM DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP[23]

4.1. Koncepcja funkcjonowania elementów systemu dowodzenia sojuszniczego w obronie RP.

Podstawowe ustalenia dotyczące Zintegrowanego Systemu OP NATO (NATINADS) są zawarte w dokumencie MC 54/1 wydanym przez Komitet Wojskowy (Military Committee). Dokument ten określa, że zadanie zapewnienia bezpieczeństwa w przestrzeni powietrznej NATO w okresie pokoju, kryzysów i wojny zostało powierzone dowódcy PSZ NATO – SACEUR. Zatem z chwilą przyjęcia Polski do NATO zgodnie z artykułem 5 Traktatu Północnoatlantyckiego dowódca PSZ NATO w Europie (SACEUR), przyjął również odpowiedzialność za obronę powietrzną RP. W konsekwencji posiada on uprawnienia dowodzenia operacyjnego podległymi siłami a, zintegrowany system obrony powietrznej NATO (NATO Integrated Air Defence Systems – NATINADS) pozwala skutecznie realizować to zadanie.

Budowany od wielu lat w oparciu o wymienione ogólne zasady i ciągle doskonalony Zintegrowany System Obrony Powietrznej NATO (NATINADS) zawiera wszystkie elementy obrony powietrznej i generalnie obejmuje (Rys.7):

1. System dowodzenia i nadzorowania przestrzeni powietrznej:
   - ośrodki dowodzenia obroną powietrzną;
   - systemy nadzorowania przestrzeni powietrznej;
   - systemy łączności.
2. Systemy uzbrojenia obrony powietrznej:
   - samoloty bojowe;
   - zestawy rakietowe ziemia - powietrze średniego i dalekiego zasięgu;
   - systemy OP bliskiego zasięgu (zestawy rakietowe i artyleryjskie) do bezpośredniej obrony wojsk i obiektów.

Ponadto ze Zintegrowanym Systemem Obrony Powietrznej jest nierozerwalnie związany system poszukiwania i ratownictwa (SAR), szczególnie bojowego poszukiwania i ratownictwa (CSAR) oraz system logistycznego zabezpieczenia.

Naczelny dowódca PSZ NATO w Europie (SACEUR) zwykle deleguje uprawnienia do dowodzenia operacyjnego dowódcom poszczególnych regionów, w przypadku Polski – dowódcy PSZ NATO Regionu Północnego – (Rys.8). Zatem SACEUR przydzielone mu przez państwa NATO siły, rozdziela między stosownych dowódców. Sposób użycia tych sił jest opisany w planach operacyjnych i wytycznych strategicznych, zawierających strategiczne cele działań. Dowódca PSZ NATO w Regionie Północnym

---

[23] Opracowano na podstawie materiałów (maszynopisu) Dowództwa Wojsk Lotniczych i OP.

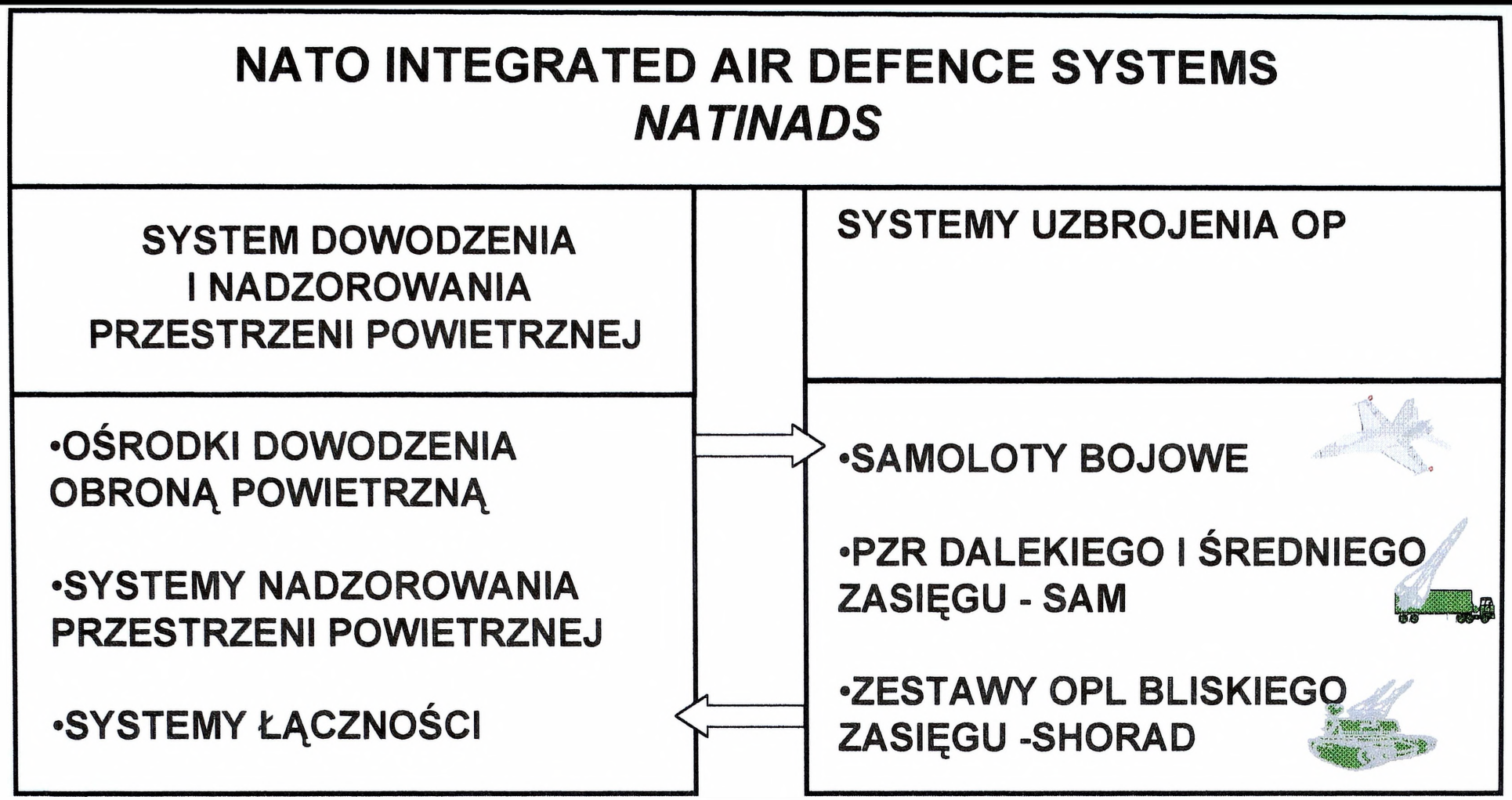

LEGENDA:
PZR - PRZECIWLOTNICZE ZESTAWY RAKIETOWE;
SAM - RAKIETY PRZECIWLOTNICZE (SURFACE - TO - AIR MISSILE);
OPL - OBRONA PRZECIWLOTNICZA
SHORAD - ZESTAWY OPL BLISKIEGO ZASIĘGU (SHORT RANGE AIR DEFENCE);

Rys. 7. Ogólna struktura systemuNATINADS

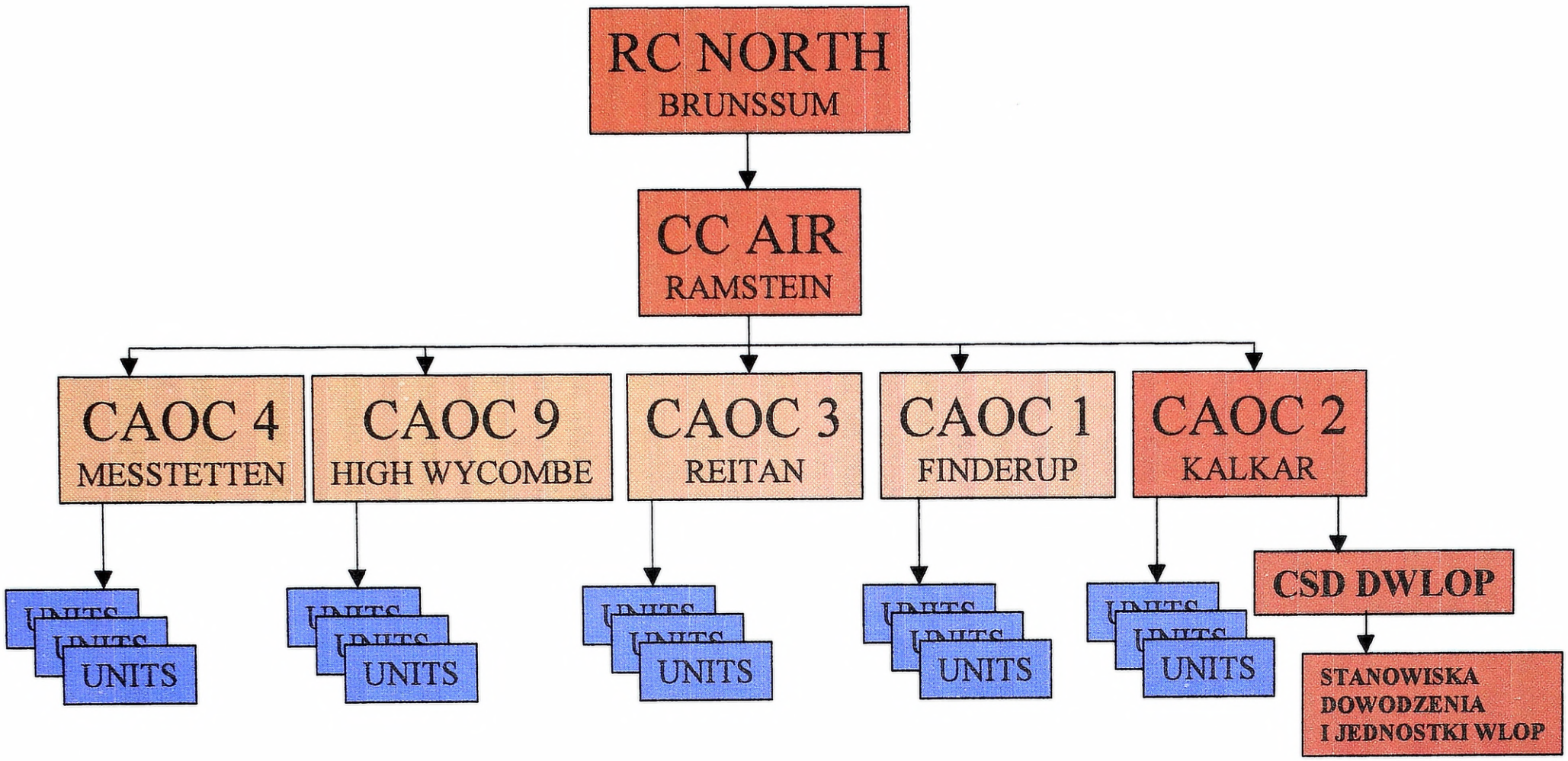

Rys. 8. Schemat organizacji systemu NATINADS w regionie „PÓŁNOC".

przydziela siły lądowe, morskie i powietrzne podległym, właściwym dowódcom (Dowódcom Subregionów -JSRC, Dowódcy Komponentu MW Regionu – COMNAVENORTH oraz Dowódcy Komponentu SP Regionu – COMAIRNORTH). Otrzymują oni także delegowane przez niego kompetencje do kierowania lub dowodzenia operacyjnego przydzielonymi siłami. Równolegle do wspólnego planu operacji, dowódcy poszczególnych RSZ opracowują swoje plany operacji, które są stale harmonizowane przez ciągłe współdziałanie. Kompetencje i wytyczne Dowódca Regionu przekazuje w formie dokumentu „Wskazówki i wytyczne".

W trakcie planowania brany jest pod uwagę fakt, że wojska lądowe oraz MW walczyć będą na obszarach naturalnie rozdzielonych linią brzegową, podczas gdy przestrzeń powietrzna pozostaje niepodzielna. Dlatego też problemy związane z użyciem sił powietrznych w działaniach ofensywnych i defensywnych obejmują całą przestrzeń. W celu uniknięcia rozdrobnienia sił powietrznych i OP, wszystkie siły i środki oraz systemy o podobnych charakterystykach zasięgu podporządkowuje się jednemu dowódcy SP, który w porozumieniu z dowódcami innych RSZ będzie je wykorzystywał do walki z SP przeciwnika oraz do wsparcia operacji lądowych i morskich.

Zatem w zakresie wykorzystania sił powietrznych i OP uwzględnia się następujące zasady:

- jedność dowodzenia – co oznacza, że dowódca regionu przekazuje pełną odpowiedzialność za operacje powietrzne i zintegrowaną OP w regionie odpowiednio: dowódcy SP lub dowódcy OP;
- w celu umożliwienia skupienia wysiłku na zadaniach priorytetowych i efektywnego wykorzystania ograniczonych sił powietrznych, ofensywne zwalczanie SP przeciwnika oraz izolowanie rejonu działań muszą być również planowane i kierowane centralnie przez dowódcę SP regionu, a następnie realizowane w sposób zdecentralizowany przez CAOC (Combined Air Operations Centre) i podległe jednostki;
- jednolitej kontroli przestrzeni powietrznej w całym regionie.

Dlatego też COMAIRNORTH realizuje trzy główne zadania i jest:

1. dowódcą sił powietrznych w regionie - Regional Air Commander (RAC) - kieruje ofensywnymi działaniami powietrznymi w regionie;
2. dowódcą obrony powietrznej regionu - Regional Air Defence Commander (RADC);
3. odpowiedzialny za kontrolę przestrzeni powietrznej w regionie - Reginal Airspace Control Authority (RACA).

COMAIRNORTH planuje i koordynuje użycie lotnictwa w całym regionie w czasie kryzysu lub wojny. Z codziennego cyklu dowodzenia i kierowania PSP wynikają następujące główne rozkazy: Powietrzna Dyrektywa

Operacyjna - Air Operations Directive (AOD) i Rozkaz Kontroli Przestrzeni Powietrznej - Airspace Control Order (ACO).

Jako wspólny (połączony – joint commander) dowódca regionu koordynuje działania sił lądowych, morskich i powietrznych. W stosunku do sił powietrznych dokonuje on podziału wysiłku: jaka część sił (mocy) musi być użyta do zwalczania strategicznych lub innych ważnych celów, jaką część dowódca lotniczy użyje do walki z SP przeciwnika oraz jaka część wysiłku będzie przydzielona do wsparcia sił lądowych i morskich. Ten proces nosi w NATO nazwę APPORTIONMENT – podział wysiłku. Może być on dokonany albo przez określenie priorytetów albo przez procentowy podział sił do wykonania poszczególnych zadań. Propozycję podziału wysiłku SP wypracowuje COMAIRNORTH uwzględniając cele określone przez dowódcę regionu oraz wyniki konsultacji z dowódcami komponentów innych RSZ oraz podległych mu CAOC-ów (Combined Air Operations Centre).

Tak wypracowaną propozycję podziału wysiłku SP COMAIRNORTH przedstawia dowódcy regionu, który po konsultacjach z zainteresowanymi dowódcami zatwierdza ją. Jest to podstawą dalszego planowania użycia w działaniach sił powietrznych.

Szczegółowe planowanie użycia sił i środków lotnictwa planowane jest w CAOC i obejmuje :

- liczbę i typ samolotów;
- warianty uzbrojenia;
- czas przybycia nad obiekty uderzeń i sposób ich realizacji (oczekiwany rezultat działań);
- siły zabezpieczające działania ofensywne.

Dane te przekazywane są poszczególnym skrzydłom i eskadrom lotniczym w Rozkazie Operacyjnym dla lotnictwa - ATO (Air Task Order).

Wykorzystanie sił obrony powietrznej jest planowane również w CAOC i przekazywane wykonawcom w rozkazie OPTASK AAW (OPTASK Anti Air Warfare), który zawiera np. dane dotyczące sektorów działania systemów rakiet przeciwlotniczych (surface-to air Missile zones), rejonów odpowiedzialności lotnictwa myśliwskiego (Fighter Areas Of Responsibility - FAOR) lub stref dyżurowania powietrznych systemów wczesnego ostrzegania (Airborne Early Warning Orbits - AEW Orbits). Zatem CAOC spełnia szczególną rolę w Zintegrowanym Systemie OP NATO – jest ostatnim międzynarodowym organem dowodzenia w natowskim łańcuchu dowodzenia – jest więc swoistym „interface" między system dowodzenia NATO a narodowymi elementami wydzielonymi do NATINADS. Dokonuje on transformacji zamiaru i podziału wysiłku wypracowanego przez COMAIRNORTH w szczegółowe zadania (misje) dla poszczególnych, przydzielonych jednostek.

W tym kontekście, istota integracji w zakresie wspólnej OP polega na wydzieleniu przez państwa członkowskie niezbędnych sił, przekazaniu ich pod

dowodzenie operacyjne SACEUR oraz powierzenie mu uprawnień do realizacji obrony powietrznej wszystkich państw NATO – (Rys. 9). Przejrzysty podział kompetencji zapewnia jedność dowodzenia, w szczególności eliminuje wpływ czynników narodowych w trakcie kierowania operacjami powietrznymi. Narodowe uwarunkowania i zastrzeżenia uwzględniane są w procesie planowania operacji. W celu zapewnienia nienaruszalności przestrzeni powietrznej państw NATO, utrzymania zintegrowanego systemu dowodzenia, wdrażania wspólnych procedur oraz prowadzenia wspólnych ćwiczeń i treningów, już w czasie pokoju, państwa członkowskie oddają SACEUR dowodzenie operacyjne nad siłami przeznaczonymi do realizacji specyficznych zadań OP, w charakterze Command Forces. Za realizację tych zadań odpowiedzialne są CAOC, którym siły dyżurne Command Forces są oddane w dowodzenie taktyczne.

Zgodnie z nową koncepcją strategiczną (New Strategic Concept), przyjętą przez szefów państw i rządów podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999r. integracja w zakresie OP będzie się pogłębiać i obejmie wszystkie siły, które posiadają możliwości działania w trzecim wymiarze, niezależnie od ich podporządkowania organizacyjnego. Przejawem tej koncepcji jest projektowany obecnie zautomatyzowany system dowodzenia lotnictwem i OP – ACCS (Air Command and Control System – rys. 10), obejmie on wszystkie stanowiska dowodzenia od szczebla CAOC w dół oraz zintegruje zbiór i dystrybucję informacji o sytuacji powietrznej, wymianę informacji decyzyjnej nie tylko między jednostkami SP ale i z jednostkami innych RSZ.

W związku z powyższym w NATINADS uprawnienia organów narodowych sprowadzają się głównie do:

1. Przygotowywania, wydzielania oraz przekazywania w dowodzenie operacyjne SACEUR, w ścisłej z nim współpracy, jednostek lotnictwa i OP wraz z niezbędną infrastrukturą. Określenie wielkości, struktury i wyposażenia tych sił pozostaje w kompetencji narodowych organów dowodzenia.
2. Przygotowywania i wydzielania, zgodnie z rekomendacją Dowódcy PSZ Regionu, organicznych jednostek OPL wojsk lądowych lub marynarki wojennej, które już w czasie pokoju mogą być rozwinięte i włączone w NATINADS.
3. Logistycznego zabezpieczania tych wydzielonych jednostek.
4. Administrowania i sprawowania dyscyplinarnego nadzoru nad personelem wydzielonym do międzynarodowych dowództw i sztabów.
5. Zapewniania obrony i ochrony międzynarodowych obiektów i instalacji, położonych na obszarze danego państwa.
6. Realizowania właściwych funkcji narodowych, np.: bezpieczeństwa wewnętrznego, ostrzegania i powiadamiania OC, ratownictwa lotniczego oraz innych wynikających z narodowych zobowiązań. W szczególnych wypadkach, jeżeli realizacja zadań narodowych wymaga użycia jednostek

lotnictwa i OP wydzielonych do NATO Command Forces, mogą one być wycofane z tych sił zgodnie z procedurami zawartymi w MC 57/3 i C-M(55)82.

7. Planowania rozwoju narodowych SP, systemu dowodzenia i łączności z uwzględnieniem koncepcji rozwoju NATINADS.

Z powyższego wynika, że decydujący wpływ na sposób użycia wydzielonych do NATIADS narodowych sił lotnictwa i OP mają organy dowodzenia NATO, które uwzględniają oczywiście wszystkie wcześniej zgłoszone zastrzeżenia narodowe.

4.2. Stanowiska dowodzenia oraz ich kompetencje

Współczesne operacje i walki, prowadzone w wymiarze powietrzno-lądowym, charakteryzują się dużą dynamiką i zmiennością sytuacji, manewrem sił i ognia i wykorzystywaniem powodzenia na wybranych kierunkach a siły powietrzne już w czasie pokoju są zdolne, bez realizacji czasochłonnych przedsięwzięć mobilizacyjnych, wykonać zaskakujące uderzenia wymuszające ustępstwa polityczne, utrudniające lub wręcz uniemożliwiające rozwijanie operacyjne wojsk potencjalnego przeciwnika. Stąd też wszystkie państwa utrzymują w czasie pokoju niezbędne siły dyżurne systemu OP, z zadaniem prowadzenia ciągłego rozpoznania przestrzeni powietrznej, oceny zagrożenia oraz zapewnienie nienaruszalności przestrzeni powietrznej.

Dlatego również Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej utrzymują funkcjonujący terytorialny system dowodzenia lotnictwem i OP RP, który składa się z podsystemu rozpoznania radiolokacyjnego oraz podsystemu stanowisk dowodzenia. I tak na szczeblu operacyjnym z Centralnego Stanowiska Dowodzenia Dowódcy WLOP oraz stanowisk dowodzenia korpusów OP, a na szczeblu taktycznym z Połączonych Stanowisk Dowodzenia (Rys.11).

Na tych stanowiskach dowodzenia całodobowe dyżury pełnią etatowe zmiany dyżurne, które zabezpieczają realizację zadań czasu pokoju – zapewnienie nienaruszalności przestrzeni powietrznej. Na czas kryzysu lub wojny, zgodnie z obowiązującymi dokumentami, rozwijany jest Wojenny System Dowodzenia WLOP – na wszystkich szczeblach dowodzenia uruchomiane są zapasowe stanowiska dowodzenia w uprzednio przygotowanych obiektach a na wszystkie te stanowiska dowodzenia (zasadnicze i zapasowe) przybywają zmiany dowodzenia z właściwych dowództw i sztabów. Zautomatyzowane systemy dowodzenia, stanowiące wyposażenie stanowisk dowodzenia (głównie zasadniczych) oraz systemy łączności zapewniają zbiór i dystrybucję informacji o sytuacji powietrznej (w czasie rzeczywistym),

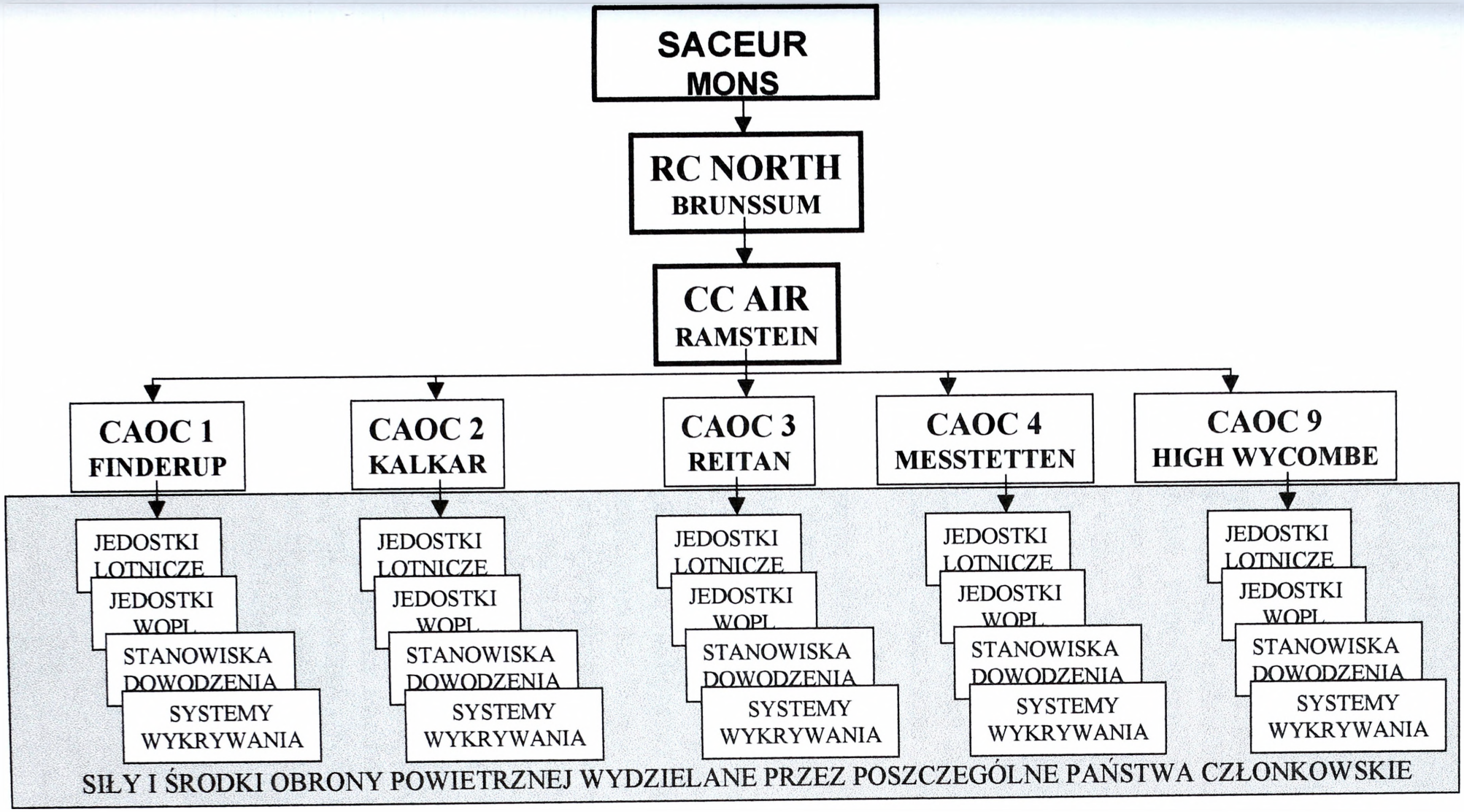

Legenda:
SACEUR - DOWÓDCA POŁĄCZONYCH SIŁ ZBROJNYCH NATO W EUROPIE (SUPREME ALLIEDCOMMANDER EUROPE);
RC - DOWÓDZTWO REGIONU (REGIONAL COMMAND);
CC AIR - DOWÓDZTWO KOMPONENTU SIŁ POWIETRZNCH REGIPNU (COMPONENT COMMAND);
CAOC - CENTRUM DOWODZENIA OPERACJAMI POWIETRZNYMI (COMBINED AIR OPERATIONS CENTRE);
WOPL - WOJSKA PRZECIWLOTNICZE;

Rys. 9. Struktura organizacji NATINADS w regionie „PÓŁNOC".

Zastrzeżone

o stanie i działaniach wojsk oraz rezultatach działań, ale tylko w niewielkim stopniu wykorzystywane są w procesie planowania i wypracowania decyzji.

Zmiany struktur organizacyjnych WLOP, które rozpoczęły się już w latach 80-tych, wymusiły odpowiednie zmiany w systemie dowodzenia. Zmniejszyła się znacznie liczba stanowisk dowodzenia (Rys. 12 i 13), na wyposażenie CSD i SD korpusów OP wprowadzono nowoczesne, wydajniejsze i bardziej przyjazne użytkownikowi zautomatyzowane systemy dowodzenia (ZtSyD). Jednak nadal filozofia organizacji obecnie funkcjonującego systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP wywodzi się z czasu Układu Warszawskiego, gdyż możliwości adaptacyjne systemu tworzonego w tamtym okresie są niewielkie, więc głębsze zmiany mogą być dokonywane etapowo, ponieważ system musi funkcjonować nieprzerwanie. Realizowane są one w oparciu o koncepcję opracowaną przez powołany przez Szefa Sztabu Generalnego w 1995r. zespół restrukturyzacyjny systemu OP RP. Zakłada ona, że docelowa organizacja dowodzenia obroną powietrzną RP powinna:

- zapewniać optymalne wykorzystanie w ramach jednolitego systemu OP RP wszystkich sił i środków OP niezależnie od ich organizacyjnej podległości;
- zapewniać skuteczne dowodzenie siłami i środkami OP na wszystkich kierunkach zagrożenia oraz doraźnie tworzonymi zgrupowaniami sił i środków na wybranym kierunku zagrożenia;
- posiadać prostą i elastyczną strukturę - odpowiednią do jednoznacznie określonych zadań i kompetencji dowódców poszczególnych szczebli dowodzenia i stanowisk dowodzenia – poprzez znaczne zmniejszenie liczby szczebli i stanowisk dowodzenia;
- zapewniać pełną interoperacyjność z systemem dowodzenia OP NATO;
- wykorzystać w maksymalnym stopniu obecnie posiadaną infrastrukturę, a w tym obiekty specjalne i system łączności.

Założenia te uległy znacznej modyfikacji już w okresie bezpośrednio poprzedzającym przystąpienie Polski do NATO tak, aby w jak najkrótszym czasie możliwe było spełnienie minimalnych wymagań wojskowych w zakresie interoperacyjności ze zintegrowanym systemem obrony powietrznej NATO (NATO INTEGRATED AIR DEFENCE SYSTEM - NATINADS) na pierwszy dzień członkostwa, a w dalszej perspektywie osiągnąć stan określony w ramach negocjacji „Celów dla SZ RP", szczególnie celu TG (EG) 2900 – „Integracja z NATINADS". W tej sytuacji nastąpiło przeniesienie głównego wysiłku na dostosowanie systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP do wymagań NATO, zarówno pod względem struktury organizacyjno – funkcjonalnej jak i wyposażenia technicznego.

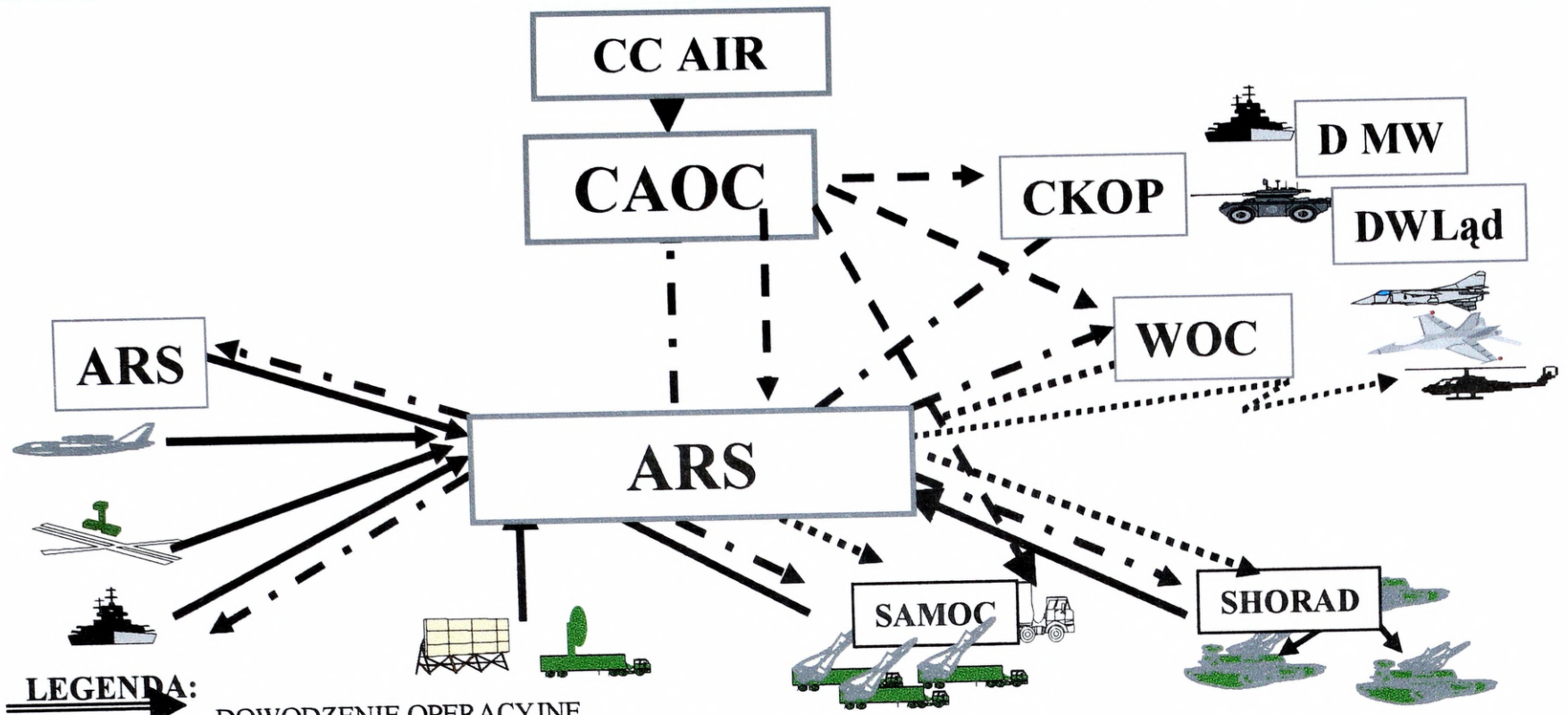

Rys.10. Ogólna struktura organizacyjno-funkcjonalna ACCS.

Rys.11 Schemat systemu dowodzenia WLOP (stan aktualny).

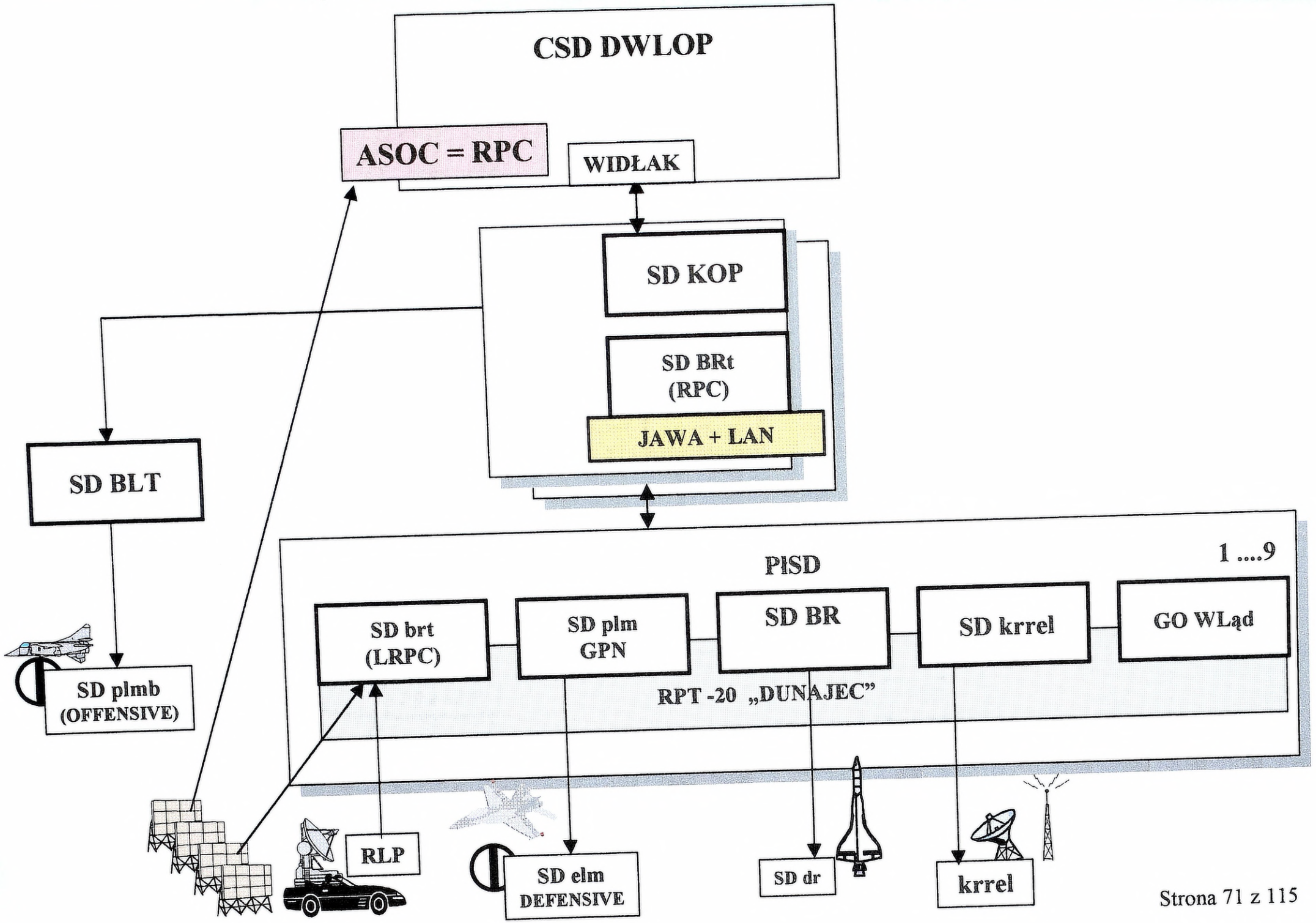

Rys.12 Schemat systemu stanowisk dowodzenia WLOP w 1995 r.

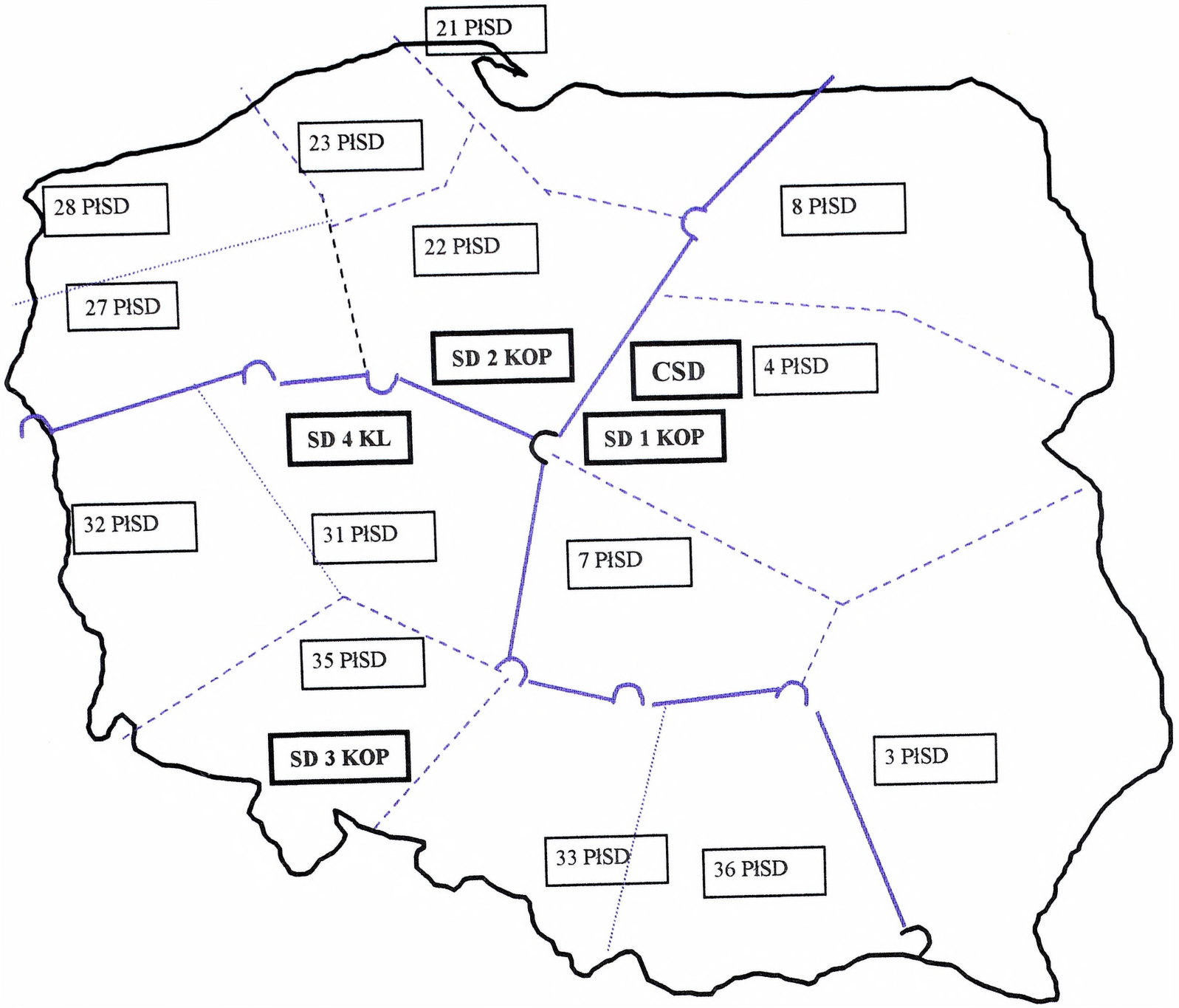

Zastrzeżone

Rys.13 Schemat systemu stanowisk dowodzenia WLOP (1999r).

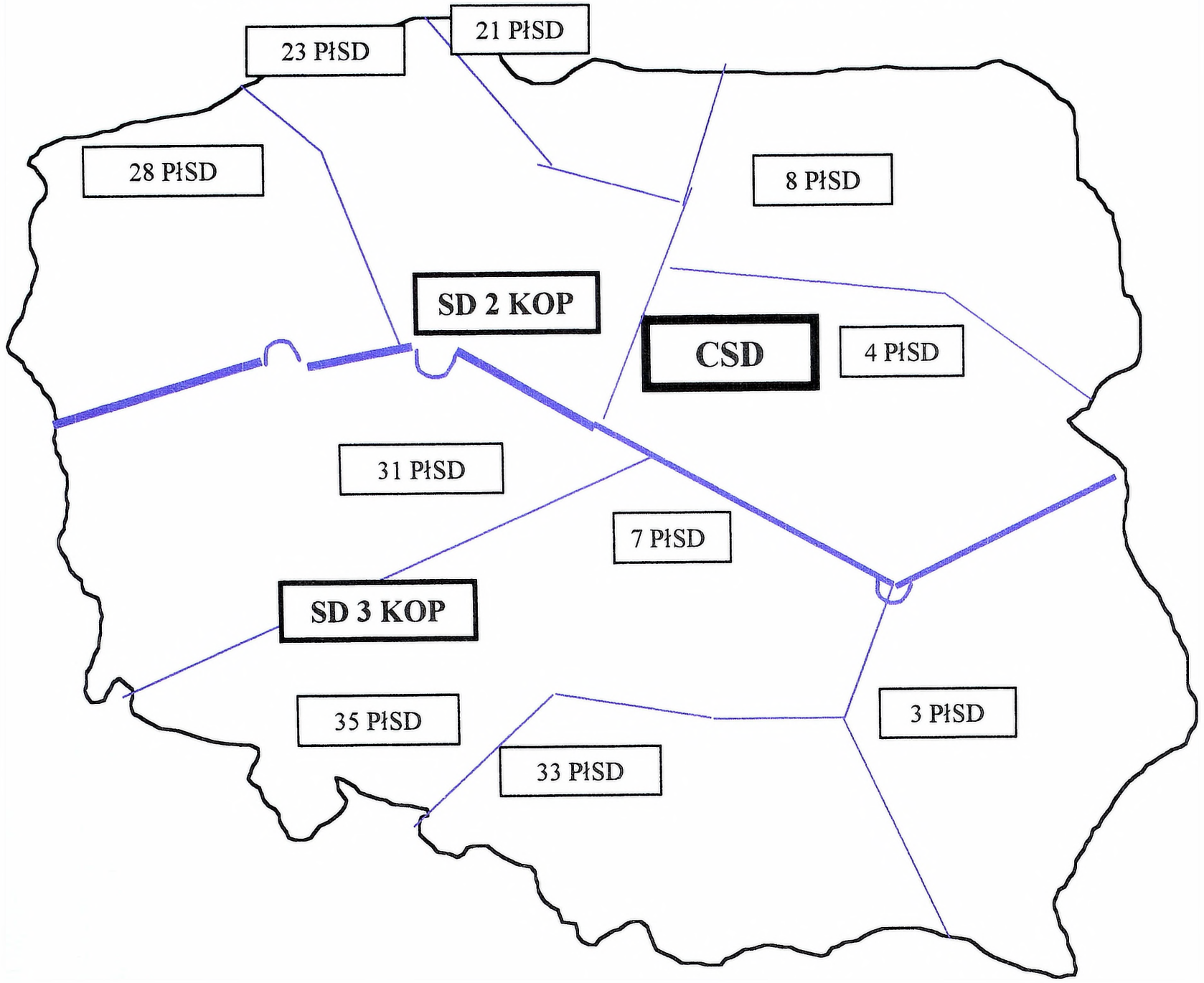

Uwzględniając powyższe uwarunkowania oraz wyniki negocjacji „Celów dla SZ", WLOP realizuje program integracji z NATINADS w dwóch płaszczyznach:

- spełnienie minimalnych wymagań militarnych określonych przez SHAPE poprzez modyfikację obecnie funkcjonującego systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP - zapewnienie współpracy z NATINADS w okresie przejściowym;
- wdrażanie koncepcji docelowego systemu dowodzenia, który będzie w pełni interoperacyjny z NATINADS pod względem organizacyjno – funkcjonalnym i wyposażenia technicznego.

To podejście zostało zaaprobowane przez przedstawicieli NATO i znalazło odbicie w obowiązujących dokumentach wykonawczych: Rozkaz COMAIRCENT na dzień akcesji Polski do NATO wydany przez dowódcę PSP NATO w Europie Centralnej (COMAIRCENT) w 1999r. oraz SUPPLAN D i SUPPLAN M wydane przez COMAIRNORTH w 2000 roku.

Uwzględniając stan aktualny oraz potrzeby związane z integracją systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP z systemem OP NATO, we WLOP przyjęto koncepcję umożliwiającą transformację systemu dowodzenia etapowo, wykorzystując w maksymalnym stopniu istniejącą infrastrukturę (obiekty techniczne i system łączności) oraz zapewniającą możliwość dowodzenia aktywnymi środkami walki zarówno aktualnie posiadanymi jak i perspektywicznymi. I tak:

- w chwili wstąpienia zapewniono: zbiór i przekazywanie ośrodkom dowodzenia NATO informacji o sytuacji powietrznej (poprzez ASOC), informacji o stanie i GB wojsk w postaci sformalizowanych dokumentów oraz kierowanie systemami uzbrojenia (poprzez ICC) z wykorzystaniem funkcjonującego systemu dowodzenia (CSD – SD KOP – PłSD);
- od 2005 r. zapewnione zostanie dowodzenie i kierowanie systemami uzbrojenia lotniczymi i WOPL zgodnie z standardami NATO oraz wymianę informacji z NAEW w oparciu o bazową strukturę systemu dowodzenia, tj.: COP RP (spełniające funkcje CAOC), cztery ODN (spełniające funkcje CRC) oraz stanowiska dowodzenia jednostek lotniczych (WOC – Wing Operations Center) i jednostek WOPL (SAMOC – SAM Operations Center);
- pełna integracja systemu osiągnięta zostanie około 2012 r. poprzez wdrożenie elementów systemu ACCC (zgodnie z planem wdrażania tego systemu) oraz uzupełnienie bazowej struktury systemu dowodzenia elementami zapasowymi i mobilnymi.

Zgodnie wymienionymi dokumentami NATO stanowiska dowodzenia WLOP realizują następujące funkcje i zadania:

Centralne Stanowisko Dowodzenia jest częścią natowskiego systemu obserwacji i kontroli przestrzeni powietrznej (AIR SURVEILLANCE AND CONTROL SYSTEM – ASACS) z dodatkowymi narodowymi funkcjami (Rys. 14 i 15).

Funkcje natowskie to obserwacja i nadzorowania przestrzeni powietrznej, identyfikacja obiektów powietrznych, tworzenie i rozpowszechnianie zobrazowania sytuacji powietrznej (RAP), nadzorowanie stanu i gotowości sił dyżurnych LM - QRA(I). ICAOC 2 Kalkar ma w stosunku do CSD uprawnienia kierowania taktycznego (TACON).

Funkcje narodowe to działanie jako część narodowego systemu OP, nadzorowanie stanu i gotowości całości sił powietrznych, koordynacja ruchu lotniczego, zabezpieczenie meteorologiczne oraz kierowanie siłami w systemie ratownictwa lotniczego.

Zadania realizowane przez CSD w ramach misji Air Policing to:

- działanie jako organ zarządzający alarmowy start sił dyżurnych Lotnictwa Myśliwskiego – QRA(I) odpowiednio do decyzji CAOC;
- wyznaczanie Połączonych Stanowisk Dowodzenia do realizacji funkcji dowodzenia i naprowadzania dyżurnych sił LM;
- trenowanie dowodzenia siłami dyżurnymi wewnątrz wyznaczonego obszaru odpowiednio do zgody CAOC;
- meldowanie dowódcy WLOP (upoważnionej osobie funkcyjnej) o alarmowym użyciu sił dyżurnych i uzyskiwanie potwierdzenia rozkazu użycia uzbrojenia;
- nadzorowanie stanu lotnisk wyznaczonych do zabezpieczania misji Air Policing;
- realizacja wykrywania i śledzenia oraz identyfikacji obiektów powietrznych wewnątrz wyznaczonego obszaru oraz dystrybucja zintegrowanego zobrazowania sytuacji powietrznej do upoważnionych odbiorców;
- ocenianie sytuacji powietrznej wewnątrz wyznaczonego obszaru i przedstawianie ICAOC 2 propozycji w zakresie przeciwdziałania naruszeniom obszaru powietrznego;
- meldowanie do ICAOC 2 o ważnych zdarzeniach mających wpływ na stan i możliwości bojowe sił dyżurnych;
- deklarowanie stanu zagrożenia naruszeniem wyznaczonego obszaru powietrznego;
- ostrzeganie jednostek wojskowych systemu OP o możliwości zakłócania ich środków podczas ćwiczeń z użyciem zakłóceń radioelektronicznych;
- utrzymywanie w stałej sprawności linii sprzęgających elementy zautomatyzowanego systemu dowodzenia;
- zestawianie sformalizowanych meldunków o stanie, gotowości bojowej, działalności i rezultatach działań dyżurnych sił lotnictwa.

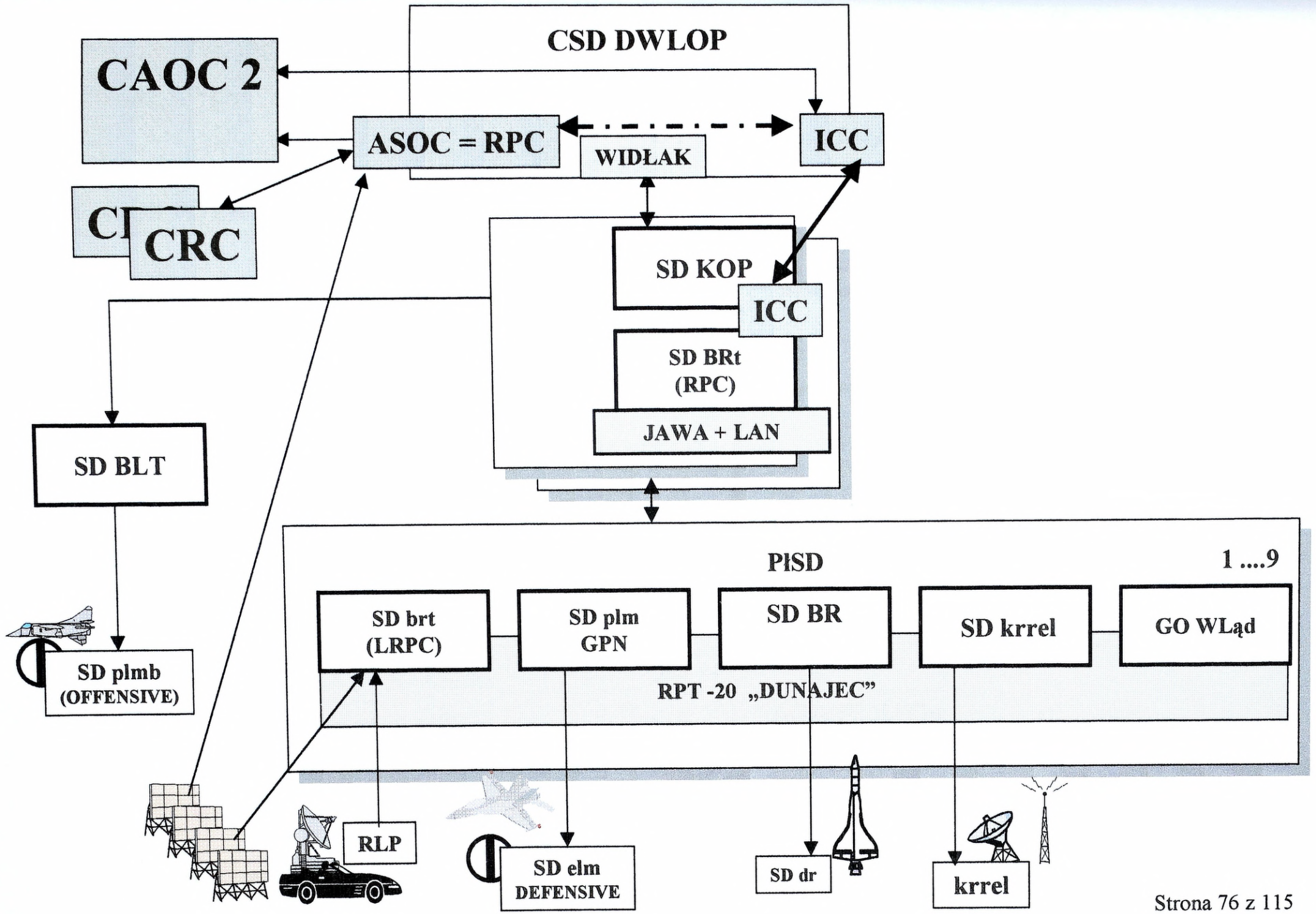
CSD DWLOP
CAOC 2
ASOC = RPC
WIDŁAK
ICC
CRC
SD KOP
ICC
SD BRt
(RPC)
JAWA + LAN
SD BLT
PISD
1 9
SD brt
(LRPC)
SD plm
GPN
SD BR
SD krrel
GO WLąd
RPT -20 „DUNAJEC"
SD plmb
(OFFENSIVE)
RLP
SD elm
DEFENSIVE
SD dr
krrel

Rys.15 Schemat połączenia systemu dowodzenia WLOP z NATINADS (stan aktualny).

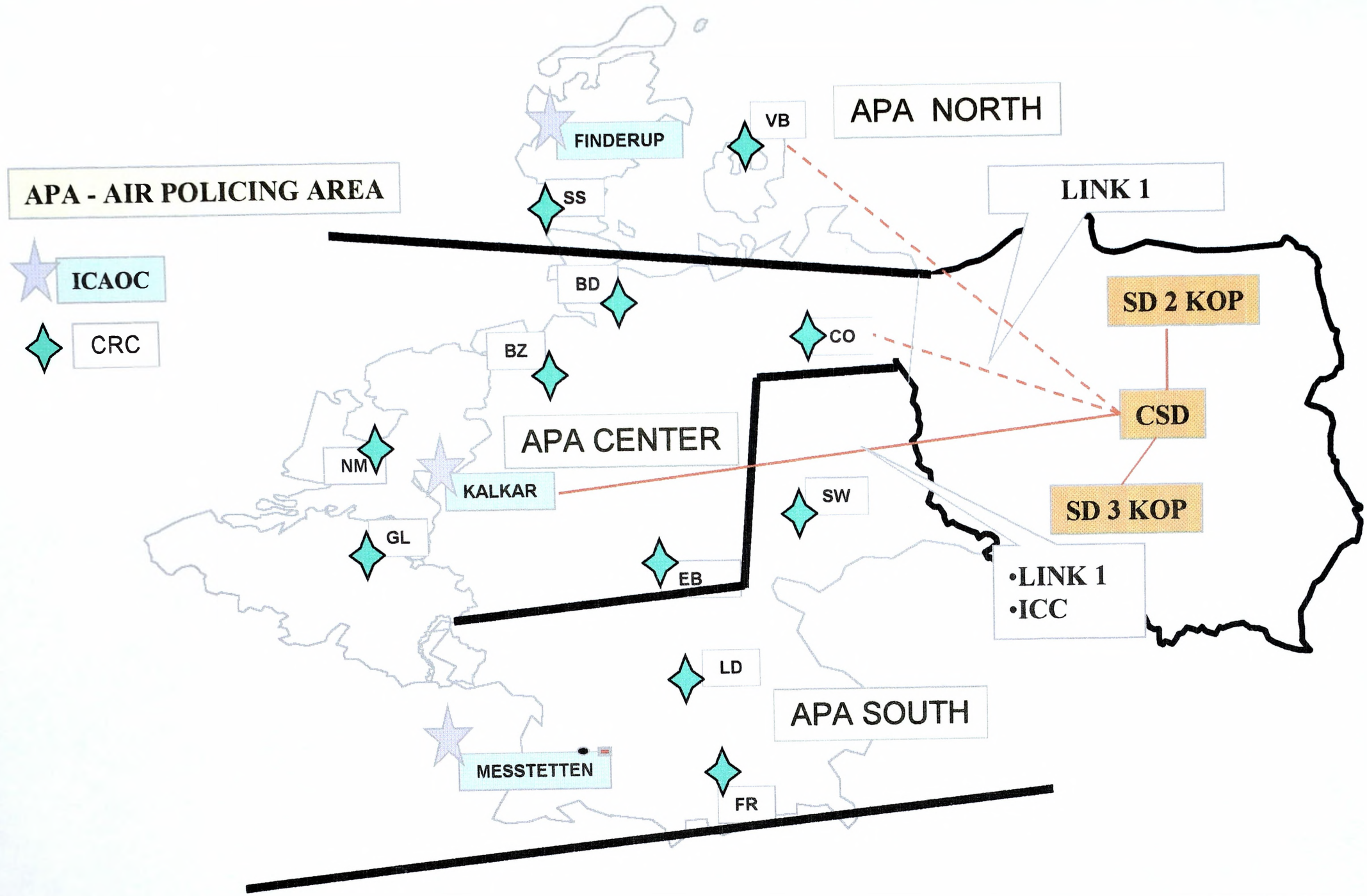

Stanowiska Dowodzenia Korpusów OP w ramach misji Air Policing realizuje następujące zadania:

- przekazuje do PłSD rozkazy na alarmowe użycie dyżurnych sił LM;
- zestawia i przekazuje do CSD sformalizowane meldunki o stanie, gotowości bojowej, działalności i rezultatach działań dyżurnych sił lotnictwa;
- nadzoruje stan systemów uzbrojenia i lotnisk wyznaczonych do zabezpieczania misji Air Policing;
- nadzoruje działania związane z realizacją misji Air Policing wewnątrz wyznaczonego obszaru.

Połączone Stanowiska Dowodzenia w ramach misji Air Policing realizuje następujące zadania:

- dowodzenie i naprowadzanie dyżurnych sił lotnictwa wewnątrz strefy odpowiedzialności;
- meldowanie o przebiegu i rezultatach misji do SD KOP;
- nadzoruje stan lotniska bazowania sił dyżurnych i systemów uzbrojenia.

W cel realizacji powyższych zadań niezbędne jest zapewnienie:

- przekazywanie informacji o sytuacji powietrznej (z wydzielonych stacji radiolokacyjnych);
- wymiana sformalizowanych dokumentów dowodzenia;
- szkolenie i przygotowanie wydzielonych osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia lotnictwem i OP RP do pracy w ramach NATIADS.

Jedynym urządzeniem umożliwiającym, w pierwszym etapie, wymianę informacji o sytuacji powietrznej (RAP) z SD OP NATO jest rozwinięty na CSD DWLOP system ASOC (tylko RAP w standardzie LINK 1), który rozpoczął pracę operacyjną już z pierwszym dniem akcesji. Jednak w tym zakresie występują następujące uwarunkowania:

- ASOC jest realizowany w ramach współpracy regionalnej państw Europy Środkowej i Wschodniej przy udziale USA i jest wdrażany na podstawie dwustronnych umów zainteresowanych państw z USA, a przeznaczony jest do zarządzania przestrzenią powietrzną (w czasie pokoju i początkowym okresie kryzysu). Współpraca ta obejmuje również kraje nie wchodzące do NATO, dlatego aby realizować wymianę informacji o sytuacji powietrznej w ramach NATINADS strona polska zobowiązała się do wstrzymania się z współpracą z państwami, które nie są w NATO do czasu stworzenia technicznych zabezpieczeń i akceptacji przez NATO przyjętych rozwiązań;
- w systemie ASOC, jest przetwarzana i przekazywana informacja o sytuacji powietrznej tylko z wydzielonych stacji radiolokacyjnych (SRL) bez możliwości wykorzystania informacji z innych posiadanych przez WLOP SRL, a włączanych do pracy (na loty lub w WSGB). W tej sytuacji na CSD DWLOP funkcjonują dwa niezależne zobrazowania

sytuacji powietrznej: na miejscach pracy ASOC i dotychczasowego systemu (ze wszystkich posiadanych źródeł).

Zgodnie z propozycją SHAPE, sformalizowane dokumenty dowodzenia (rozkazy oraz meldunki o GB i realizacji zadań) są wymieniane za pomocą elementów systemu ICC (wstępny system wspomagania pracy CAOC - Initial CAOC Capability), które są rozmieszczone na CSD DWLOP i SD korpusów OP.

Model perspektywicznego systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP jest modyfikowany i aktualizowany w miarę zdobywania informacji o strukturach i zasadach funkcjonowania Zintegrowanego Systemu OP NATO (NATO INTEGRATED AIR DEFENCE SYSTEM - NATINADS). Celem tych modyfikacji jest osiągnięcie struktury docelowego systemu dowodzenia OP RP składającej się z Centrum Operacji Powietrznych RP realizujące funkcje narodowego CAOC oraz czterech Ośrodków Dowodzenia i Naprowadzania (ODN) realizujących funkcje CRC (Rys.16 i 17). Planowana struktura systemu dowodzenia OP RP będzie zbliżona do systemu OP NATO i ułatwi wdrożenie w przyszłości natowskiego systemu ACCS (Air Command and Control System – System dowodzenia i kierowania SP).

Zasadniczy wpływ na kształt przyszłego systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP a szczególnie na koncepcję jego osiągania, miały rezultaty negocjacji z SHAPE sposobu osiągania „Celów dla SZ RP", szczególnie celu TG/EG 2900 – „Integracja z NATINADS". Biorąc pod uwagę zakres niezbędnych przedsięwzięć dostosowawczych, możliwości finansowe, stan infrastruktury oraz konieczność zapewnienia ciągłego funkcjonowania systemu dowodzenia i rozpoznania (w celu zapewnienia kontroli przestrzenia powietrznej i zabezpieczenia szkolenia lotniczego) przyjęto, że zaplanowany model będzie zrealizowany etapowo w wydłużonym terminie.

Dlatego też w celu osiągnięcia interoperacyjności z NATO, oraz wykonania zobowiązań zawartych w celach dla Sił Zbrojnych, przyjęto pewne założenia stanowiące podstawę zmian w systemie dowodzenia WLOP:

1. Dowództwo WLOP będzie zasadniczym organem OP realizującym funkcje dowodzenia operacyjnego i pozaoperacyjnego .
2. Centrum Operacji Powietrznych RP – CSD WLOP będzie zasadniczym organem wykonawczym DWLOP w zakresie kierowania OP RP w układzie narodowym. W układzie koalicyjnym może stanowić bazę rozwinięcia CAOC. W tym przypadku, zadania będzie otrzymywać z AIRNORTH, w składzie którego będzie pracować stała GO DWLOP.
   W czasie pokoju COP realizować będzie następujące funkcje narodowe:
   - nadzorowanie i koordynowanie szkolenia taktycznego, taktyczno – bojowego w jednostkach WLOP poprzez opracowywanie rozkazów ATO, OPTASK na podstawie wytycznych z DWLOP, ich dystrybucję oraz kierowanie realizacją zadań w nich zawartych;

Rys.16 Struktura przejściowego systemu dowodzenia WLOP (po 2005r.).

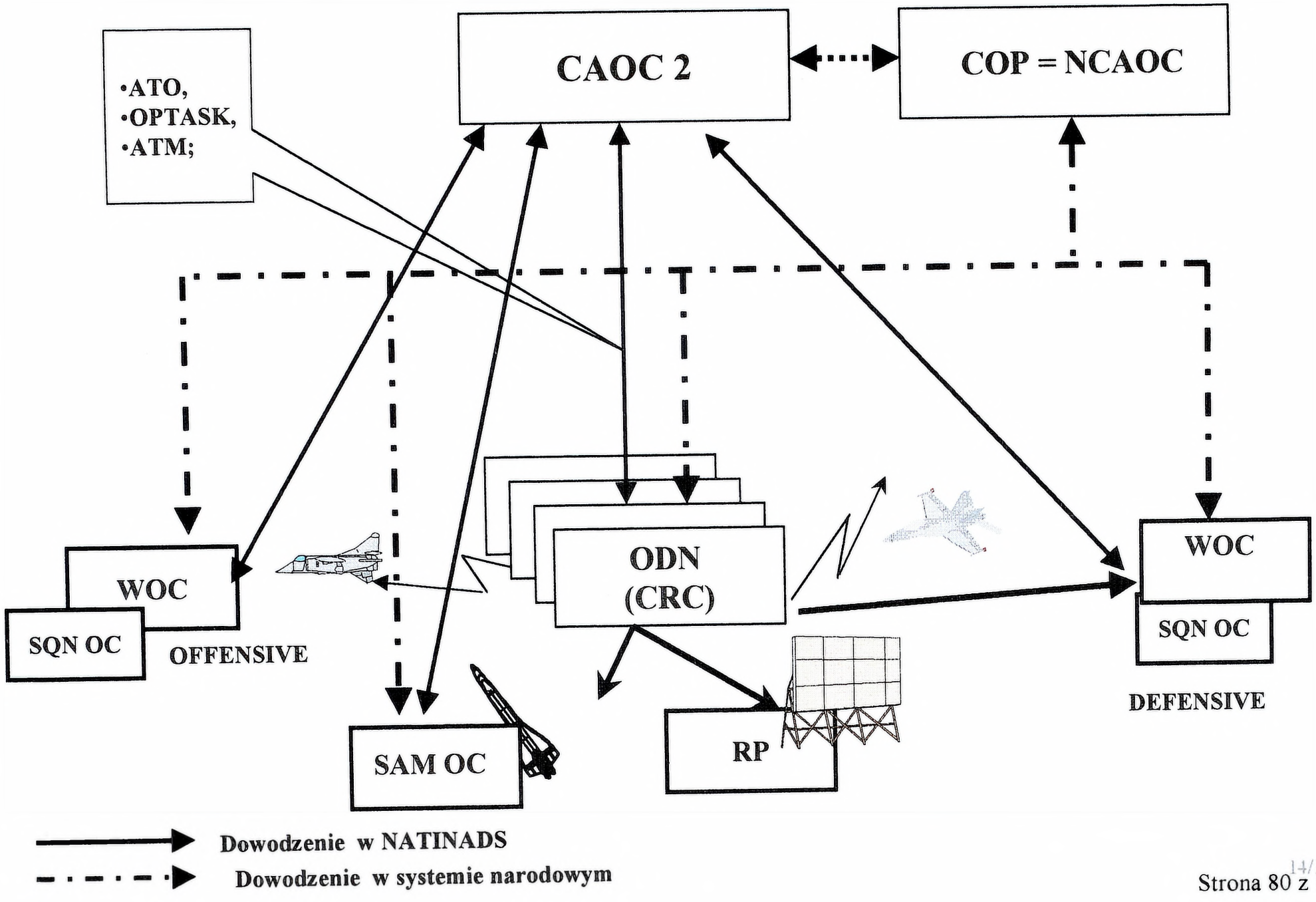

Rys. 17. Schemat rozwinięcia stanowisk dowodzenia w przejściowym systemie dowodzenia (po 2005)

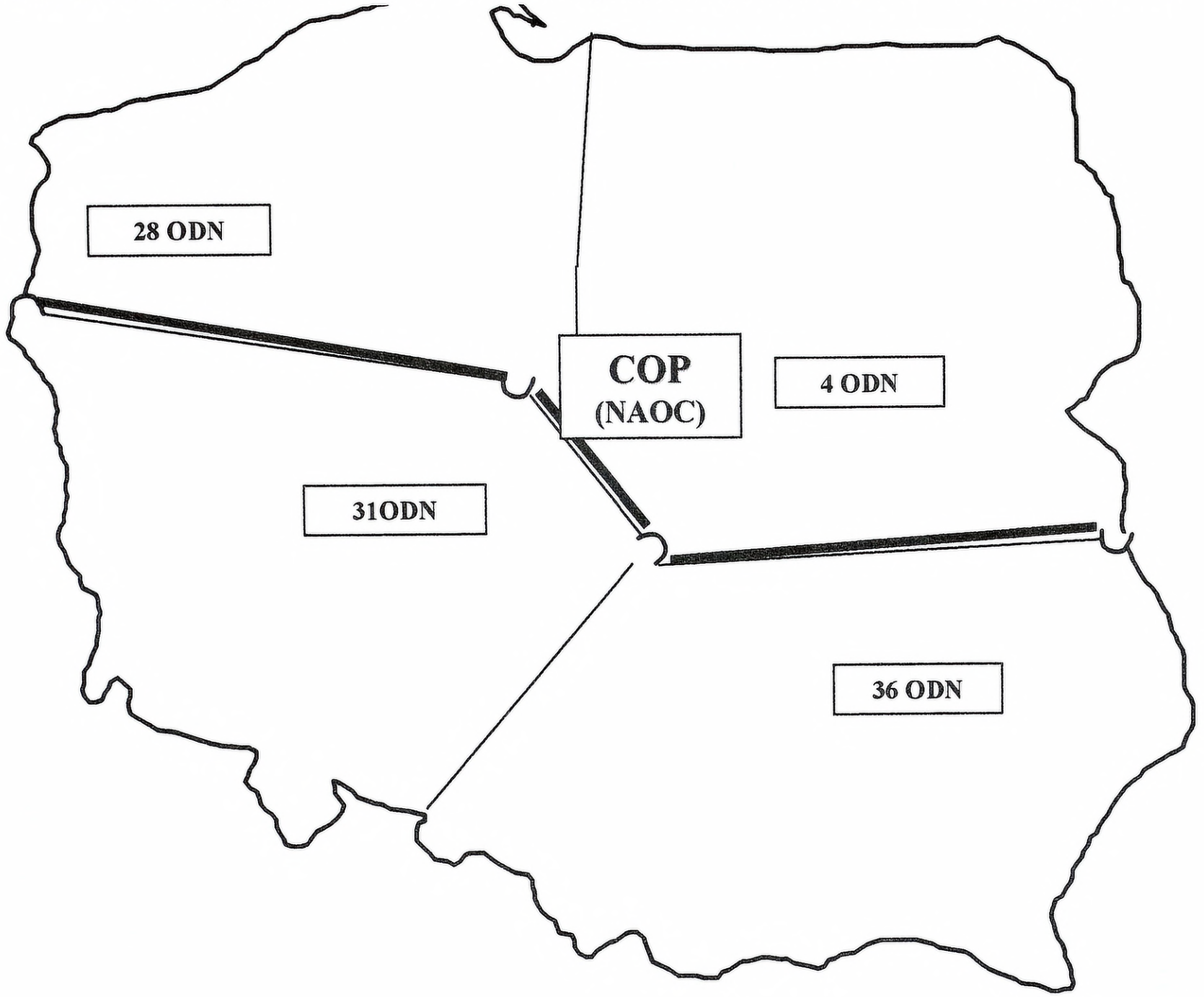

- nadzorowanie funkcjonowania systemu kierowania wojskowym ruchem lotniczym;
- nadzorowanie funkcjonowania systemu meteorologicznego zabezpieczenia lotnictwa;
- nadzorowanie narodowego systemu ratownictwa lotniczego i koordynowanie akcji SAR;
- zbieranie danych oraz ocena stopnia realizacji zadań przez podległe jednostki.

W czasie kryzysu COP śledzić będzie rozwój sytuacji, brać będzie udział w działaniach przeciwkryzysowych, przygotowywać będzie się do przyjęcia i rozlokowania sił, niezwłoczne sporządzi plan kryzysowy i wprowadzi go życie, utrzymywać będzie w odpowiednich stanach gotowości podległe siły.

W czasie wojny najważniejszym zadaniem COP będzie realizacja planu operacji i przedsięwzięć otrzymanych w dyrektywie operacyjnej (AOD).

3. Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania (ODN) będą zasadniczymi organami wykonawczymi w zakresie realizacji kierowania modułami wykrywania i kierowania systemami uzbrojenia (zadania, przypisane natowskim Centrom Kierowania i Wykrywania - Control Reporting Center (CRC) w aktualnie funkcjonującym systemie OP NATO). W czasie pokoju będzie to podstawowy elementem wykonawczy zadań, z zakresu zapewnienia nienaruszalności przestrzeni powietrznej – kierują realizacją misji „Air Policing".
4. Utworzone na bazie 6 Brygady Dowodzenia oraz z wydzielonego personelu KOP (BLT) Centra Koordynacji Operacji Powietrznych (odpowiednik natowskiego Air Operations Coordination Center - AOCC) będą brały częściowo udział w planowaniu działań bojowych lotnictwa uderzeniowego na korzyść WL i MW (odbywającym się w CAOC lub COP) oraz koordynowały ich wykonanie.
5. SAMOC - Surface to Air Missile Operations Centre jest jednym z elementów podsystemu dowodzenia zintegrowanego systemu obrony powietrznej NATO - NATINADS (NATO Inttegreated Air Defence System).Do jego podstawowych zadań będzie należeć:

- alarmowanie i przygotowanie podległych systemów walki (PZR) do działań, w tym:
  -tworzenie ugrupowania systemów uzbrojenia;
  -planowanie, koordynacja i realizacja manewrów (przemieszczania);
  analiza pola walki;
  -proceduralna i techniczna integracja z terytorialnym (bazowym) systemem OP;
  -aktywacja systemu meldowania.

- realizacja otrzymanych funkcji taktycznego zarządzania (kierowania) walką (Tactical Battle Management Function- TBMF), co zwykle obejmuje:
  -planowanie osłony przydzielonych obiektów lub zgrupowań wojsk;
  -realizację (zarządzanie) ograniczeń promieniowania, zmiany częstotliwości i kierowanie środkami wykrywania;
  -kierowanie ogniem, wskazywanie i podział celów między poszczególne PZR oraz zapewnienie bezpieczeństwa własnym samolotom;
  -utrzymanie spójnej (jednolitej) obrony powietrznej;
  -planowanie koordynowanie odtwarzania i przyjmowania kolejnych ugrupowań (pozycji) bojowych;
  -udział w tworzeniu jednolitego obrazu sytuacji powietrznej (Recognised Air Picture – RAP) oraz identyfikacji obiektów powietrznych (współpracując w tym zakresie z Sensor Fusion Post);
  -koordynacja i monitorowanie zabezpieczenia bojowego.

6. SD jednostki lotniczej w Bazie Lotniczej (Wing Operations Center – WOC). WOC będzie realizować zadania:

- przyjmowanie zadań z właściwego terytorialnie CAOC (w systemie narodowym z COP)
- stałe koordynowanie działań BLT i CAOC/COP - również i z CKOP jeżeli uprawnienia stawiania zadań (tasking) zostały przez COAC przekazane(CAS, BAI);
- weryfikacja wykonalności zadań;
- poprawianie / udokładnianie zadań bazując na informacji lokalnej - we współpracy z CAOC jeżeli jest to konieczne;
- opracowanie planów lotów;
- przydzielanie misji do właściwych eskadr / załóg;
- monitorowanie misji i składanie meldunków.

  WOC realizować będzie również funkcje operacyjne takie jak: przygotowanie misji, zarządzanie przestrzenią powietrzną w strefie BL, końcowe /ostateczne przygotowanie misji (zapasowe SQOC).

  <u>WNIOSKI:</u>

- Centrum Operacji Powietrznych oraz Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania będą miały etatową obsadę już w czasie pokoju organicznie podległych jednostek.
- Dowództwo korpusu OP w czasie pokoju realizować będą zadania szkoleniowe, administracyjne i zabezpieczające w stosunku do podległych organizacyjnie jednostek oraz przygotowywać je do działań w systemie OP. Na czas kryzysu i konfliktu przekażą swoje jednostki właściwym ODN w operacyjne podporządkowanie (zgodnie z otrzymanymi rozkazami) i realizować będą zadania związane z uzupełnianiem i odtwarzaniem ich gotowości bojowej oraz

zabezpieczeniem w czasie działań wszystkich jednostek OP rozwiniętych w rejonie odpowiedzialności.

- Zgodnie z przyjętą zasadą implementacji systemu ACCS wyposażanie następujących stanowisk dowodzenia WOC, SAMOC i CKOP oraz przygotowanie systemu łączności jest w gestii poszczególnych państw członkowskich.
- Aktualnie dyskutowany w NATO plan wdrażania systemu ACCS przewiduje rozwinięcie w Polsce jedynie dwóch zestawów szczebla wykonawczego ARS (Air Control Centre + RAP Production Centre + Sensor Fusion Post) – stanowiących odpowiedniki obecnego CRC.
- Rozważa się możliwość budowy w Polsce natowskiego CAOC na bazie COP.

4.3 System dowodzenia WLOP w strukturach NATO

W związku z planowanym włączeniem sił operacyjnych (bojowych) na stałe do zintegrowanego systemu obrony powietrznej obszaru NATO, w przyszłościowej strukturze WLOP powinny funkcjonować dwa spójne podsystemy dowodzenia (Rys. 18):

- operacyjnego – w ramach zintegrowanego systemu OP powinny funkcjonować w pełni rozwinięte stanowiska dowodzenia w postaci Centrum Operacji Powietrznych (COP), Ośrodków Dowodzenia i Naprowadzania (ODN) oraz stanowisk dowodzenia jednostek wojskowych (WOC, SQOC, SAMOC).
- pozaoperacyjnego - obejmujący część dowództwa WLOP na czele z zastępcą dowódcy, dowództwa korpusów OP oraz bazy lotnicze, który realizowałby zadania dotyczące szkolenia, wszechstronnego zabezpieczenia wojsk oraz wsparcia przez państwo- gospodarza (Host Nation Support – HNS).

W celu koordynacji procesu planowania wysiłku lotnictwa wydzielonego na korzyść wojsk lądowych i marynarki wojennej przy SD KZ (MW) powinny być rozwijane Centra Koordynacji Operacji Powietrznych (CKOP).

W przypadku tworzenia systemu dowodzenia SZ RP czasu wojny (cz. „W") dowództwo WLOP czasu pokoju (cz. „P") powinno wydzielać ze swego składu i utworzyć (Rys. 19):

- Komponent Dowodzenia na Stanowisku Dowodzenia Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP (SD ND SZ RP).
- Dowództwo WLOP cz. „W".
- Oficerów do wzmocnienia obsady Centrum Operacji Powietrznych (z przydziału mobilizacyjnego).
- Grupę Operacyjną do Sztabu Generalnego (GO do SG WP) cz. „W".
- Grupę Operacyjną AIR NORTH (w razie potrzeby).

Rys.18. Miejsce systemu dowodzenia sił powietrznych RP w zintegrowanym systemie OP

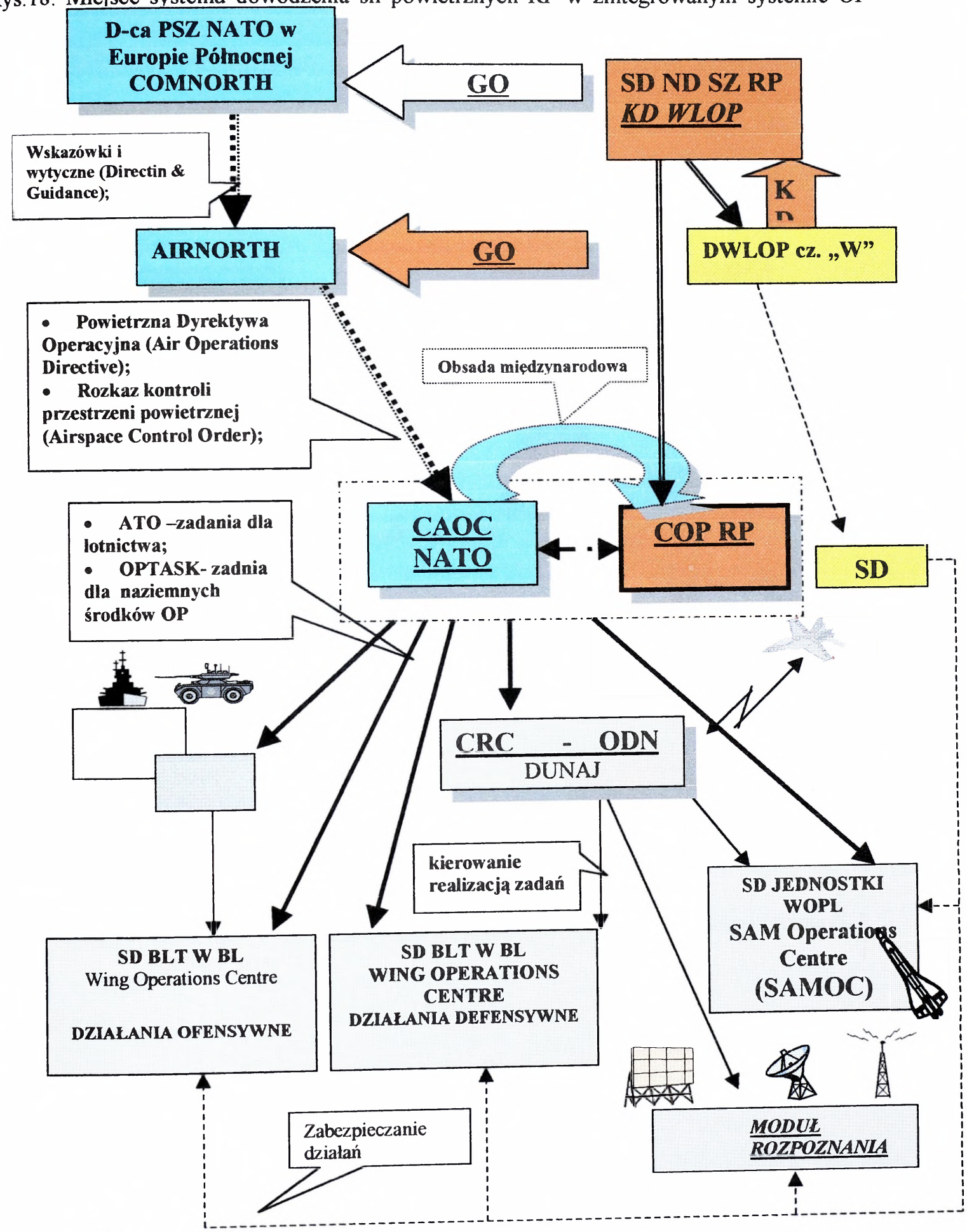

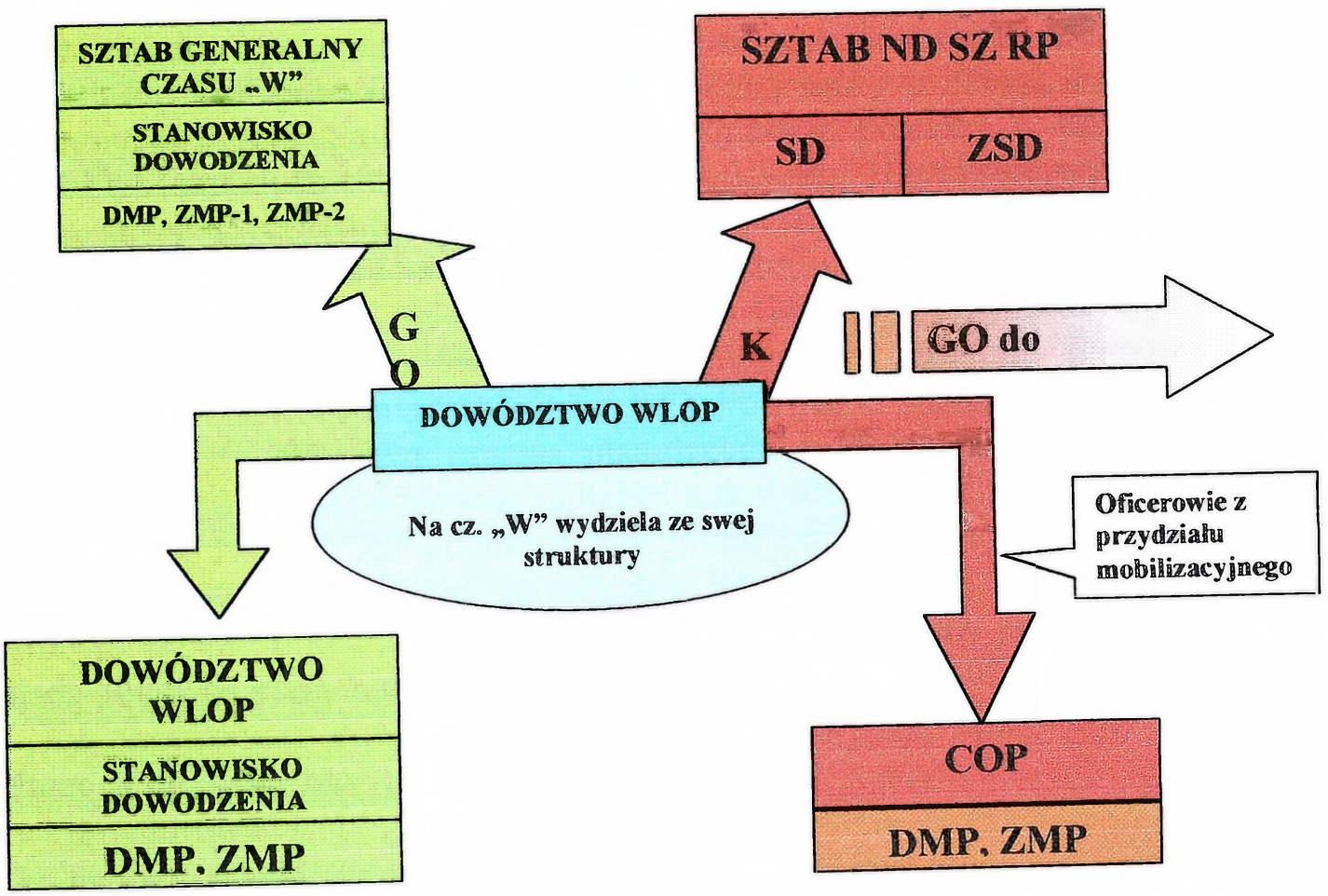

Rys.19. Miejsce i rola elementów DWLOP w strukturach dowodzenia SD ND SZ RP.

Uwzględniając zasady dowodzenia lotnictwem i OP obowiązujące w NATO przyjmuje się, że SD ND SZ RP, w ramach którego funkcjonuje Komponent Dowodzenia (KD) WLOP na czele z Dowódcą WLOP, będzie źródłem następujących dokumentów podpisanych przez Dowódcę WLOP:

- Dyrektywy Operacji Powietrznych (Air Operations Directive-AOD),
- Rozkazu Kontroli Przestrzeni Powietrznej (Airspace Control Order – ACO),
- Listy Celów (Prioritised Target List – PTL).

Dlatego też w ramach SD ND SZ RP powinien być utworzony zespół dowodzenia składający się z naczelnego dowódcy i dowódców rodzajów sił zbrojnych (np. Kolegium Dowódców SZ RP), który byłby źródłem „wskazówek i wytycznych" określających zasadnicze cele operacji. Ponadto, w stosunku do WLOP i sił lotniczych i OP innych RSZ decydowałby o podziale wysiłku: do zwalczania strategicznych lub innych ważnych celów, do walki z siłami powietrznymi przeciwnika lub do wsparcia sił lądowych i morskich. Te decyzje stanowiłyby podstawę do dalszych działań dla Centrum Planowania Operacji Powietrznych (działającego jako element funkcjonalny Centrum Planowania Operacyjnego i Dowodzenia SD ND SZ RP). Powołanie Naczelnego Dowódcy SZ RP oraz SD ND jako organu planującego i kierującego połączonymi operacjami nie zdejmuje odpowiedzialności z dowódców RSZ, zatem podobnie jak w NATO, ND SZ RP powinien delegować odpowiednie uprawnienia na Dowódców RSZ. W zakresie dowodzenia lotnictwem i obroną powietrzną Dowódca WLOP powinien otrzymać podobne uprawnienia jakie w NATO posiada dowódca komponentu lotniczego regionu np.: COMAIRNORTH.

W związku z powyższym komponent dowodzenia WLOP powinien spełniać następujące funkcje (Rys. 20):

- monitorować na bieżąco stan sił i środków WLOP;
- przygotowywać propozycję zasadniczych celów uderzeń;
- przygotować propozycje podziału wysiłku sił lotnictwa i OP;
- na podstawie „wskazówek i wytycznych" Kolegium Dowódców" opracować zasadnicze dokumenty dowodzenia (AOD, ACO,PLT);
- opracować wytyczne dla DWLOP cz. „W" w zakresie zabezpieczania działań bojowych;
- przekazywać dokumenty dowodzenia do wojsk oraz przyjmować meldunki o ich realizacji.

Natomiast dowództwo WLOP cz. „W" zachowuje swoją strukturę organizacyjną czasu pokoju i realizuje przedsięwzięcia w zakresie:

- mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia WLOP, w tym; monitoring i ocena sytuacji i stanu wojsk, przekazywanie na SD ND SZ RP (KD WLOP) danych o stanie sił i środków WLOP;

- planowania i kierowania zabezpieczenia sił powietrznych w działaniach wojennych na podstawie AOD, ACO oraz innych rozkazów i wytycznych;
- utrzymywania współdziałania z AIRNORTH (w przypadku działań koalicyjnych);
- szkolenia wojsk;
- współpracy z administracją państwową i wojskową w zakresie dotyczącym realizacji zadań zabezpieczania działań bojowych WLOP i odtwarzania zdolności bojowej;
- określania potrzeb w zakresie zabezpieczania logistycznego (HNS), wykonywania zadań na korzyść wojsk sojuszniczych przez jednostki OT i organy administracji państwowej;
- analizy i planowania potrzeb oraz organizacji dostaw środków materiałowych dla WLOP w zakresie uzbrojenia i sprzętu wojskowego z przedsiębiorstw produkcji obronnej;
- zapewniania uzupełnień stanów osobowych wojsk oraz wyposażanie w uzbrojenie i sprzęt bojowy.

4.3.1. Podstawowe zasady dowodzenia WLOP w systemie narodowym i koalicyjnym.

Zgodnie z nową koncepcją strategiczną (New Strategic Concept), przyjętą przez Szefów Państw i Rządów podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999r. integracja w zakresie OP będzie się pogłębiać i obejmie wszystkie siły, które posiadają możliwości działania w trzecim wymiarze, niezależnie od ich podporządkowania organizacyjnego.

W ramach Zintegrowanej OP NATO realizując zadania w systemie koalicyjnym, uprawnienia organów narodowych sprowadzają się głównie do:

- przygotowania i przekazania w dowodzenie operacyjne SACEUR, w ścisłej z nim współpracy, jednostek lotnictwa i OP wraz z niezbędną infrastrukturą. Natomiast określenie wielkości, struktury i wyposażenia tych sił pozostaje w kompetencji narodowych organów dowodzenia;
- przygotowania i wydzielania, zgodnie z rekomendacją Dowódcy PSZ Regionu, organicznych jednostek OPL wojsk lądowych lub marynarki wojennej, które już w czasie pokoju mogą być rozwinięte i włączone w NATINADS;

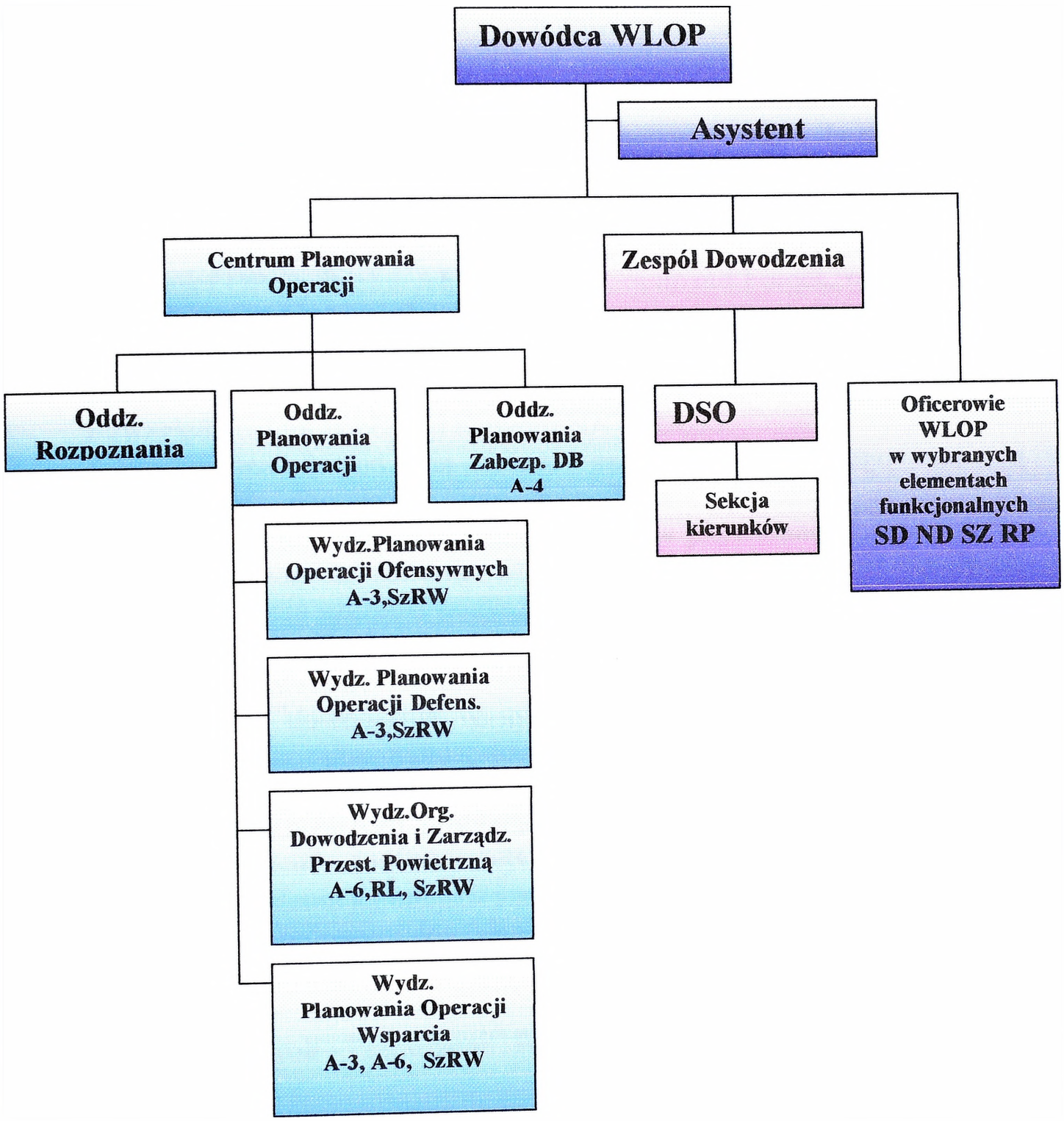

Rys. 20. Proponowana struktura komponentu dowodzenia WLOP.

- logistycznego zabezpieczania tych wydzielonych jednostek;
- administrowania i sprawowania dyscyplinarnego nadzoru nad personelem wydzielonym do międzynarodowych dowództw i sztabów.
- zapewniania obrony i ochrony międzynarodowych obiektów i instalacji, położonych na obszarze danego państwa;
- realizowania właściwych funkcji narodowych, np.: bezpieczeństwa wewnętrznego, ostrzegania i powiadamiania OC, ratownictwa lotniczego oraz innych wynikających z narodowych zobowiązań. W szczególnych wypadkach, jeżeli realizacja zadań narodowych wymaga użycia jednostek lotnictwa i OP wydzielonych do NATO Command Forces, mogą one być wycofane z tych sił zgodnie z procedurami zawartymi w MC 57/3 i C-M(55)82;
- planowania rozwoju narodowych SP, systemu dowodzenia i łączności z uwzględnieniem koncepcji rozwoju NATINADS.

Zatem organa dowodzenia WLOP szczebla operacyjnego realizują zadania z zakresu „obowiązki kraju gospodarza", szkolenia, uzupełniania i odtwarzania zdolności bojowych wojsk. Udział w planowaniu operacji może być uzyskany poprzez skierowanie GO WLOP do AIRNORTH. Natomiast stanowiska dowodzenia szczebla taktycznego (wykonawczego) - ODN, WOC, SQOC, SAMOC - są włączone bezpośrednio w NATINADS i realizują zadania otrzymane z CAOC w ATO.

W przypadku dowodzenia w systemie narodowym, dowódca WLOP posiadałby następujące uprawnienia: dowódcy OP RP, dowodził by wszystkimi i kontrolę przestrzeni powietrznej.

Jednym z istotniejszych problemów, jak dotychczas nie rozwiązanych, jest podporządkowanie (militaryzacja) cywilno–wojskowej służby ruchu lotniczego oraz określenia jej miejsca i zadań w ramach systemu OP.

W systemie narodowym dowódca WLOP wydaje i podpisuje następujące dokumenty dowodzenia:

- Dyrektywę Operacji Powietrznych (Air Operations Directive-AOD),
- Rozkaz Kontroli Przestrzeni Powietrznej (Airspace Control Order –ACO),
- Listę Celów (Prioritised Target List – PTL).

Dokumenty te stanowią podstawę pracy dla DWLOP cz. „W. Zasadniczym elementem wykonawczym dowódcy WLOP jest Centrum Operacji Powietrznych. W tym przypadku COP spełnia funkcję CAOC i transponuje powyższe dokumenty w konkretne zadania dla jednostek lotniczych i OP oraz kieruje i nadzoruje ich realizację.

COP jest etatowym organem dowodzenia, który już w czasie pokoju jest zdolny realizować wszystkie swoje zadania (Rys.21). Jednak obsada etatowa czasu „P" zapewnia pracę zmianową tylko przez Centrum Dowodzenia i Operacji Powietrznych, DSO WLOP i Ośrodek Ratownictwa i Poszukiwań.

Pozostałe elementy pracują w systemie dziennym a na czas kryzysu lub wojny będą uzupełniane przez oficerów DWLOP będących na przydziale mobilizacyjnym do stanu umożliwiającego pracę zmianową.

Niektóre elementy w proponowanej strukturze COP, takie jak Centrum Dowodzenia i Operacji Powietrznych, Centrum Dowodzenia Bojowego, Sekcja Prawa i Wydział Finansów odpowiadają typowej strukturze natowskiego CAOC. Natomiast Centrum Wytwarzania Zobrazowania Sytuacji Powietrznej realizują zadania narodowe, takie jak: monitorowanie stanu wojsk, akcje SAR, analiza skażeń, współpraca z systemem ratownictwa lotniczego i systemem meteorologicznym.

Elementy te powinny również realizować ostrzeganie i powiadamianie organów administracji państwowej i wojskowej o zagrożeniach uderzeniami z powietrza. COP spełnia również kluczową rolę w realizacji założenia, że jednostki wykonawcze (ODN, WOC, SAMOC) działają według tych samych procedur w systemie narodowym i koalicyjnym.

4.3.2. Zasady współdziałania wojskami lądowymi i marynarką wojenną

Współdziałanie sił powietrznych z innymi RSZ w Polsce realizowane jest na poziomach:

- SD ND SZ RP – Kolegium Dowódców, gdzie ustalane są cele operacji – dokonywany jest podział wysiłku lotnictwa i jednostek OP naziemnego bazowania (dotyczy wszystkich RSZ);
- Centrum Planowania Operacji Powietrznych (główny składnik KD WLOP na SD ND SZ RP) – przy współudziale KD innych RSZ – dokonywany jest podział przestrzeni powietrznej i określanie zasad jej wykorzystania – tworzenie Rozkazu Kontroli Przestrzeni Powietrznej (ACO), który po zatwierdzeniu przez dowódcę WLOP obowiązuje we wszystkich RSZ RP;
- COP w składzie którego pracują GO WLąd. i MW – następuje aktualizacja ACO, precyzowanie zadań dla jednostek realizujących zadania na korzyść innych RSZ;
- Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych przy SD KZ/ SD MW – wspomagające dowódców KZ/MW w zakresie wykorzystania przyznanego limitu oraz koordynującego działania lotnictwa realizującego zadania na korzyść innych RSZ;
- ODN poprzez nadzorowanie i koordynowanie wykorzystania przez lotnictwo innych RSZ wydzielonych elementów przestrzeni powietrznej oraz przez koordynowanie lub kierowanie działaniami bojowymi naziemnych jednostek OP innych RSZ w wyznaczonych strefach – bazując na ustaleniach zawartych w ACO.

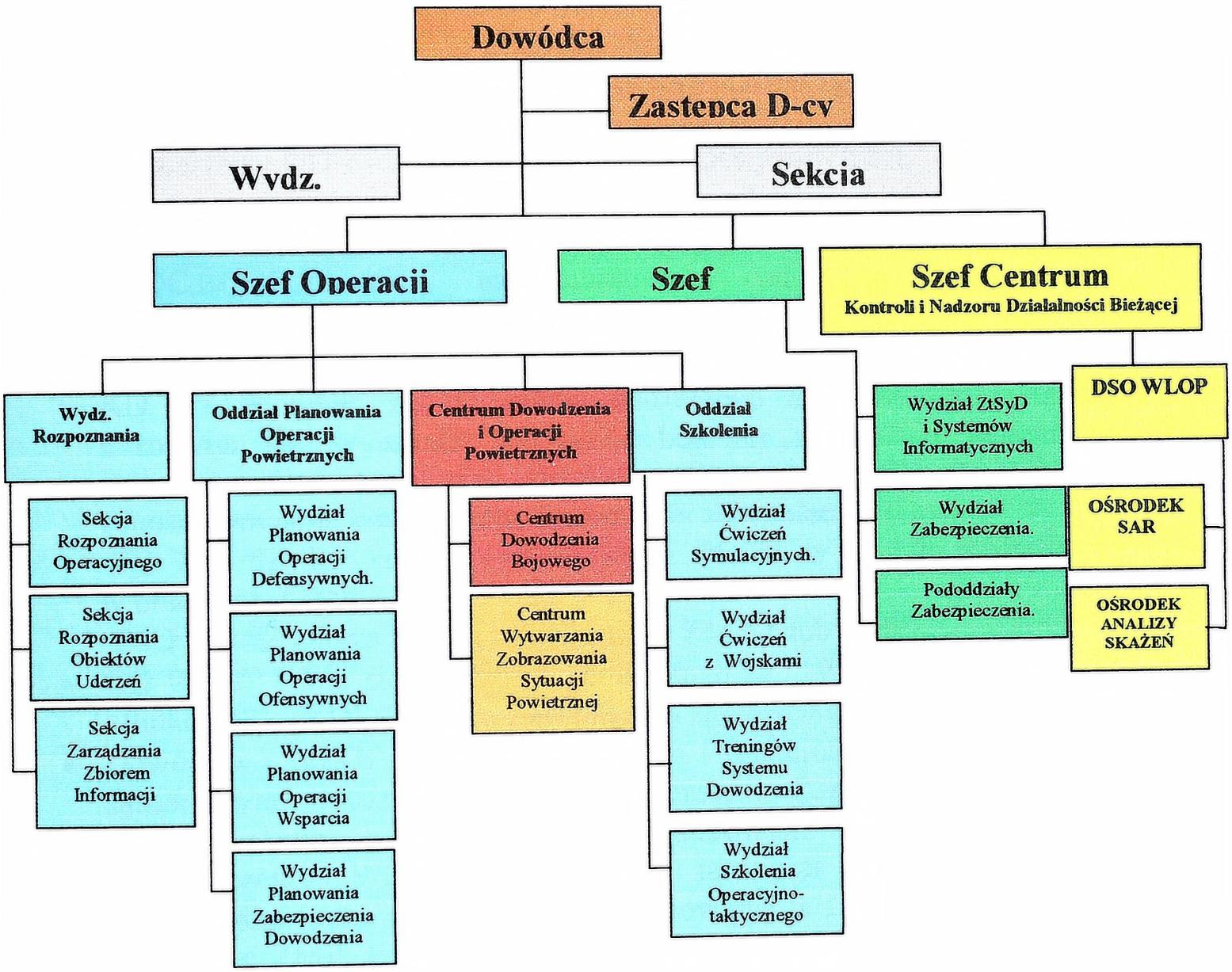

Rys.21. Proponowana struktura Centrum Operacji Powietrznych.

W przypadku rozwijania wojennego systemu dowodzenia SZ RP dowództwo WLOP wykonuje następujące przedsięwzięcia i rozwija organa (elementy):

- Stanowiska dowodzenia szczebla wykonawczego COP i ODN, rozwinięte są już w czasie pokoju, a w ramach osiągania pełnej gotowości bojowej jedynie uzupełnia się ich obsady do etatu czasu „W". I tak:
  -w PłGB COP rozwija zapasowe SD (ZCOP) w ZMP m. Bydgoszcz.
  -ODN są przygotowane do przejęcia dowodzenia w sąsiednich sektorach w wypadku obezwładnienia sąsiedniego ODN zgodnie z uprzednio przygotowanym schematem;
  -odtwarzanie ODN realizuje się na bazie manewrowych brt.
- Terminy osiągnięcia PłGB przez organa dowodzenia przeznaczone do dowodzenia konkretnymi jednostkami wojskowymi (WOC,SQOC,SAMOC) uzależnione są od ich przeznaczenia i zakwalifikowania do kategorii gotowości bojowej.
- CKOP osiągają PłGB wraz z SD KZ do których zostały przydzielone.
- KD WLOP udaje się do sztabu naczelnego dowódcy (SD i ZSD) i rozwija się w stanie gotowości bojowej zagrożenia wojennego (niezależnie od tego czy został powołany ND SZ). Rozwinięcie i funkcjonowanie komponentu dowodzenia zabezpiecza BDow:
  -SD ND SZ RP rozwija się i osiąga PŁGB w rejonie pośrednim, w obiektach AON;
  -ZSD ND SZ osiąga PłGB i rozwija się w ZMP-1 lub ZMP-2;
- GO WLOP udaje się do sztabu generalnego cz. „W", który rozwija się i funkcjonuje w DMP - jako zasadniczym stanowisku dowodzenia.
- Dowództwo WLOP cz. „W" rozwija się i funkcjonuje w DMP – jako zasadniczym stanowisku dowodzenia. Zabezpieczenie jego funkcjonowania w systemie całodobowym realizuje oddział zabezpieczenia WLOP oraz węzeł łączności WLOP. Ponadto, w przypadku braku możliwości funkcjonowania w DMP przewiduje się utworzenie ZMP. Przegrupowanie do ZMP odbywa się według decyzji Dowódcy WLOP. Rozwinięcie i funkcjonowanie DWLOP cz. „W" w ZMP zabezpiecza BDow.
- W zależności od sytuacji i potrzeb dowództwo WLOP może wydzielać GO do AIRNORTH HQ. Skład grupy jest każdorazowo ustalany z COMAIRNORTH.

4.3.3. Siły i środki zabezpieczenia stanowisk dowodzenia.

W systemie dowodzenia WLOP w latach po 2004 roku będą funkcjonowały jakościowo nowe stanowiska dowodzenia zapewniające dowodzenie oraz kierowanie OP i lotnictwem. Planuje się, że powstałe stanowiska dowodzenia będą zdolne do wykonywania zadań w systemie dowodzenia OP NATO. W większości nowoformowane i aktualnie funkcjonujące stanowiska dowodzenia WLOP rozwinięte już w czasie pokoju (COP, ODN) będą musiały być zabezpieczane przez odpowiednie siły i środki.

Siły i środki do zabezpieczenia Centrum Operacji Powietrznych zostaną wykorzystane po przeformowanym CSD DWLOP. Dokładna ilość sił i środków do zabezpieczenia COP nie zostały jeszcze dokładnie określone. Planuje się że, na czas „W" do obrony COP i DWLOP czasu „W" będzie wykorzystany zmobilizowany batalion obrony obiektów z OT.

Siły i środki zabezpieczające funkcjonowanie Ośrodków Dowodzenia i Naprowadzania w większości będą składały się z pododdziałów radiotechnicznych. Aktualnie brak jednoznacznej koncepcji podporządkowania sił i środków zabezpieczających ODN, ponieważ DWLOP jest obecnie na etapie tworzenia struktury organizacyjno – etatowej ODN. Planuje się że, na czas „W" do obrony ODN będą wykorzystane mobilizowane kompanie obrony obiektów z OT.

Do zabezpieczenia stanowisk dowodzenia jednostek lotniczych (WOC) zostaną wykorzystane etatowe siły i środki znajdujące się w bazach lotniczych, natomiast do zabezpieczenia stanowisk dowodzenia pododdziałami rakietowymi (SAMOC) zostaną wykorzystane etatowe siły i środki znajdujące się w brygadach rakietowych OP (bazach rakietowych).

Zabezpieczenie dodatkowych funkcji systemu dowodzenia czasu „W" realizuje brygada dowodzenia (BDow). Do jej podstawowych zadań należy:

- zabezpieczenie rozwiania i funkcjonowania komponentu dowodzenia WLOP na SD ND SZ RP – w tym rozwinięcie zapewnienie funkcjonowania lądowiska dla śmigłowców;
- zabezpieczenie rozwijania i funkcjonowania DWLOP cz. „W" w ZMP - w tym rozwinięcie zapewnienie funkcjonowania lądowiska dla śmigłowców;
- wydzielenie zestawów technicznych wraz z obsługą techniczną do zabezpieczenia funkcjonowania CKOP.

Oprócz aktualnie funkcjonującej brygady dowodzenia, w latach 2001 -2006 planowane jest sformowanie pięciu jednostek dowodzenia, które będą zarówno etatowymi organami dowodzenia (stanowiskami dowodzenia) jak i samodzielnymi jednostkami wojskowymi z własnymi elementami administracyjno-finasowymi, ochroną (obroną) oraz zabezpieczeniem logistycznym , podobnym do obecnie funkcjonującego w CSD DWLOP.

Powstającymi jednostkami dowodzenia będą: Centrum Operacji Powietrznych (COP), powstałe w wyniku przekształcenia CSD DWLOP oraz cztery Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania (ODN), powstałe na bazie infrastruktury batalionu radiotechnicznego i PłSD.

4.4. Kierowanie w systemie reagowania kryzysowego WLOP

Celem system reagowania kryzysowego WLOP jest kierowanie i dowodzenie wydzielonymi siłami i środkami w reakcji na wszelkie polityczno -militarne zagrożenia bezpieczeństwa członków NATO, poczynając od pośrednich poza obszarem traktatowym do groźby bezpośredniej agresji zbrojnej na terytorium państw-członków NATO.

Organizacja tego systemu powinna zapewnić płynne przejście od stanu pokojowego przez poszczególne fazy kierowania kryzysowego, aż do kierowania bezpośrednią obroną, gdyby kryzysu nie udało się opanować i doszło do agresji na jeden lub więcej krajów NATO.

Mając na uwadze powyższe uwarunkowania zaproponowano stworzenie Systemu Reagowania Kryzysowego (SRK) WLOP, będącego częścią systemu MON oraz w pełni kompatybilnego z analogicznym systemem NATO (Rys.22).

Grupa Reagowania Kryzysowego DWLOP (GRK) i Grupy Operacyjne KOP (GO) stanowią elementy Systemu Reagowania Kryzysowego MON. Elementy te są rozwijane w pełni tylko w przypadku wprowadzenia wyższych stopni gotowości kryzysowej. W ciągłym dyżurze pozostaje DSO WLOP (Rys. 23).

4.4.1. Cele i zadania elementów systemu reagowania kryzysowego

Grupa reagowania kryzysowego DWLOP wyznaczana jest rozkazem Dowódcy WLOP. Powoływana jest do zapewnienia sprawnego (szybkiego i efektywnego) reagowania na różne militarne i niemilitarne, zewnętrzne i wewnętrzne sytuacje kryzysowe.

Grupa reagowania kryzysowego DWLOP w przypadku wprowadzenia wyższych stopni gotowości kryzysowej będzie realizować następujące zadania:

- realizacja przedsięwzięć i wymogów wynikających z uruchamiania systemu;
- koordynacja udziału wydzielonych sił i środków WLOP przewidzianych do udziału w operacjach kryzysowych;
- monitorowanie i bieżąca analiza sytuacji powietrznej w zagrożonym rejonie oraz przekazywanie informacji o wszelkich zagrożeniach do Sztabu Kryzysowego MON (SzK MON);
- realizacja przedsięwzięć w zakresie:

-oceny sytuacji w rejonach kryzysowych oraz kalkulacji czasowo-przestrzennych i finansowych związanych z przygotowaniem i udziałem wydzielonych sił i środków WLOP w planowanych operacjach antykryzysowych;
-przygotowania infrastruktury lotniskowej dla potrzeb elementów reagowania kryzysowego MON i NATO;
-podwyższania gotowości bojowej oraz operacyjnej sił i środków WLOP przewidzianych do udziału w operacjach antykryzysowych;
-przejęcia przez wojskowe służby ruchu lotniczego kontroli nad przelotem cywilnych i wojskowych statków powietrznych;

- szkolenie osób funkcyjnych z zakresu reagowania kryzysowego, w tym udział w międzynarodowych, sojuszniczych ćwiczeniach z zakresu reagowania kryzysowego.

Celem powołania i działania grup operacyjnych w KOP jest zapewnienie bezpośredniego dowodzenia w początkowej fazie kryzysu, siłami KOP wydzielonymi do udziału w operacjach kryzysowych.

Grupa operacyjna KOP będzie realizować następujące zadania:

- wykonywanie zadań i poleceń nakazanych przez GRK DWLOP;
- sprawowanie bezpośredniego nadzoru nad przygotowaniem podległych sił i środków do wykonywania zadań w operacjach kryzysowych;
- monitorowanie sytuacji powietrznej w rejonie odpowiedzialności KOP oraz przekazywanie informacji o realnych zagrożeniach kryzysowych;
- realizacja przedsięwzięć w zakresie prowadzenia kalkulacji czasowo-przestrzennych związanych z użyciem wydzielonych sił i środków KOP do udziału w operacji antykryzysowej;
- szkolenie osób funkcyjnych z zakresu reagowania kryzysowego, w tym udział w międzynarodowych, sojuszniczych ćwiczeniach reagowania kryzysowego.

4.4.2. Zasady funkcjonowania systemu reagowania kryzysowego WLOP

Kierowanie w systemie reagowaniem kryzysowego sprowadza się do realizacji dwóch alternatywnych funkcji:

- **resortowej** (MON) polegającej na koordynacji udziału wydzielonych sił i środków WLOP we wspieraniu struktur cywilnych w reagowaniu na pojawiające się kryzysy niemilitarne (wewnętrzne) – zgodnie z decyzją MON;
- **narodowej** polegającej na koordynacji udziału wydzielonych sił i środków WLOP podczas reagowania państwa na zewnętrzne kryzysy polityczno-militarne.

Dla zapewnienia sprawnej realizacji zadań w ramach obydwu funkcji przyjęto – analogicznie do rozwiązań w NATO – cztery stopnie gotowości reagowania kryzysowego: ALFA, ALFA–1, BRAVO, CHARLIE.[24]

Ponadto przyjęto, że za funkcjonowanie systemu reagowania kryzysowego w WLOP odpowiedzialny jest Dowódca WLOP, który w przypadku wprowadzenia wyższych stanów gotowości kryzysowej wchodzi w skład Sztabu Kryzysowego MON. Natomiast jednostką organizacyjną WLOP odpowiedzialną za całość spraw związanych z udziałem wydzielonych sił i środków WLOP w operacjach kryzysowych jest Grupa Reagowania Kryzysowego DWLOP. Szefem grupy jest szef sztabu WLOP.

W stałej gotowości bojowej grupa reagowania kryzysowego znajduje się w miejscu stałej dyslokacji. Członkowie grupy wykonują rutynowe czynności wynikające z zakresu swoich obowiązków funkcyjnych. W przypadku konieczności powiadamianie i zaalarmowanie kierowniczych osób funkcyjnych DWLOP i GRK realizuje to dyżurna służba operacyjna WLOP poprzez służbę dyżurną DWLOP.

I tak po wprowadzeniu wyższych stopni gotowości kryzysowej GRK DWLOP przemieszcza się na CSD DWLOP w ustalonym czasie. Przejazd grupy realizuje oddział zabezpieczenia DWLOP pojazdami dyżurnymi. Dowódca CSD DWLOP wydziela na potrzeby GRK DWLOP na CSD potrzebną liczbę pomieszczeń i zapewnia im pełne wyposażenie techniczne i informatyczne.

---

[24] Stopnie BRAVO i CHARLIE mają ponadto dwa warianty (odmiany): PM i C. BRAVO-PM, i CHARLIE–PM – wprowadzane w sytuacji gdy WLOP bierze udział w operacji reagowania na zewnętrzny kryzys polityczno–militarny; BRAVO-C i CHARLIE–C – wprowadzane w sytuacji, gdy WLOP jedynie wspiera struktury cywilne w reagowaniu na kryzys wewnętrzny.

Zastrzeżone

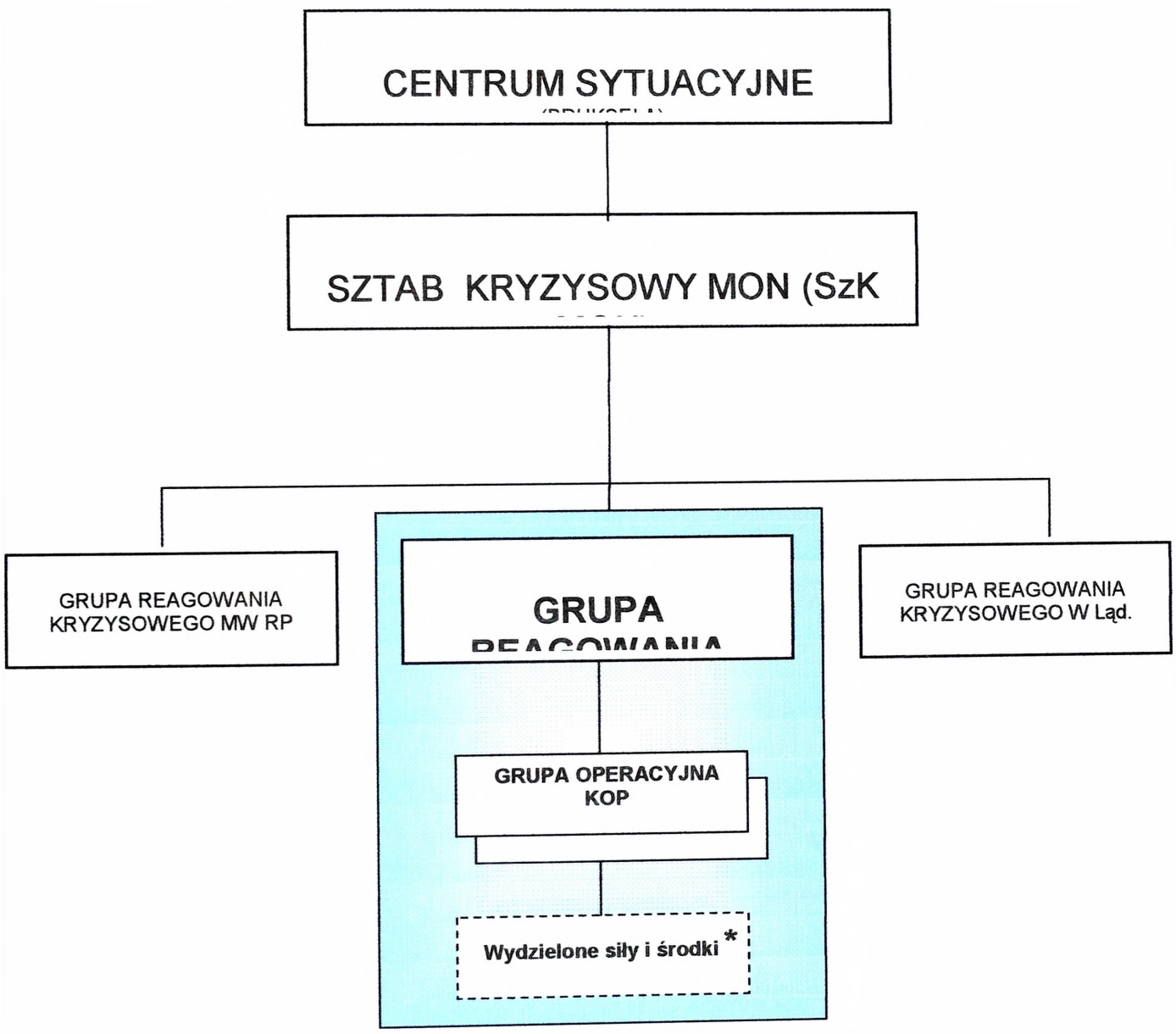

*** wydzielane doraźnie**

Rys.22. Struktura kierowania w systemie reagowania kryzysowego.

Zastrzeżone

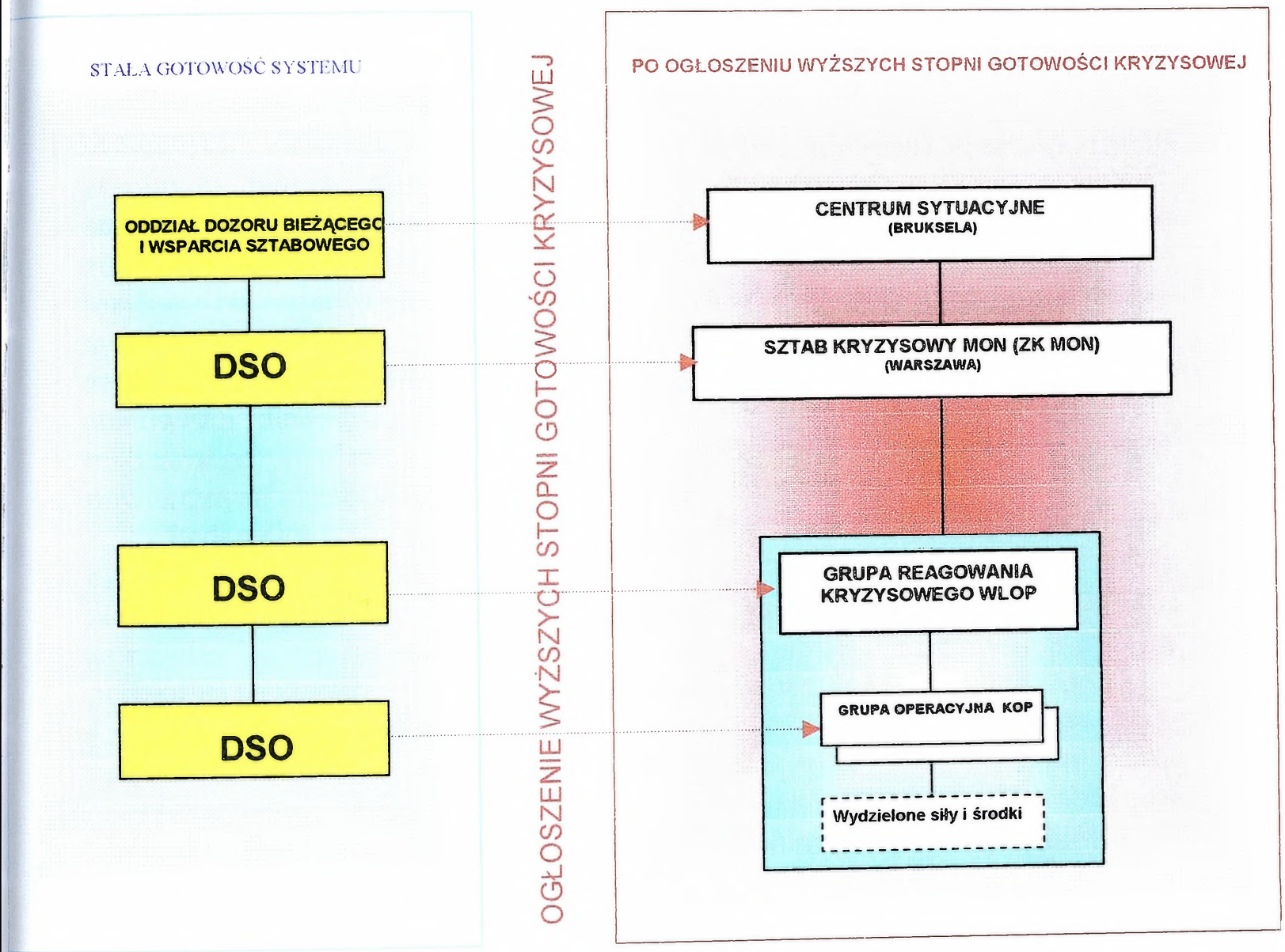

Rys.23. Podstawowe elementy systemu reagowania kryzysowego

5. WNIOSKI

Z analizy literatury wynika, że Francja jest krajem który problematyce zachowania narodowego charakteru swoich sił zbrojnych poświęca bardzo dużo uwagi. Tezę powyższą potwierdza analiza najnowszych wystąpień polityków francuskich. Z badań wynika również, że Francja jest żywotnie zainteresowana możliwościami użycia francuskich sił zbrojnych w ramach NATO. Z analizy dostępnych materiałów wynika, że uzyskanie kompatybilności z siłami zbrojnymi innych państw w ramach NATO uzyskano dzięki zgodności struktur, wspólnemu szkoleniu, znajomości "doktryny" swoich partnerów, zdolności do komunikowania się (dotyczy to zarówno użycia sprzętu jak i języka). Na ogół znalazło to odzwierciedlenie w dostosowaniu struktury systemu dowodzenia. Świadczy o tym między innymi miejsce, rola oraz zadania CDAOA, spełniającego w systemie narodowym rolę centralnego stanowiska dowodzenia wojskami lotniczymi (z wyłączeniem komponentu nuklearnego), a w razie celowości użycia sił powietrznych w ramach operacji powietrznych organizowanych przez NATO – rolę CAOC.

Podkreślenia wymaga jasno sprecyzowana doktryna użycia sił zbrojnych, określenie ich funkcji operacyjnych i koncepcji użycia oraz zachowanie wielu narodowych elementów systemu dowodzenia. Ocenia się, że takimi elementami są między innymi: wyodrębnienie pionu operacyjnego i organicznego (w tym podział na terytorialny i specjalistyczny) oraz miejsce i rola baz lotniczych.

Jak już wspomniano struktura organizacyjna systemu dowodzenia opiera się na francuskiej zasadzie rozdzielenia funkcji operacyjnej od tzw. funkcji «organicznej», obejmującej zabezpieczenie logistyczne i szkolenie sił. Wysokie dowództwa dzielą się na stałe dowództwa organiczne i dowództwa operacyjne. Dowództwa operacyjne dzielą się z kolei na dowództwa specyficzne, operacyjne dowództwa terytorialne i dowództwa okolicznościowe.

Stałe dowództwa organiczne są odpowiedzialne za przygotowanie i tworzenie warunków funkcjonowania, organizację, kierowani, szkolenie, kształcenie i wsparcie sił. Podlegają szefom sztabów rodzajów sił.

Operacyjne dowództwa terytorialne związane są z określonym terytorium (strefą) i pełnią funkcje różnej natury. Należy do nich m.in.: zapewnienie obrony militarnej terytorium narodowego, morskiego i przestrzeni powietrznej.

Dowództwa specyficzne nie są związane z żadną ze stref obrony, ale stanowią również operacyjny element dowodzenia sił zbrojnych. Z uwagi na ich charakter (siły nuklearne) podlegają bezpośrednio prezydentowi Republiki, a główne ich zadanie to odstraszanie nuklearne.

Dowództwa okolicznościowe tworzone są na bazie istniejących dowództw w sytuacji gdy, zajdzie doraźnie potrzeba użycia francuskich sił do

działań operacyjnych, w czasie kryzysu lub konfliktu. Jeżeli zajdzie potrzeba stworzenia takich doraźnych sił, dowództwo ich podlega bezpośrednio szefowi sztabu armii. Dowództwa okolicznościowe mogą być samodzielne, występując w czysto narodowej postaci, bądź też stanowić część sił koalicyjnych, w ramach których biorą udział siły francuskie.

Przeprowadzona analiza i ocena zakresu odpowiedzialności poszczególnych dowództw i ich roli wskazuje, że w rozpatrywanych wariantach narodowego systemu dowodzenia siłami powietrznymi w RP nie przewiduje się tworzenia dowództw okolicznościowych tworzonych na bazie istniejących dowództw w sytuacji gdy zajdzie doraźnie potrzeba użycia sił powietrznych do działań operacyjnych, w czasie kryzysu lub konfliktu. W zawiązku z tym celowe jest rozpatrzenie ewentualnej konieczności oraz możliwości tworzenia tego typu dowództw. Jest to tym bardziej godne zastanowienia, w przypadku gdy niedysponujemy wystarczającymi siłami zdolnymi do prowadzenia samodzielnych (narodowych) połączonych działań o wymiarze lądowym, powietrznym i morskim.

Z przeprowadzonej oceny wynika również, że koncepcja funkcjonowania logistyki wojsk lotniczych Francji ma narodowy charakter, co zresztą jest zgodne z przyjętymi w NATO rozwiązaniami. Z punktu widzenia narodowego charakteru polskich sił powietrznych ocenia się, że funkcjonowanie okręgów lotniczych które we Francji stanowią, dla WL, terytorialny organiczny pion dowodzenia, zdecentralizowany w celu utrzymania w wysokiej gotowości baz lotniczych, nie powinno być brane pod uwagę.

Przeprowadzone analizy i oceny rozwiązań dotyczących miejsca i roli baz lotniczych w systemie wojsk lotniczych Francji wskazują na szczególne ich miejsce w omawianym systemie. Jest to szczebel, gdzie dokonuje się pewnego rodzaju synteza i koordynacja zadań różnych dowództw organicznych i operacyjnych. Odgrywa on zasadniczą rolę w funkcjonowaniu SP. Dowódcy bazy podporządkowane są wszystkie jednostki stacjonujące na jego terenie tzw. „platformie". Stan osobowy waha się od 600 do 3500 ludzi (żołnierzy i pracowników cywilnych). Dowódca bazy odpowiedzialny jest za utrzymanie gotowości bojowej jednostek i za wykonanie rozkazów dotyczących ich użycia. Celowym więc jest zastosowanie doświadczeń i rozwiązań francuskich w procesie reorganizacji systemu dowodzenia naszych sił powietrznych.

Ponadto zebrane fakty pozwoliły stwierdzić, że zachowano również narodowe tradycje w zakresie polityki personalnej, która np. w siłach powietrznych przewiduje dwukierunkowy przebieg służby zawodowej oficerów- karierę „krótką" i karierę „długą".

Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że struktura najwyższych organów dowodzenia siłami powietrznymi we Francji oraz przewidywanych w Polsce są zasadniczo różne.

Imponujący jest dorobek i doświadczenia francuskie w zakresie osłony przeciwlotniczej baz lotniczych oraz kierowanie siłami przeznaczonymi do

Zastrzeżone

wykonywania powyższych zadań. Dziesięć dywizjonów obrony przeciwlotniczej jest odpowiedzialnych za obronę baz lotniczych z bronią jądrową oraz baz z których prowadzone są operacje lotnicze z użyciem klasycznych środków rażenia na zewnętrznych teatrach działań. Ich potencjał bojowy, organizacja i system szkolenia powinien być celem oddzielnych studiów. Można jednak już wstępnie sugerować przyjęcie w polskich siłach powietrznych obrony przeciwlotniczej baz adekwatnych do rozwiązań przyjętych we Francji.

Reasumując, pożądane jest aby na terytorium Polski rozwinięte zostało jedno Centrum Połączonych Działań Powietrznych (mobilny CAOC) oraz najmniej dwa podległe mu ODN spełniające funkcje ośrodków kontroli i powiadamiania (CRC).

Przemawiają za tym następujące argumenty:

- "Pojemność operacyjna" terytorium Polski jest duża; na i nad tym terytorium mogą działać znaczące (ilościowo i jakościowo) Siły Powietrzne NATO oraz Siły Powietrzne RP.
- Terytorium Polski graniczy z państwami nie należącymi do NATO, tworząc wysunięte na wschód rubieże sojuszu - jest to zatem, dla NATO, rejon bardzo ważny strategicznie.
- Znaczne oddalenie od CAOC w Kalkar może utrudniać skuteczne dowodzenie podporządkowanymi mu jednostkami sił powietrznych nad rozległym obszarem odpowiedzialności.
- Rozwinięcie na terytorium Polski mobilnego CAOC, będącego jednym ze stanowisk dowodzenia siłami powietrznymi NATO szczebla taktycznego, zapewniłoby dużą elastyczność dowodzenia.
- Obsadzenie kluczowych stanowisk - w międzynarodowym sztabie CAOC - polskimi oficerami spowoduje znaczne podniesienie prestiżu i znaczenia Polski w Sojuszu.

Oczywiście, w tym systemie dowodzenia, rozwiniętym na terytorium Polski, utrzymywane byłyby - w czasie pokoju - dyżurne siły do osłony powietrznych granic oraz przeprowadzane ćwiczenia (o różnym charakterze i rozmachu) z udziałem wielonarodowych jednostek sił powietrznych. Natomiast w czasie pokoju niezbędne jest utrzymywanie systemu zarządzania (administrowania) siłami powietrznymi, obejmującego dowództwa i sztaby zorganizowane podobnie, jak dowództwa i sztaby w siłach powietrznych NATO.

ZAKOŃCZENIE

Przeprowadzone badania umożliwiły przybliżenie doświadczeń i poglądów francuskich sił powietrznych, jednej z najnowocześniejszych armii lotniczych świata, w zakresie potrzeb i możliwości zachowania narodowego charakteru systemu dowodzenia siłami powietrznymi. Przybliżyły odpowiedź na pytanie: ***Jak być wiernym i budzącym pełne zaufanie sojusznikiem w ramach NATO, zachowując jednocześnie swą narodową specyfikę i pełną swobodę wyboru?***

Konieczność zachowania narodowego charakteru naszych sił zbrojnych, w tym sił powietrznych, w nowym wymiarze obrony militarnej Polski w aspekcie integracji z NATO, zdaniem autorów jest oczywista. Niezależnie od aktualnie dominujących tendencji lub mód politycznych należy zachować **narodowy system obrony**. Polska dzięki członkostwu w NATO jest bardziej bezpieczna. Powinna jednak pamiętać o konieczności własnych przygotowań obronnych. Międzynarodowa pozycja naszego kraju zależy bowiem, w ogromnym stopniu od stanu polskiej obrony narodowej, a więc również stanu polskich sił zbrojnych. Jednak nie ulega wątpliwości, że zachowanie narodowego charakteru naszego systemu obrony nie może, z jednej strony, utrwalać negatywnego dziedzictwa z czasu Układu Warszawskiego, a z drugiej- jednocześnie nie może być ślepym naśladownictwem struktur wojskowych państw, znacznie od nas silniejszych, prowadzących politykę globalną.

W związku z tym celowe jest, żeby uwzględnić we własnym postępowaniu doświadczenia państw nadających temu aspektowi, swojej polityki, znaczenie zasadnicze. Niewątpliwie takim krajem jest Francja. Świadczą o tym fakty, miedzy innymi to, że dzięki rozpoczętej przed kilkoma laty reformie, francuska obrona uzyskała charakter globalny i ogólnonarodowy. Siły zbrojne i cały naród tworzą tam podstawy bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa. Obrona Francji przechodzi nowe przewartościowania. Znikły dotychczasowe, precyzyjnie określone zagrożenia, a obrona dotyczy nie tylko interesów Francji, ale także posiadania możliwości do wsparcia sojuszników, udzielania pomocy humanitarnej i posiadania możliwości reagowania w każdym zakątku świata. Siły zbrojne tego państwa ściśle współdziałają z NATO, uczestnicząc przy tym aktywnie we wszystkich działaniach organizowanych przez Sojusz. **Jednocześnie zwracają szczególną uwagę na zachowanie narodowego charakteru armii i zapewnienie możliwości samodzielnego działania wszędzie tam gdzie zagrożone są interesy Francji**.

W aspekcie miejsca i roli sił powietrznych w systemie obronnym państwa, z jednej strony oraz zachowania narodowego charakteru, z drugiej – francuskie wojska lotnicze są w pełni przygotowane do wykonywania zadań w ramach NATO przy zachowaniu gotowości do wykonania zadań przewidzianych dla nich w doktrynie obronnej Francji. Przygotowanie do

Zastrzeżone

wykonywania zadań w ramach NATO, obejmuje: zgodność struktur, wspólne szkolenie, znajomość "doktryny" swoich partnerów, zdolność do komunikowania się (dotyczy to zarówno użycia sprzętu jak i języka). Świadczy o tym między innymi miejsce, rola oraz zadania CDAOA, spełniającego w systemie narodowym rolę centralnego stanowiska dowodzenia wojskami lotniczymi (z wyłączeniem komponentu nuklearnego), a w razie celowości użycia sił powietrznych w ramach operacji powietrznych organizowanych przez NATO – rolę CAOC.

Dowódca CDAOA jest zobowiązany we wszystkich sytuacjach do stosowania środków zapewniających panowanie w przestrzeni powietrznej. W czasie zagrożenia lub konfliktu ma za zadanie kierować całością operacji powietrznych i to zarówno ofensywnych jak i defensywnych, czy też operacji wsparcia w okresie kiedy działania rozgrywają się na terytorium francuskim, aż do czasu gdy wyjdą one poza terytorium kraju. W tym przypadku zapewnić on ma dowodzenie i kontrolę operacyjną posiadanych w dyspozycji środków wojsk lotniczych. Wreszcie w każdej sytuacji sztab tego stanowiska dowodzenia ma za zadanie przygotowanie planu operacji powietrznej (klasycznej) na każdym możliwym teatrze działań, określając w nim strukturę i zakres użycia sił.

Poza własnymi środkami organicznymi (takimi jak sztab, dyrekcja wojskowego ruchu lotniczego, sztaby lotniczych stref obronnych), CDAOA dysponuje środkami przyznanymi mu w ramach postawionych zadań. Środki te pochodzą nie tylko z dowództw organicznych wojsk lotniczych, ale również z innych rodzajów sił zbrojnych, a nawet z ministerstw i administracji cywilnej lub od Sojuszników. Środki te są przyznawane na, określony przez szefów sztabów armii i wojsk lotniczych lub zgodnie z postanowieniami zawartymi w odrębnych protokołach, przedział czasu .

Ponadto organizacja rozpoznania i kontroli przestrzeni powietrznej nad terytorium francuskim, jest podobna do jej odpowiedników w Sojuszu.

W związku z powyższym pożądane jest uwzględnienie wniosków z francuskich doświadczeń tak, aby polskie siły zbrojne, a w tym jej siły powietrzne, były zgodnie z podkreślaną w niniejszym opracowaniu tezą, że będąc wiernym i budzącym pełne zaufanie sojusznikiem w ramach NATO, należy zachować jednocześnie swą narodową specyfikę i pełną swobodę wyboru sposobu wykorzystania własnego potencjału militarnego.

Sposób w jaki Francja zapewnia realną możliwość i skuteczność użycia sił powietrznych w obronie swojego kraju i w ramach NATO pozwala odpowiedzieć na pytania zarówno o potrzebny potencjał sił powietrznych, jak i warunki determinujące skuteczność jego użycia, które w głównej mierze odnoszą się do infrastruktury sił powietrznych. Doświadczenia francuskie wskazują również na sposób, jak zapewnić realną możliwość i skuteczność użycia sił powietrznych w koalicyjnym systemie obronnym, w interesie swojego

Zastrzeżone

kraju i innych państw NATO. W końcu pokazują także w jaki sposób zapewnić swoim siłom powietrznym wysoką rangę w siłach powietrznych NATO.

Autorzy mają nadzieję, że przedstawione w opracowaniu uwagi dotyczące określenia pożądanych tendencji w zakresie zmian naszego systemu dowodzenia siłami powietrznymi, mogą stanowić podstawę dalszych bardziej szczegółowych studiów i badań.

Zastrzeżone

BIBLIOGRAFIA

1. Air Actualites. Paris 1999r.
2. Bobkowski A, Lipka J.F. Wojska lotnicze Francji. AON 2000r.
3. Commandement et controle des operations. CID, Paris 1999r.
4. L'Armee de l'air. CID, Paris 1999r.
5. Kitler W. Obrona narodowa Francji. Wyd. A. Marszalek, Toruń 1997r.
6. Koliński K, Kierunki rozwoju systemów dowodzenia w OP. AON 1996r.
7. Kozub M, Obrona powietrzna terytorium Republiki Federalnej Niemiec, PWLiOP 1997
8. Materiały robocze dowództwa WLOP (maszynopis), DWLOP 2000r.

Załącznik nr.1.

SIŁY POWIETRZNE NIEMIEC[25]

Lotnictwo i wojska obrony powietrznej stanowią jeden RSZ Bundeswehry i objęte są wspólną nazwą - Luftwaffe (Siły Powietrzne). Ich strukturę organizacyjną, wynikającą z obowiązujących w latach 70 i 80 - tych w NATO zasad, przedstawiono na rys.1. W układzie narodowym dowodzone były one przez Sztab SP, któremu podlegały: Dowództwo Floty Powietrznej, Urząd SP i Dowództwo Zabezpieczenia Działań SP.

Dowództwo Floty Powietrznej odpowiedzialne było za kierowanie taktycznymi siłami powietrznymi, obejmującymi lotnictwo bojowe, rakiety taktyczno - operacyjne i pułki (skrzydła) rakiet przeciwlotniczych. Dowództwu temu podporządkowane były 4 dywizje lotnicze - dwie dywizje lotnictwa taktycznego i dwie dywizje OP. Po wprowadzeniu na uzbrojenie systemów ROLAND i PATRIOT w dywizjach OP utworzono 6 dowództw rakietowych.

W ramach NATO 1 DLT i 2 DL OP podporządkowane były 4 PTSP, a 3 DLT i 4 DL OP - 2 PTSP.

5 DL utworzona została z sił i środków dawnej NAL NRD i istniała tylko w okresie przejściowym.

Od 01.01.1995r. obowiązuje nowa struktura organizacyjna SP RFN[26] - rys. .

Naczelnym dowódcą SP (Luftawaffe) RFN jest inspektor sił powietrznych, podporządkowany bezpośrednio ministrowi obrony. Organem roboczym inspektora jest Sztab Sił Powietrznych . Inspektorowi podlegają:

- Dowództwo Sił Powietrznych;
- Urząd Sił Powietrznych;
- Dowództwo Zabezpieczenia Działań Sił Powietrznych.

Dowództwo Sił Powietrznych jest organem operacyjnego dowodzenia taktycznymi siłami powietrznymi, które są podporządkowane Dowództwu Połączonych Sił Powietrznych NATO Europy Środkowej.

Do jego głównych zadań należą: utrzymanie w gotowości bojowej wszystkich podporządkowanych mu sił i środków oraz kierowanie działaniami lotnictwa taktycznego i obrony powietrznej do czasu przejęcia dowodzenia przez NATO.

---

[25] Kozub M, Obrona powietrzna terytorium Republiki Federalnej Niemiec, PWLiOP 1997.

[26] Referat wygłoszony przez dowódcę 11 brt w czasie spotkania niemieckich i polskich ekspertów na SD OP Brockzetel - Aurich - RFN, 1994 r. oraz „ Struktury dowodzenia Siłami Powietrznymi RFN" - wykład przygotowany na rozmowy polskich i niemieckich ekspertów prowadzone w Warszawie w dn. 30.01. - 01.02. 1996r. ppłk Naskrent, Ministerstwo Obrony RFN, Bonn 1996r.

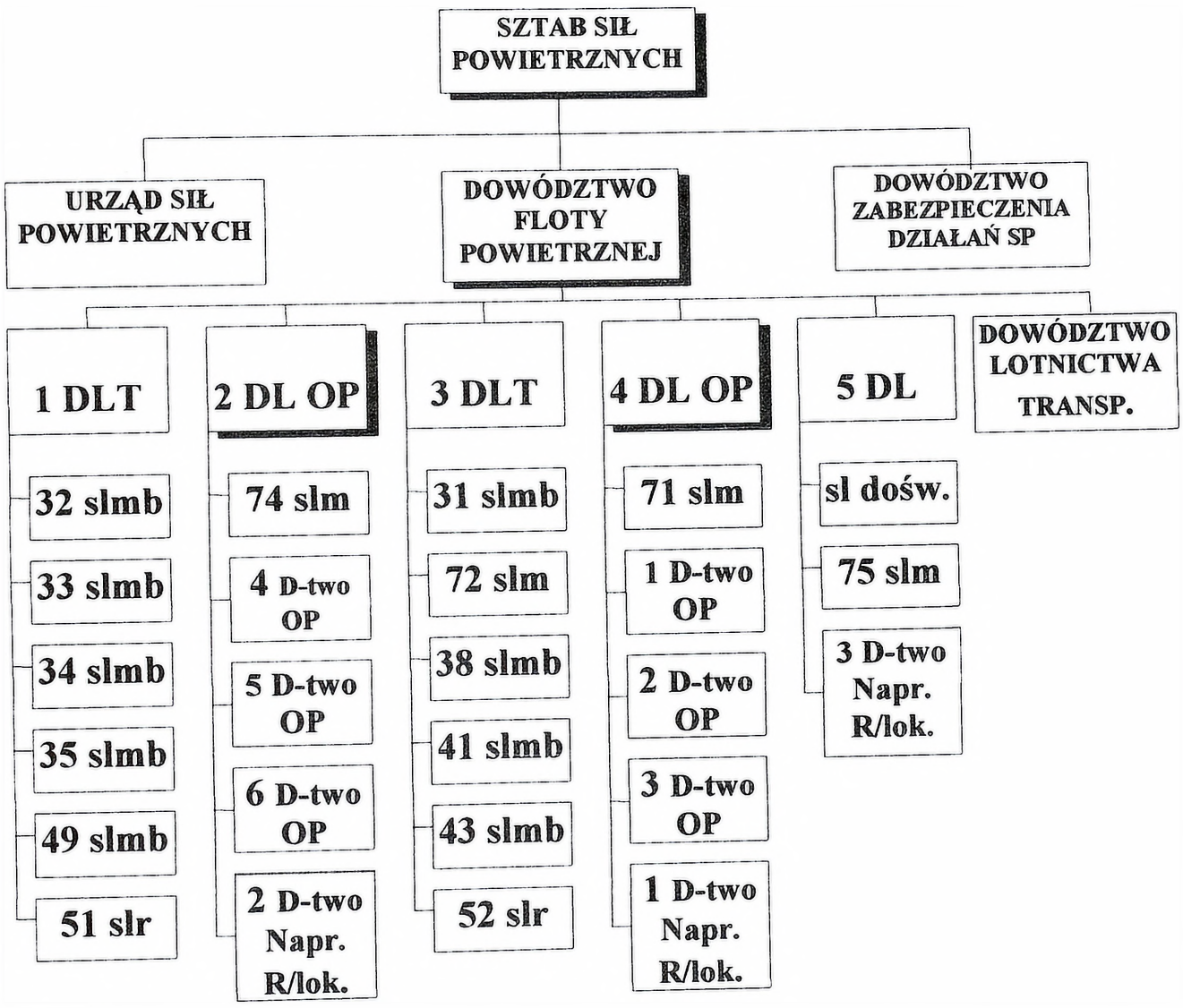

Rys.1. Struktura organizacyjna LT i OP sił powietrznych RFN.

Dowództwu Sił Powietrznych podlegają:

- regionalne dowództwa sił powietrznych „Północ" i „Południe";
- Dowództwo Służb Dowodzenia;
- Dowództwo Lotnictwa Transportowego.

Dowództwom SP „Południe"(Messtetten) i „Północ" (Kalkar) są podporządkowane (od kwietnia 1994r.) po dwie dywizje lotnicze - odpowiednio 1 i 2 DL oraz 3 i 4 DL.

Głównym zadaniem tych dowództw jest przygotowanie podległych im sił do działań bojowych, co obejmuje między innymi[27]:

- planowanie i organizację działań w ścisłej współpracy ze stanowiskiem dowodzenia rejonu OP NATO - CAOC;
- wsparcie i zabezpieczenie SD NATO w przypadku rozpoczęcia działań;
- nadzorowanie realizacji zadań wynikających z narodowej odpowiedzialności np.: utrzymywanie wysokiej gotowości bojowej sił i środków, realizacja zadań logistycznych.
- określanie zasad współdziałania z dowództwem korpusu wojsk lądowych w zakresie planowania, organizacji OP oraz dowodzenia i użycia sił i środków OP i OPL.

Dowódcy DL mają obecnie uprawnienia wynikające z zajmowanego stanowiska - bez funkcji dowodzenia bojowego, a dowodzący regionalnymi dowództwami SP są jednocześnie dowódcami natowskich połączonych stanowisk dowodzenia lotnictwem taktycznym i obroną powietrzną (CAOC), którym podlegają również pododdziały innych partnerów sojuszu. Dowódca Sił Powietrznych „Północ" jest jednocześnie dowódcą CAOC w Kalkar i kieruje również sztabem PSP Szybkiego Reagowania NATO odpowiedzialnym za planowanie, koordynację i zabezpieczenie tych sił[28].

Przykładowo, dowódca 11 brt (Brockzetel), którego SD operacyjnie jest włączone do natowskiego systemu NADGE, w strukturze narodowej podlega przełożonym narodowym, a w strukturze NATO dowódcom NATO-wskim.

Podległości te przedstawia rysunek nr.2.[29]

---

27 „Struktury dowodzenia Siłami Powietrznymi RFN" - wykład przygotowany na rozmowy polskich i niemieckich ekspertów prowadzone w Warszawie w dn. 30.01. - 01.02. 1996r. ppłk Naskrent, Ministerstwo Obrony RFN, Bonn 1996r.

28 Tamże.

29 Referat wygłoszony przez dowódcę 11 brt w czasie spotkania niemieckich i polskich ekspertów na SD OP Brockzetel - Aurich - RFN, 1994 r

Według poglądów współczesnych teoretyków niemieckich wojska obrony powietrznej winny być zdolne do działań zarówno w okresie pokoju (w sytuacjach kryzysowych) jak i wojny[30]. Dlatego muszą być zdolne do realizacji następujących zadań:

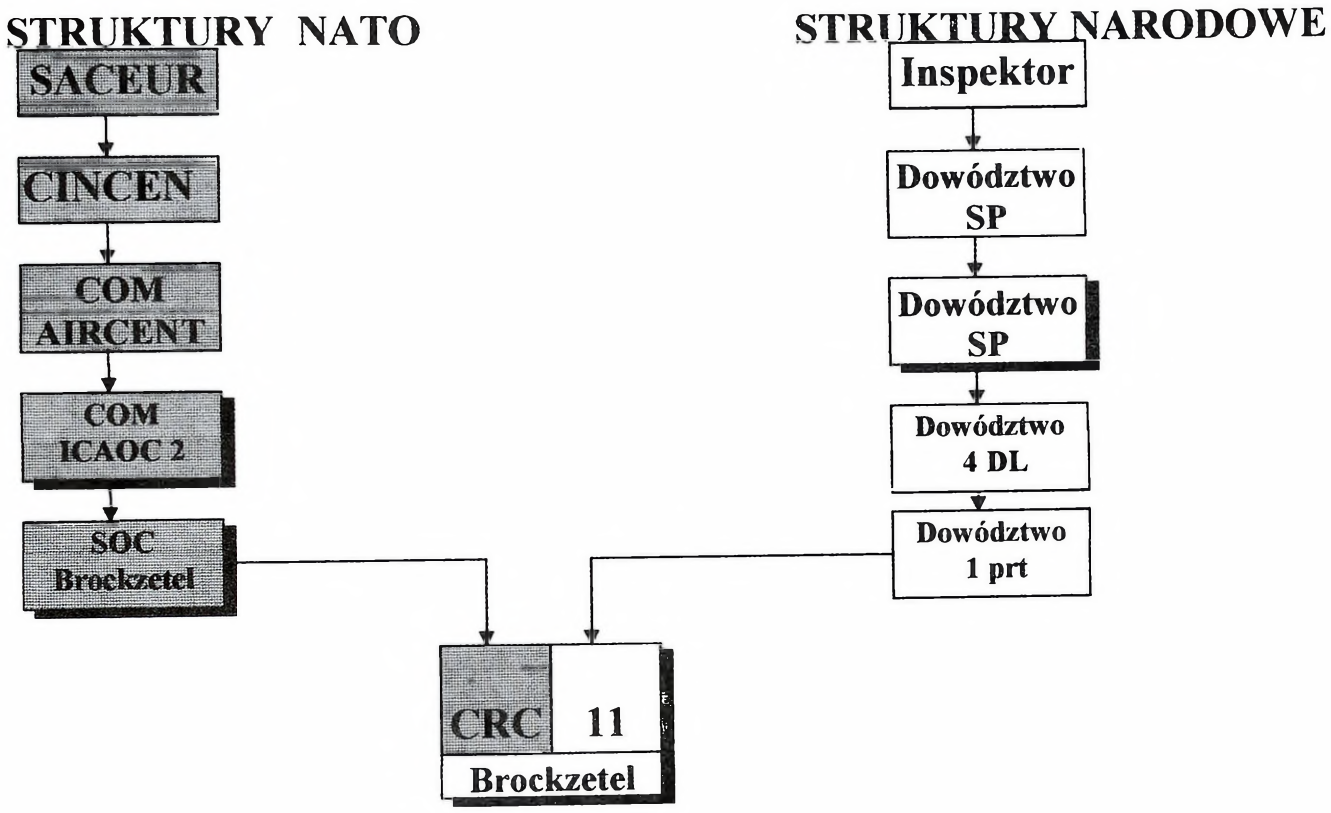

Rys.2. struktura dowodzenia siłami powietrznymi Niemiec.

- utrzymywanie w gotowości wystarczających sił obrony powietrznej;
- udział w zwalczaniu kryzysów;
- zapewnienie nienaruszalności obszaru powietrznego kraju;
- udział w zintegrowanej obronie powietrznej NATO;
- udział w operacji obronnej (ochrona wojsk własnych, walka o przewagę w powietrzu) już od początku wojny.

Zgodnie z planami Niemcy, w okresie pokoju, posiadać będą następujące w pełni rozwinięte jednostki:

- 8 ośrodków wykrywania i naprowadzania - CRC z 12 posterunkami r/lok - RRP;
- narodowe SD OP w Erndtebruck łączące narodową OP z OP NATO;
- 7 eskadr myśliwskich na samolotach F-4F i 1-ną na MiG-29;

[30] Obrona powietrzna terytorium RFN" - wykład przygotowany na rozmowy polskich i niemieckich ekspertów prowadzone w Warszawie w dn. 30.01. - 01.02. 1996r. ppłk Naskrent, Ministerstwo Obrony RFN, Bonn 1996r.

- 22 eskadry zestawów rakiet p/lot typu Patriot, Hawk i Roland wraz z systemami dowodzenia;
- szkolnictwo sił powietrznych.

W skład sił szybkiego reagowania wchodzić mają:

- 2 eskadry F-4F;
- 6 eskadr rakiet typu Patriot;
- 4 eskadry rakiet typu Hawk;
- 1 eskadra rakiet typu Roland;
- odpowiednie środki dowodzenia.

Obrona powietrzna realizowana jest w ramach systemu, który skupia lotnictwo myśliwskie, mobilne systemy rakiet przeciwlotniczych małego i średniego zasięgu oraz pokrywający cały obszar Niemiec naziemny system dowodzenia OP. System ten umożliwia szybkie tworzenie punktów ciężkości w dowolnym punkcie narodowego obszaru powietrznego. Użycie sił OP planuje się w ten sposób, aby następowało wzajemne uzupełnianie się różnych systemów uzbrojenia. Ma to na celu stworzenie nakładających się stref oddziaływania i ciągłej strefy osłony. ŚNP podczas zbliżania się do obiektów muszą napotykać na coraz intensywniejsze przeciwdziałanie. Umożliwia to również zwalczanie całego spektrum ŚNP, łącznie z rakietami manewrującymi i balistycznymi. Ponieważ PSP NATO nie mają jednolitego systemu identyfikacji "swój-obcy" LM ma być wykorzystywane poza strefami ognia PZR. Wysiłek LM ma być koncentrowany na kierunkach głównego uderzenia. Wprowadzenie lotnictwa do stref ognia PZR może nastąpić gdy :

- możliwości rakiet nie zapewniają zniszczenia wszystkich celów powietrznych;
- zestawy rakietowe (artyleryjskie) utracą zdolność bojową.

W obu przypadkach własne samoloty myśliwskie powinny być dokładnie obserwowane przez stacje naprowadzania rakiet i inne środki radiolokacyjne. Współdziałanie między różnymi jednostkami rakiet, artylerii i przenośnymi zestawami rakietowymi odbywa się według podziału celów i wysokości ich lotu.

Wojska lądowe i marynarka wojenna dysponują również środkami obrony przeciwlotniczej, przeznaczonymi do bezpośredniej OPL. Ich działania są koordynowane z przedsięwzięciami zintegrowanej OP NATO. Współdziałanie koordynowane jest na szczeblu korpusów armijnych i dowódców sektorów OP. Ustalenia dowódcy sektora są przy tym wiążące. Dowódca OPL korpusu kieruje środkami OPL zgodnie z ustaleniami dowódcy sektora OP. Podobne ustalenia obowiązują również marynarkę wojenną, jeżeli okręty znajdują się w obszarze

odpowiedzialności sektora OP, to ich siła ognia uwzględniana jest w planie zintegrowanej OP.

Zadanie operacyjne podstawowego elementu systemu dowodzenia OP - CRC składa się z następujących części[31] :

1. Zestawianie obrazu sytuacji w powietrzu - każdy obiekt powietrzny, zgodnie z przepisami NATO opatrzony jest identyfikatorem przez SD odpowiadające za daną przestrzeń powietrzną. Dla uzyskania pełnego obrazu sytuacji w powietrzu każde SD wymienia informacje z sąsiednimi i nadrzędnymi SD. Identyfikacji dokonuje się przy pomocy:
   - danych z planu lotów;
   - elektronicznej identyfikacji samolotu;
   - identyfikacji wzrokowej przez LM;
   - ekstrapolacji (w czasie wojny).
2. Zapewnienie suwerenności przestrzeni powietrznej. Pełny obraz sytuacji w powietrzu umożliwia odpowiednio szybkie rozpoznanie obiektu, który znalazł się w przestrzeni powietrznej bez zezwolenia. Podejmuje się wtedy decyzję na wzrokową identyfikację obiektu przez dyżurną parę myśliwców. Procesem przechwytywania - aż do identyfikacji - kieruje oficer naprowadzania LM.
3. Naprowadzanie podległych systemów broni OP. Systemy broni - myśliwce przechwytujące i zestawy rakiet plot przydzielane są - w zależności od sytuacji taktycznej - poszczególnym CRC, które samodzielnie planują i realizują obronę przypisanych im części przestrzeni. Operacje z użyciem LM realizuje się z reguły metodą bezpośredniego naprowadzania. Operacje z udziałem zestawów rakiet plot realizuje się z reguły przez przydzielanie im dokładnie określonych części (sektorów) przestrzeni powietrznej, w których te systemy broni są tylko nadzorowane przy zwalczaniu celów. Cele priorytetowe mogą być im jednak przydzielane bezpośrednio przez SD.
4. Kierowanie (dowodzenie) i koordynacja działań systemów broni mająca na celu:
   - wykluczenie wzajemnego zakłócania się i kolidowania systemów broni SP, Wojsk Lądowych i Marynarki Wojennej;
   - maksymalizację skuteczności oddziaływania i optymalizację wykorzystania możliwości poszczególnych systemów broni w ramach OP.

---

[31] Referat wygłoszony przez dowódcę 11 brt w czasie spotkania niemieckich i polskich ekspertów na SD OP Brockzetel - Aurich - RFN, 1994 r

Zastrzeżone

Dlatego też na poszczególnych SD OP analizuje się informacje o systemach broni nienależących do SP i koordynuje się ich użycie.

Wykonywanie tych czterech zadań umożliwia odpowiednia organizacja funkcjonalna SD (Rys.3).

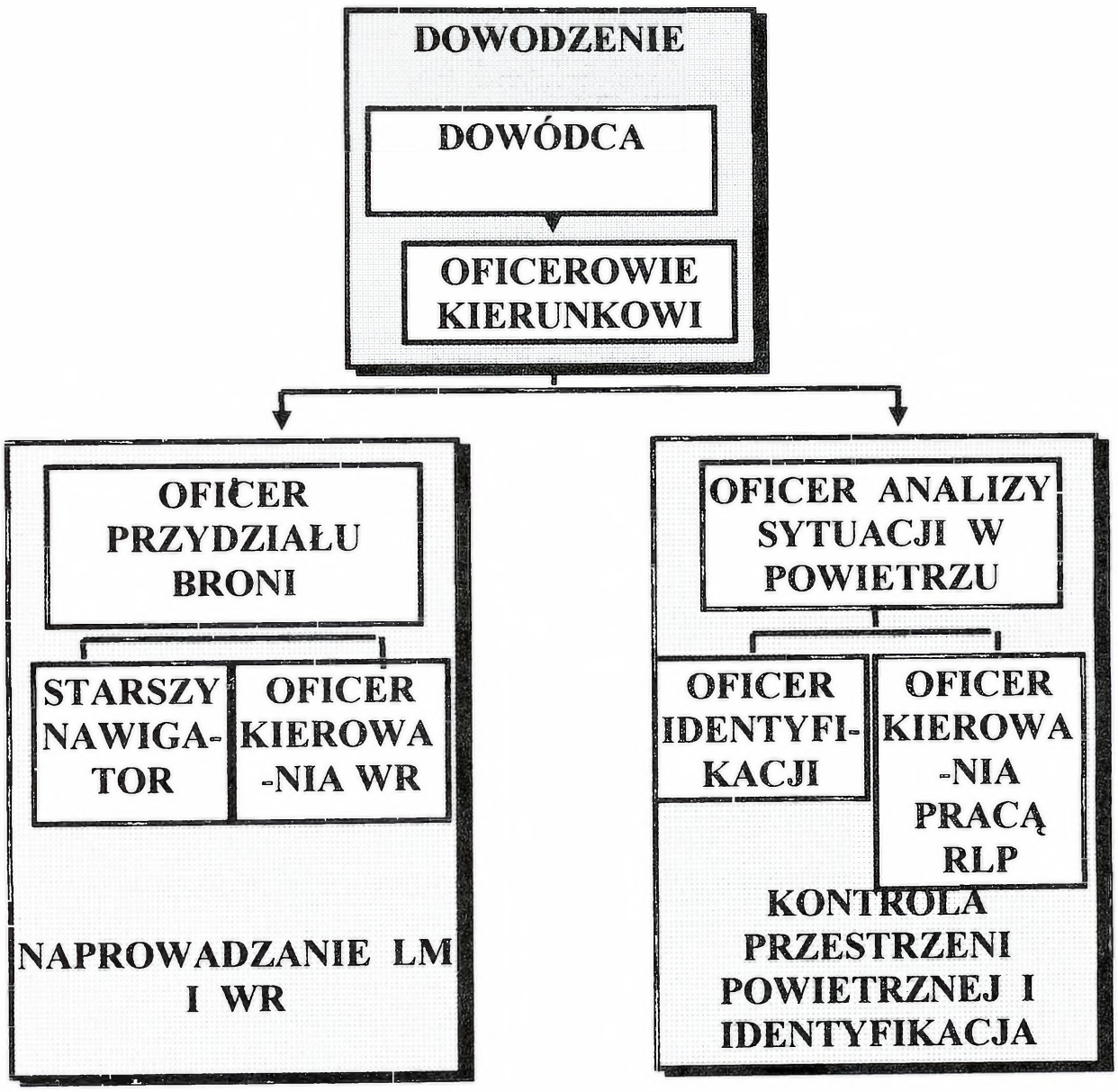

Rys.3. Struktura organizacyjna CRC Brockzettel.

Zadanie „kierowanie (dowodzenie) i koordynacja" realizuje element DOWODZENIE, składający się z dowódcy i sześciu oficerów kierunków OP.

Zadanie „naprowadzanie systemów broni" realizuje element NAPROWADZANIE LM I WR - w składzie 14 oficerów.

Zadanie „zapewnienie suwerenności przestrzeni powietrznej" realizują wszystkie elementy odpowiednio do swego zakresu działania.

Zadanie „zestawienie obrazu sytuacji w powietrzu" realizuje element KONTROLA PRZESTRZENI POWIETRZNEJ I IDETYFIKACJA - jego pracą kieruje 6-8 oficerów.

Zastrzeżone

Wykonano w 3 egzemplarzach
Egz. 1-3 Biblioteka Główna DZN
Nr. Ks. Komp. – 1/102/93/Z-1HC/01
Sporządził – A. BOBKOWSKI
Wykonał - A. BOBKOWSKI

BIBLIOTEKA GŁÓWNA – ARCHIWUM
Nr ewid. 60184
II
Akademii Obrony Narodowej

I-8/s

Z-606/s
1